

Fransis Bomont

Vitez Plamenog Tučka

S engleskog preveo
i prvo srpsko izdanje priredio

dr Slobodan D. Jovanović

Fokus – Forum za interkulturalnu komunikaciju

Beograd, 2013.

Fransis Bomont
VITEZ PLAMENOG TUČKA

Recenzenti

Milica Novković
prof. dr Biljana Đorić-Francuski,
Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu

Urednik

mr Maja Matić

Izdavač

Fokus – Forum za interkulturnu komunikaciju

Za Izdavača

doc. dr Nenad Tomović,
Filološki fakultet Univerziteta u Beogradu

ISBN 978-86-88761-04-8

S A D R Ź A J

PREDGOVOR / iii

UVOD
TUČAK JEDNOG VITEZA, ILI DVOJICE? / 1

VITEZ PLAMENOG TUČKA / 17

PREDGOVOR

Spisateljska saradnja Fransisa Bomonta i Džona Flečera podarila je istoriji engleske i svetske književnosti preko pedeset dramskih dela s kojima se njihova imena dovode u vezu na neki način, u manje ili više razlučenoj meri. Najnoviji stavovi proučavalaca govore, međutim, da su njih dvojica zajedno u potpunosti stvorili ne više od deset komada, a da je Fransis Bomont samostalno napisao samo jedan ili dva, pri čemu se danas sa dosta sigurnosti može uzeti da je on jedini autor čuvenog *Viteza Plamenog Tučka*. Ako po pitanju autorstva, međutim, još možda preostaju neke neizvesnosti i nedoumice, teoretičari se savršeno slažu da prava elastična prilagodljivost i određeni modernizam dramskog stvaralaštva u Engleskoj u drugoj polovini šesnaestog i početkom sedamnaestog veka ne mogu da se shvate i sagledaju bez dobrog poznavanja upravo ove komedije. Delom to jeste burleska, delom parodija, ali je sveukupno reč o proizvodu koji je teško strogo definisati, čemu su doprineli mnogi raznovrsni elementi. Uzeti zajedno, oni služe da prikažu stvaralačko umeće i ishoduju jednom veoma neobičnom i veoma razigranom komedijom, živom i životu vernom iako joj nedostaje dubine, ali koja je svakako, po mnogo čemu, tvorevina kakva je lako mogla da nastane juče, ovih dana. A napisana je pre četiri stotine godina.

I juče i danas, ovih dana, shvatamo činjenicu da su srpski jezik i srpska kultura u svetskim okvirima i merilima mali. Mali formalno – po broju izvornih govornika, po mogućnosti uticaja koji u širim razmerama mogu da izvrše književno i pozorišno stvaralaštvo, po materijalnim mogućnostima da se upozna još više od onog što je vredno i lepo u svetskom nasleđu, ali sasvim sigurno ne toliko mali da bi ovo delo smelo da im ostane nepredstavljeno i više od četiri stotine godina. Upravo je krajnje vreme da široka intelektualna i kulturna javnost Srbije upoznaju *Viteza Plamenog Tučka*, a prevodilac je danas rastužen činjenicom da do toga nije došlo makar četvrt veka ranije.

Sada već daleke univerzitetske školske godine 1974/1975. redovni profesor engleske književnosti dr Dušan Puhalo prezentirao je ovo komediografsko delo, i mnoga druga koja zavređuju ozbiljnu pažnju, jednoj grupi studenata III godine engleskog jezika i književnosti na Filološkom fakultetu u Beogradu, u okviru specijalnog kursa „(Rano)renesansna engleska komedija i komediografija pre Šekspira“. Sadržina tog kursa, način na koji se on odvijao i dragocena materija koju je doneo bili

su dovoljan podsticaj da prevod prva tri čina ove komedije nastane već godinu-dve kasnije. Posle mnogo prekidanja i pauziranja u radu na prevodu, njegova kompletna verzija je 15. aprila 1994. godine napokon registrovana kod JAA – Autorske agencije za Srbiju, sa svešću i izjavom da nikada prethodno nije viđen ni deo mogućeg autorskog prevoda ovog komada u bilo kojoj formi.

Prevod je urađen prema tekstu na engleskom jeziku pod originalnim naslovom *THE KNIGHT OF THE BURNING PESTLE* koji je izložen u knjizi *Beaumont and Fletcher – Select Plays* izdavača J. M. Dent & Sons Ltd., s naznakama *First included in Everyman's Library 1911; Last reprinted 1970*. Napomene i objašnjenja koja prate prevod namenjeni su lakšem i potpunijem shvatanju sadržine i poruka ovog dramskog dela, pre svega u smislu dočaravanja istorijskih i društveno-ekonomskih okolnosti u kojima se radnja odvija, ali koje imaju traga i u svemu što izgovaraju likovi komedije – eksplicitno ili, vrlo često, u vidu najrazličitijih aluzija. Od naročitog su značaja napomene koje se odnose na glumce i publiku toga vremena, na pozorište, običaje u vezi s tumačenjem, pripremanjem i izvođenjem tekstova odnosno pozorišnih predstava, na London i svakodnevni život njegovog građanstva. Koliko god da je značenje pojedinih komentara očigledno već iz sâmog teksta prevoda, napomene su na velikom broju mesta, tamo gde se to činilo svrsishodnim i korisnim, dopunjene prevodiočevim opaskama i proširenim objašnjenjima. Prevodilačka rešenja i prevodne varijante koje se ponegde nude i kroz nizanje većeg broja mogućnosti u najvećoj meri su plod konsultovanja *Enciklopediskog englesko-srpskohrvatskog rečnika* (Ristić, Simić, Popović; Beograd: Prosveta, 1973).

Ravno četiri stotine godina posle svoga nastanka *Vitez Plamenog Tučka* danas je spreman da zakorači u srpsku kulturnu javnost. Divno bi bilo da u njoj postane poznat, da se zadrži, da pruži podlogu za dalje primene i razrade, pre svega na pozornici – samim tim što nije poznat i iskorišćen ni u mnogo širem okruženju. Otuda i nada da ovo elektronsko izdanje može da posluži bržem i širem upoznavanju poslenika kulture s jednom neprolaznom vrednošću, čije prisustvo u srpskom pozorištu, u prevodilaštvu, u proučavanju istorije engleskog jezika, života i navika treba da vodi produbljenim interesovanjima, novim proučavanjima i saopštenjima o jednom velikom periodu, njegovim protagonistima i ostvarenjima.

Slobodan Jovanović

TUČAK JEDNOG VITEZA, ILI DVOJICE?

Francis Bomont (Francis Beaumont, 1584-1616) bio je dramski pisac aristokratskog porekla, pesnik koji je napisao čuvene stihove *Krčmi Sireni* (*Upon Mermaid Tavern*), poznat i kao prijatelj Bena Džonsona. Radio je u tesnoj saradnji sa svojim drugom Džonom Flečerom (John Fletcher, 1579-1625), koji je takođe poticao iz aristokratske porodice pesnika i intelektualaca. U godinama između 1606. i 1616, posle Bomontove rane smrti, Flečer je napisao mnogo komada samostalno ili u saradnji s brojnim drugim dramskim piscima, među kojima je najznačajniji bio Filip Masindžer. Svi njihovi komadi su objavljeni kao *Folio*, 1647. godine. Tu ih ima pedeset, ali su kasnija istraživanja našla da ih je petnaest koji predstavljaju plod njihovog zajedničkog rada, da je šesnaest napisao Flečer sâm, dok su ostatak ili primeri Flečerove saradnje s drugima ili predstavljaju radove drugih dramskih pisaca.

Bomont i Flečer su bili najpopularniji dramski pisci u poslednje dve decenije perioda koji se obično naziva Šekspirovim dobom, između 1580. i 1625. godine, ali je ta popularnost trajala i kasnije tokom više od jednog veka. Razlog je bio u činjenici da su oni uspešno predstavljali taj novi, dvorski talas kasnog Džejmsovog i potom Čarlsovog perioda, kada su privatna, zatvorena, pozorišta stekla veću popularnost, dok je površni i oboleli ukus dvorske aristokratije odneo prevagu nad širim i humanijim ukusom popularnih pozorišta. Većina njihovih komada su tragikomedije, pošto je takva vrsta više prijala njihovoj publici. Ta publika je tražila uzbuđenje, senzaciju, bolesne zločine i naturalističke prizore, ali je istovremeno zahtevala srećne završetke. Ovakvi komadi podsećaju na one iz Šekspirovog poslednjeg perioda, samo što su mnogo površniji; najpoznatiji među njima je *Filaster* (*Zvezdoljub*) – *Philaster*. Njihove komedije su uglavnom dobra zabava, s malo zalaženja u dubinu. Posebnog pomena su vredne *Vitez Plamenog Tučka* – *The Knight of the Burning Pestle*, 1609, i *Lov na divlju gusku* – *The Wild Goose Chase*, iz 1621. godine.

Vitez Plamenog Tučka je delo koje se danas pripisuje Bomontu sâmom. To je sasvim zanimljiva i izuzetna komedija, u stvari „komad u komadu“ ili „predstava u predstavi“, i parodija i romantična komedija – sve u isti mah. Ima tri različite linije radnje: jedna je parodija na buržoaske komade Tomasa Hejvuda o junačkim uzletima šegrta (*Four Prentices of London*), tu je romantična ljubavna priča dvoje mladih koji

žele da se spoje brakom uprkos volji svojih roditelja, a postoji i zaplet u vezi s Građaninom i njegovom Ženom, koji su u publici, prate komad brojnim smešnim i često apsurdnim komentarima, otkrivajući tako svoje prostodušne ličnosti. Komad je živahan i smešan, nudi više humora nego satire, veoma je zabavan. Napisan je u dobrom stihu, ali i u snažnoj i sočnoj kolokvijalnoj prozi. Likovi Građanina i njegove Žene su sasvim živi, osvajaju i čitaoca i gledaoca, trajno se pamte, dok su ostali likovi u najvećoj meri karikature.

Lov na divlju gusku je komedija za koju se danas smatra da je samo Flečerov rad. Radnja se odvija u Francuskoj, u Parizu, a bavi se jurnjavom jedne devojke za mužem. „Divlja guska“, vispreni i cinični mladić koji pokušava da umakne braku, aristokratski je Don Žuan po imenu Mirabel. To ime je kasnije (1700) koristio Kongriv (William Congreve) u svom delu *Takav je svet – The Way of the World*. Postoje dva sporedna zapleta, s dve druge „divlje guske“, a to su Mirabelovi drugovi. Svi na kraju budu uhvaćeni, posle mnogo dosetki i lukavstava pravedne i dobre Oriane, i drugih. Komedija je puna duha, vešto je sagrađena, ali joj se radnja kreće u jednom veštačkom svetu komičnog ljubavisanja čiji učesnici nemaju drugih briga ili zanimanja, pri čemu ima i lascivosti i vidljivih skarednih niti. Flečerov stih je razgovoran, približava se prozi. Sve ukupno, ovo je primer nagoveštaja komedije restauracije – pune duha, ali uske, veštačke, i nemoralne. Upravo zbog toga Flečera, koji je živio duže od Bomonta i ostao da stvara celih dvanaest godina posle njega, smatraju u sasvim maloj meri pripadnikom elizabetinskog doba a mnogo više značajnom pojavom perioda koji je nastupio potom.

OPŠTE PRILIKE U DRUŠTVU

Kraljica Elizabeta I je uspešno vladala Engleskom već više od dvadeset pet godina u vreme kada je Fransis Bomont rođen. Njena vladavina je predstavljala period relativne smirenosti i stabilnosti u Engleskoj. Zemlja je u miru napredovala, što je postavilo osnovu za književna i umetnička ostvarenja koja su imala da karakteristično obeleže njeno vreme.

Elizabeta je krunisana na dan 15. januara 1559. godine, a jedan od njenih prvih koraka kao poglavara države bilo je uspostavljanje mira s Francuskom. Njena jedina druga velika intervencija u međunarodnim razmerama ishodovala je engleskom pobedom nad slavnom španskom Armadom 1588. godine. Pored ovih velikih događaja, ona se silno trudila da održi politički mir u zemlji, pri čemu je bila poznata i po priličnoj verskoj toleranciji.

London je u Elizabetino vreme bio prljav grad pun vreve. Malo je ljudi imalo na raspolaganju čistu pijaću vodu, a čaj još nije bio stekao široku prihvaćenost. Mnogi su pili jáko a ustajalo i mlako pivo – za doručak, uz ručak i uz večeru. Sâm grad je bio u gužvi, uzan, mračan i ispunjen neprijatnim mirisima, a ulice su bile pune životinja, izloženih prodaji ili upregnutih i natovarenih da obavljaju rad. Londonski most je postojao, a još jedini drugi način da se pređe preko prometne reke bio je velikim čamcima, u koje su pozivali krmari poznati po grubom izražavanju i urlajućim povcima „Istok, ’aj’mo!“ ili „Zapad, ’aj-de!“.

Kuga, ili *crna smrt*, kako su svi počeli da je zovu, Londoncima nije bila ništa novo, ali je u Elizabetinoj eri harala dosežući pustošeće razmere. Veruje se da je samo 1563. godine od nje umrlo 80.000 ljudi, četvrtina od tog broja u Londonu. I – udar se sručio na pozorišta; bojazan od kuge vodila je potpunom zatvaranju svih pozorišta 1593, 1603. i 1608. godine. Epidemija koja je nastupala šaljući pred sobom veliki strah kao nagoveštaj u Londonu bi se širila brzo i lako. U gradu nije bilo sistema kanalizacije, i sav otpad je ili taložen po ulicama ili izlivan u Temzu. Život u gužvi i natrpanosti i loši higijenski uslovi omogućavali su da se pacovi, glavni pokretači i prenosioci kuge, neobuzdano kote i množe, ne samo u Londonu, koji je sa svojih 150.000 stanovnika bio najveći grad, već širom Engleske, iako su drugi gradovi bili daleko manji – Bristol i Edinburg, na primer, imali su do 6.000 stanovnika.

Osim nedaća s kugom, u petnaestom i šesnaestom veku život u Londonu je inače bio grub i težak. Siromaštvo je bilo naveliko rasprostranjeno, a kazne za nedela su bile okrutne. Krađa ma čega vrednijeg od pet penija predstavljala je put na vešala, a prosjačenje je bilo zakonom zabranjeno. Neki sasvim različiti prestupi povlačili su smrtnu kaznu – od krađe ptičijih jaja do bespravnog noćnog lova, dok neovlašćeni lov danju, na primer, nije kažnjavan smrću. Pri tome pripadnici aristokratije nisu bili pošteđeni i izuzeti od opakih metoda mučenja i usmrćivanja koje su smišljali i iznalazili pripadnici i poklonici vladajuće dinastije Tjudora. U upotrebi je moglo da se nađe mnoštvo ljutih instrumenata smišljenih i oblikovanih za mučenje i zadavanje strašnog bola, i niko ko bi bio optužen za ma kakvo nedelo, od krađe do bogohuljenja, ne bi bivao pošteđen, osim, možda, pripadnika vrlo visokog plemstva. Kao sredstvo da se stanovništvo obuzda i zastraši, odrubljene glave izdajnika i prestupnika nabadane su na kolje i tako izlagane na kapijama Londonskog mosta, koji je u to vreme bio jedini most preko Temze i jedini pristup gradu Londonu.

U posmatranom periodu bezbrojni beskućnici su tamarali drumovima i stvarali nerešiv društveni problem, tako da je čak i putovanje u Engleskoj moglo da se smatra prestupom, ako čovek ne bi posedovao ispravnu dozvolu. Dozvole je izdavao *šerif*, visoki činovnik u službi Krune, u prostorijama Opštine grada, uvažavajući tako zakon koji je bio stvoren u cilju prevencije zaraza, naročito širenja kuge, sprečavanjem siromaha da se kreću od sela do sela. Iz ovakvih razloga vladala je snažna podozrivost prema putnicima – moglo bi lako da se desi da oni sobom donose kugu – i upravo je od te mere straha i opreza zavisilo kako će glumci biti primljeni u selima širom Engleske.

U vreme vladavine Tjudora brak i venčavanja su u Engleskoj često bili predmet praktičnih računica i smišljenih poteza, pre nego lep ishod romantičnih pobuda i ljubavi. U imućnim krugovima mlade dame nisu imale nikakvog izbora ili su vrlo malo mogle da utiču na to ko će im biti supružnik; u takvoj roditeljskoj tiraniji bilo je sasvim uobičajeno da se dvoje predviđenih za bračnu zajednicu prvi put vide i upoznaju tek na sâm dan venčanja. Nije postojala zakonom određena donja starosna granica za stupanje u brak, tako da je većina devojaka udavana kada im je bilo četrnaest godina. Kada bi stupila u brak, žena je prestajala da ima pravo na svoju volju i svoj glas; ograničen i strogo određen bio joj je čak i izbor odeće odnosno način pojavljivanja – kao neudata, ženska osoba je, na primer, mogla da drži kosu slobodno puštenu, dok bi po udaji

morala da je krije pod nekim velom, kapom ili kukuljačom. Razvod je bio sasvim neuobičajena pojava, događaj koji vera nije predviđala i dopuštala, tako da je većina brakova okončavana jedino kad bi jedan od supružnika preminuo. Smrt majke prilikom rađanja deteta bila je vrlo česta pojava, usled čega su se mnogi muškarci ženili više puta.

Obrazovanje je bilo relativno dobro razvijeno – kad je reč o školovanju dečaka i mladih muškaraca. Osobe ženskog pola su i dalje bile u najvećoj meri isključene iz sistema formalnog obrazovanja; kćerke uglednih plemićkih porodica mogle su ponekad da dobijaju poduku iz stranih jezika i umeća okretnih igara kod svoje kuće, ali su univerziteti bili predviđeni isključivo za mladiće. Mnogi roditelji, međutim, nisu imali sredstava da svoju decu pošalju na univerzitet, pa su za takve obično postojale tri mogućnosti izbora: služenje u kući, rad na seoskom imanju, ili učenje zanata. Od ove tri opcije je učenje zanata, odnosno opredeljivanje roditelja da njihovo dete postane šegrt, predstavljalo najbolji put ka nekom pristojnom poslu i odgovarajućem dohotku. Na učenje zanata kod majstora mogle su da stupe i devojčice, a većina takve dece koja su postajala šegrti kretala je u taj život kad im je bilo po deset do četrnaest godina. Šegrti su ostajali kod svoga gazde nekih pet do sedam godina, za koje vreme su često živeli u gospodarevoj kući. Kada bi zanatska obuka bila završena, šegrt bi bio unapređen u kalfu, zanatskog pomoćnika, što je već značilo nameštenje koje donosi kakvu-takvu platu. Kalfa bi postajao slobodan i da traga za zaposlenjem na nekom drugom mestu, naročito u cilju proširivanja i obogaćivanja iskustva. Tek kada bi prošla još jedna godina u ovakvom statusu, postajalo bi moguće osamostaljivanje u svojstvu mladog kvalifikovanog zanatlije.

Ugovor koji bi sklapali gazda i njegov šegrt bio je poznat kao *reckasta nagodba* (*indenture*) – dokument je zupčastim rezom bio podeljen na dva dela, međusobno uklopiva po zupčastoj presečnoj liniji, od kojih je po jedan čuvala svaka ugovorna strana. U takvom ugovoru izričito je nabrajano sve ono što se od šegrtu očekuje da radi i obavlja dok je u službi svoga gospodara; spisak onoga što se mora i onoga što se ne sme izričito je tražio dobru i savesnu službu majstoru, zabranjivao da se u njegovoj kući šegrt upušta u bilo kakve telesne ljubavne odnose, da se ženi za vreme dok je ugovor na snazi, da pohađa krčme osim ako u krčmu treba svratiti pri obavljanju posla za gospodara, da igra karte, da baca kocku, da se udaljava i odsustvuje bilo danju ili noću.

Roditelji svakog šegrta morali su da plate iznos obveznice koja se odnosila na *reckastu nagodbu* njihovog deteta, a na osnovu te obveznice odnosno priznanice plaćeni iznos im je vraćan po završetku šegrtske obuke. Nije bilo neuobičajena pojava da beskrupulozne gazde nastoje da navedu svoje šegrte da pobegnu od njih neposredno pred isticanje perioda važenja ugovora o obuci i obveznice na plaćeni iznos, kako taj iznos ne bi morali da vrate roditeljima. U cilju pomoći izrazito siromašnim porodicama, grad je imao ustanovljen dobrotvorni fond koji je mogao da bude, makar delimično, od pomoći prilikom namirivanja iznosa obveznice za školovanje šegrta.

POZORIŠTE

Prvo stalno londonsko pozorište sagrađeno je 1567. godine, nekih sedamnaest godina pre nego što je Fransijski Bomont rođen. U vreme kada je on lično dostigao neku životnu zrelost, elizabetinsko pozorište je bilo u punom bujanju. Bio je već izmenjen i odnos javnosti prema pozorištima i glumcima, zahvaljujući Kraljičinom zanimanju za pozorište; pre toga se smatralo da su glumci nemoralni i neotesani, ali je sada njihov status bio u sponu. Godine 1578. Kraljica Elizabeta je dala svoje specijalno odobrenje za šest londonskih družina da mogu da izvode komade u Londonu. Jedan raniji pripadnik jedne od tih družina, Džejms Berbidž, kasnije je pomogao da se uspostavi trupa pod imenom Ljudi Lorda komornika – *Lord Chamberlain's Men*, koja je nastupala u njegovom planski sagrađenom pozorištu. Godine 1603, u vreme vladavine Džejmsa I, trupa je promenila naziv u Kraljevi ljudi – *King's Men*, a poznata je, između ostalog, po tome što je kasnije izvodila Bomontova dela.

Prosečna glumačka družina obično se sastojala od dvadesetak glumaca. Osobama ženskog pola nije bilo dopušteno da se pojave na pozornici, tako da su ženske uloge izvodili sasvim mladi dečaci, dok su starije žene ili komične likove tu i tamo tumačili odrasli muškarci. Ovo je bilo moguće između ostalog i zbog toga što su scenska uputstva imala sasvim jednostavne zahteve i bilo je lako sprovesti stilizovanu glumu – od dečaka je traženo samo da ispravno izgovori tekst, a lik se formirao sâm od sebe, onako kako je bilo predviđeno piščevim tekstom. Dečaci su ponekad imali samo šest godina, a u družini su ostajali po najviše dvanaest godina. Obično su živeli kod svojih gazda, koji bi ih obučavali i od družine primali neki mali iznos na ime službe koju su dečaci obavljali.

Glumačke trupe su se u sticanju dohotka oslanjale na dva izvora – na pokroviteljstvo od strane dvora, i na prihode od blagajne. Finansije su, međutim, neprestano bile tesne, tako da je, u cilju nošenja s tom teškoćom, između 1558. i 1642. godine većina družina organizovana na nekakvom deoničarskom principu. To je značilo da glumci mogu da kupuju deonice u društvu, često po povlašćenim iznosima, da bi zarada društva potom bila deljena među takvim glumcima odnosno ulagačima. Naravno, nisu svi glumci imali mogućnosti da postanu deoničari, pa su takozvani „plaćeni ljudi“ – obično otprilike polovina njih u družini – bili slabijeg imovnog stanja. Njima često nije isplaćivana nedeljna zarada, a isto tako često su morali da obavljaju poslove garderobera i rekvizitera, da opslužuju pozornicu, kao i da nose manje uloge. I putovanja su bila zastupljena, tako da je iz perioda između 1590. i 1642. godine poznato najmanje 100 imena putujućih družina, ali su sâm ovaj pojam i ovakav način nastupanja donosili posebne teškoće. Nije bilo stalnih pozorišta izvan Londona, a glumci nisu uvek dočekivani dobrodošlicom, najviše usled straha da mogu da donesu kugu ili da doprinesu njenom širenju. Trupa je možda mogla da izvodi u zgradi gradske većnice ili u nekoj mesnoj krčmi, ali ponekad su glumci stvarno plaćani da – ne nastupaju.

U Londonu su izvođačke družine menjale repertoar svakodnevno, a potražnja za uspešnim odnosno lepo prihvaćenim komadima je bila vrlo jaka. Kada bi trupa pokrenula neki komad, on je postajao vlasništvo te glumačke družine, koja je onda morala da se angažuje i bori da bi se zaštitila od neovlašćenog i često nepreciznog kopiranja teksta. Da bi se sprečilo da komad prepisu pripadnici drugih družina, kada bi original bio dat na izvođenje rukopis je držan pod ključem, a svaki glumac je dobijao samo prepisane primerke prizora u kojima je lično nastupao. Saradnja između pisaca je bila veoma česta pojava, i obično bi svaki čin u komadu imao svog pisca. Da bi se produžio vek prihvaćenosti nekog određenog dela, često su vršene revizije, izmene teksta i dopisivanja, ali bi to najčešće radio neko drugi a ne prvobitni stvaralac. Do 1603. godine prosečno plaćanje po jednom komadu je iznosilo šest funti, ali je u narednih desetak godina taj iznos narastao na nekih dvanaest funti. U ovaj honorar je ulazilo i dopisivanje, menjanje, dodavanje prizora, prologa ili epiloga. Poređenja radi, treba da se zna da je učitelj mogao da očekuje da primi oko 25 funti za godinu, dok je jedan deoničarski organizovan glumac u družini Kraljevih ljudi u godini koja se povoljno odvijala mogao da dođe do najmanje dvaput većeg iznosa.

Negde na prelomu šesnaestog veka u sedamnaesti u Londonu su postojale dve različite vrste pozorišta – javna i privatna. Uopšteno rečeno, javna ili popularna pozorišta su bila nepokrivene građevine oblikovane po modelu dvorišta krčmi u kojima su glumačke družine pre toga nastupale. Većina tih javnih pozorišta imala je tri pokrivene galerije oko sâmog dvorišnog/parterskog prostora, a pozornica je skoro bez izuzetaka zadirala u parterski prostor tako da je mogla da se posmatra s tri strane. Dugo se smatralo da je prvo javno pozorište koje je sagrađeno bilo *Teatar – The Theatre* Džejmsa Berbidža, izgrađeno u Šordiču 1576. godine. U najnovije vreme, međutim, uzima se da je *Crveni lav – Red Lion*, objekat za koji se dugo mislilo da je bio krčma u kojoj su se predstave ponekad odigravale, u stvari bio zaista prva pozorišna kuća, izgrađena 1567. godine. Među ostala poznatija pozorišta ubrajaju se *Ruža – The Rose*, izgrađeno 1587, *Labud – The Swan* (1595) i *Globus – The Globe* (1599; stradalo u požaru pa obnovljeno 1614); sva su se nalazila na Južnoj obali.

Privatna pozorišta su se razlikovala od javnih, ili popularnih, pozorišta prevashodno po nivou obezbeđenog komoditeta. Sva su bila pod krovom, osvetljena svećama; primala su otprilike četiri puta manje gledalaca nego neko javno pozorište, ali su svi gledaoci sedeli. Cene ulaznica za privatna pozorišta bile su mnogo više nego u primeru javnih pozorišta. Još jedna važna razlika ogledala se u činjenici da su sve do 1608. godine u privatnim pozorištima nastupale samo dečaćke družine, pa su tako sasvim mladi dečaci bili pošteđeni bičeva moralne osude i kritike koji su inače udarali po odraslim glumcima. Prvo privatno pozorište bilo je podignuto u Blekfrajarzu 1576. godine, ali je njegov značaj bio nadmašen drugim pozorištem u Blekfrajarzu, koje je izgradio Džejms Berbidž 1596. godine. Tokom više od deset godina to drugo pozorište u Blekfrajarzu koristile su isključivo dečaćke družine, ali je 1608. godine kralj Džejms I ovlastio Kraljeve ljude da nastupaju tamo. Na osnovu toga su počev od 1610. Kraljevi ljudi igrali u Blekfrajarzu od sredine oktobra do sredine maja, a Globusu su se vraćali tokom letnjih meseci. Upravo ovde je prvi put izveden *Vitez Plamenog Tučka*, negde između 1609. i 1613. godine.

Izvođenja u javnim pozorištima često su bila događaji puni gužve i vreve. Prosečan broj gledalaca koji su tu mogli da stanu bio je oko 2.500, dok je u privatnim pozorištima sedelo samo po pet do sedam stotina ljudi. Za sve vreme trajanja predstave prodavani su vino, pivo i hrana; to je za pozorišta bio uobičajen način da se dođe do još

nešto novca, tako da su se prodavci tokom cele predstave probijali između gledalaca i nudili svoju robu. Sâma publika je galamila i talasala se – gledaoci su često glasno komentarisali i gestovima praćali događanja na pozornici, razgovarali između sebe tokom komada, čak i pušili – što je tada bilo pomodna novina. Ukoliko bi se desilo da komad ne bude gledaocima po ukusu i volji, oni bi bez oklevanja to glasno saopštavali glumcima, tako da je često dolazilo do žustrih rasprava i oštrog dobacivanja. Žene dostojne poštovanja retko su posećivale ovakvo pozorište, a kada bi to i učinile – zaklanjale su se maskama da ih okolina ne bi poznala. Predstave su obično počinjale u dva sata po podne, a trajale bi po dva do tri sata. U privatnim pozorištima pravljenе su pauze ispunjene muziciranjem, a za to vreme su dogorele sveće za osvetljavanje prostora zamenjivane novim.

U javnim ili popularnim pozorištima je parter, odnosno dvorište u kom su posmatrači stajali ili se po njemu kretali za vreme predstave, bio najjeftiniji sektor, dok je u privatnim pozorištima najmanje trebalo da se plati za sedenje na gornjem, najvišem, balkonu. Negde na prelazu iz šesnaestog u sedamnaesti vek u privatnim pozorištima je postalo uobičajeno da (neki) posmatrači sede na sâmoj pozornici za vreme izvođenja predstave. Cena ulaznice u javnim pozorištima se kretala od dva penija za najobičniji pristup do dvadeset penija za ložu, dok su privatna pozorišta naplaćivala između šest i četrdesetšest penija. Zbog toga su privatna pozorišta, iako je njihov kapacitet bio daleko manji, često zarađivala više nego javna pozorišta i privlačila imućnije i viđenije pojedince.

Smrću Kraljice Elizabete, 1603. godine, nastupio je, po mnogo čemu, kraj jednog velikog i neponovljivog perioda. Pozorište je ostalo bez svog najznačajnijeg pokrovitelja, pa su se postepeno osnaženim glasom ponovo javile tvrdnje da je ono nemoralno i bogohulno. Negde posle 1630. napadi kuge su svake godine postajali sve žešći, pa je Parlament to iskoristio kao oštricu za napad na pozorište. Godine 1642. izdata je uredba kojom se zabranjuju sva scenska izođenja, a 1648. je Parlament naredio da se pozorišne kuće poruše, da se svi glumci pohvataju i išibaju, a da se od svakog ko bude uhvaćen da pohada neku predstavu na licu mesta naplati kazna u iznosu pet šilinga. Potiskivanje i zatvaranje pozorišnih kuća je potrajalo sve do prvih nagoveštaja perioda restauracije, 1660. godine.

SPISATELJSKI ORTAKLUK

Za delo *Vitez Plamenog Tučka* današnji analitičari smatraju da ga je samostalno stvorio Fransis Bomont, rođen 1584. godine u opatiji Milosti božije u Čarnvud Forestu u Lesterširu. Bomontovi su bili imućna porodica iz gornjih društvenih slojeva. Budući pisac je ime dobio po svom ocu, koji je bio istaknuti sudija zadužen za razrešavanje građanskih parnica, a u lagodnom i svestrano namirenom životu uživao je sa svojom starijom braćom Henrijem i Džonom. Sa dvanaest godina stupio je u Koledž Brodžejt (danas Pembрук koledž) u Oksfordu, zajedno s braćom. Međutim, kada im je naredne godine otac naprasno preminuo, mladi Fransis je prekinuo školovanje i napustio Oksford.

Fransis Bomont je imao šesnaest godina kada se preselio u London, gde je studirao pravo i postao član Užeg pravničkog kolegijuma. Poput mnogih mladih ljudi tog vremena, i on je ispoljio i vremenom razvio interesovanje za poeziju i dramu, tako da ima malo pokazatelja o njegovoj prâvoj posvećenosti pravnoj nauci i studijama. Potom se o njemu sve više zna kao o posetiocu prilično tamnim oreolom ovenčane krčme *Sirena*, gde je brzo uspostavio prijateljstvo s dramskim piscem Bendžaminom, ili Benom, Džonsonom.

Bomontovi prvi objavljeni stihovi bili su oni koji su činili predgovor delu njegovog brata Džona iz 1602. pod naslovom *Duvanska metamorfoza – The Metamorphosis of Tobacco*. Desilo se verovatno ubrzo potom da je upoznao Džona Flečera, koji će postati njegov glavni stvaralački sadrug i saradnik u spisateljstvu. Prvi rad za koji se misli da je plod njihovog združenog stvaralaštva bio je komad *Lek za ljubav – Love's Cure*, 1605. godine. Njihova saradnja je trajala narednih sedam godina, ali se danas ipak naširoko uzima da je Bomont sâm napisao komediju *Vitez Plamenog Tučka*, verovatno 1607. godine.

Bomont i Flečer su isprva pisali za dečačku družinu Deca Kraljičinih blagovanja (*Children of the Queen's Revels*) pri Katedrali Sv. Pavla, a otprilike 1609. godine su zamenili Šekspira kao glavni dramatičari za trupu Kraljevi ljudi (*King's Men*). Sasvim svesni svih osobenosti popularnog ukusa, napisali su brzo, jedan za drugim, najmanje šest komada, među kojima su *Devina tragedija – The Maid's Tragedy*, 1610, i *Kupidonova osveta – Cupid's Revenge*, 1611. Obojica neženje, stanovali su zajedno u

jednom stambenom prostoru blizu Šekspirovog pozorišta Gloub na Južnoj obali i sve složno delili – do Bomontove ženidbe, 1613. godine.

Nije sasvim jasno ko je bio pokretačka snaga i vodeći stvaralac u njihovom zajedničkom spisateljstvu. Za Bomonta se smatra da je samostalno napisao samo jedan ili dva komada, a nekih devet ili deset zajedno s Flečerom – od preko pedeset komada s kojima se njihova imena uopšte dovode u vezu. Moguće je da je Bomont dao svoj doprinos i u još tri komada napisana zajednički s Flečerom i Filipom Masindžerom. Uzima se za njega da je napisao i izvestan broj *maski* – razrađenih scenskih igara stvorenih za izvođenje na dvoru.

Godina 1613. značila je nagli prekid Bomontove umetničke delatnosti. Reklo bi se da je potpuno digao ruke od svega što je u vezi s pozorištem, i oženio se bogatom miraždžikom iz Kenta po imenu Ursula Ajzli – sve to u istoj godini kada je objavljen *Vitez Plamenog Tučka*. Ubrzo potom Bomont je doživeo srčani udar, a posle sporog oporavka naprasno je umro od groznice 1616, iste godine kad i Šekspir. Književni ugled koji je do tada stekao bio je dovoljan da mu donese počast sahrane u Vestminsterskoj opatiji, gde je, u Poetskom kutku, položen kraj Čosera i Spensera. Džon Flečer je nastavio da piše sve do 1625. godine, kada mu je kuga donela smrt. Sabrana dela Bomonta i Flečera objavljena su 1647. godine.

**Najvažniji datumi u vezi s Fransisom Bomontom, *Vitezom Plamenog Tučka*, i
pozorištem elizabetinskog perioda**

1559. Elizabeta I krunisana kao Kraljica Engleske.
1563. Osamdeset hiljada ljudi umrlo od kuge u Engleskoj.
1564. Rođen Vilijam Šekspir. Rođen Kristofer Marlo.
1567. Sagrađen Crveni lav, prvo trajno pozorište u Londonu.
1576. Sagrađeno pozorište Blekfrajars.
1578. Kraljica daje zvaničnu dozvolu za šest glumačkih družina da nastupaju u Londonu.
- 1584.** Fransis Bomont rođen u Lesterširu.
1593. Zatvorena sva londonska pozorišta, u grčevitom nastojanju da se spreči širenje kuge. Dramski pisac Kristofer Marlou ubijen u kafanskoj tuči u Istočnom Londonu.
1599. Na londonskoj Južnoj obali sagrađeno pozorište Gloub.
- 1600.** Fransis Bomont se preselio u London i krenuo da studira pravo.
- 1602.** Bomont objavljuje svoje prve stihove u predgovoru za *Duvansku metamorfozu*, delo njegovog brata Džona.
1603. Sva londonska pozorišta su ponovo zatvorena, opet pred naletima kuge.
- 1605.** Fransis Bomont i Džon Flečer zajedno napisali komad *Lek za ljubav*.
- 1607.** Otprilike u ovo vreme Fransis Bomont je napisao komad *Vitez Plamenog Tučka*. Tačan datum nije poznat.
1608. Londonska pozorišta još jednom zatvorena.
- 1609.** Bomont i Flečer zamenili Šekspira kao glavni dramatičari za trupu Kraljevi ljudi.
- 1613.** Fransis Bomont se oženio Ursulom Ajzli i potpuno prestao da piše.
1614. Pozorište Gloub uništeno u požaru, potom ponovo izgrađeno.
- 1616.** Fransis Bomont iznenada umire od groznice.
- 1647.** Objavljena sabrana dela Bomonta i Flečera.
1648. Kralj naređuje da sva mesta pozorišnih izvođenja budu porušena, a da izvođači (glumci) budu proterani iz Londona.
-

VITEZ

Što se tiče radnje sâmog komada *Vitez Plamenog Tučka*, ona je postavljena tako da se odvija u pozorištu, gde su neki imućni piljar/bakalin i njegova žena došli da posmatraju komad pod naslovom *Londonski trgovac*. U pitanju je konvencionalna ljubavna priča o jednom šegrtru, Džasperu, i njegovoj ljubljenoj Luci, koja je trgovčeva kćer. Kada trgovac otkrije da je Džasper zaljubljen u Lucu – otpušta ga, pa dvoje mladih koji se vole sada moraju da se založe da savladaju brojne prepreke koje stoje na putu njihove sreće.

Brzo po početku odvijanja predstave Bakalin i njegova Žena ispoljavaju da su nezadovoljni sadržinom sâmog komada. Intervenišu tako što prekidaju radnju da bi u glumački sastav ubacili svog šegrta, Ralfa, kao junačnog viteza. Priča se onda razvija uz neprestane komentare Bakalina i njegove Žene i često izražavanje njihovog protivljenja i nezadovoljstva.

Lucin otac obećava kćerkinu ruku mladom gospodinu Hamfriju, uobraženom smetenjaku koji devojkicu nimalo ne zanima. Ona zbog toga smišlja plan sa Džasperom, pa saopštava gospodinu Hamfriju da ne može da se uda ni za jednog muškarca dok je taj prvo ne otme iz očeve kuće i odvede u Valdamsku šumu. Hamfri se saglasi da obavi taj poduhvat. Na ovom mestu se pred publikom pojavljuje Ralf, kome su u međuvremenu u pozadini dali glumački kostim. On tom prilikom drži kitnjastu govoranciju i proglašava sebe za 'Pravog Otmenog i Odvažnog Viteza Plamenog Tučka'. Praćen navijačkim bodrenjem Bakalinove Žene, on se upućuje u šumu, gde namerava da se posveti izbjavljanju plemenitih dama u nevolji.

Pre nego što se otisne u Valdamsku šumu radi sprovođenja tajnog plana, Džasper odlazi kod svojih i moli majku, Gospođu Meritot, da mu dâ nešto novca. Majka ga, međutim, odlučno i oštro odbija, jer ona sve čuva za drugog sina, Majkla, dok je dužnost Džasperovog oca bila da uštedi za Džaspera. Pijani Meritot je, međutim, straćio sav novac koji je bio namenjen Džasperu. Besna na muža, Gospođa Meritot napušta kuću s malim Majklom.

U međuvremenu se Ralf sve više upliće u ukupnu radnju, pod neprestanim podsticajima i bodrenjima koja mu upućuju gazda i njegova Žena, koja se u sve to silno unela. Ralf uzima Džasperovu majku i malog Majkla pod svoju zaštitu, smatrajući da su

oni u nevolji, pa se zariče da će da ih izbavi iz niza tobožnjih muka i opasnosti. U međuvremenu u šumu stiže Džasper, i tuče se s Hamfrijem oko Luce. Dvoje mladih onda pobegnu, ali na svom putu moraju da savladaju i Ralfa. Trgovac Venčervel i piću posvećeni Meritot sastaju se i tuguju nad nestankom svoje dece. Trgovac se zariče da će da vrati svoju kćerku kući, pa, nešto kasnije, prekida dvoje mladih usred jednog nežnog prizora, obara Džaspera i odvodi Lucu.

Za sve vreme odvijanja priče Bakalin i njegova Žena prekidaju i uzrujavaju glumce time što izmišljaju sve raskošnije i sve neobuzdanije podvige u koje Ralf treba da se upusti, i tako prvobitni komad sve više udaljavaju od njegove polazne sadržine. Tako se Ralf, na primer, podbadan naročito dobacivanjima svoje gazdarice, odvažava na borbu sa džinom Berberinom; junački savlađuje džina i oslobađa tobožnje vitezove koji su bili zaslužnjeni u njegovim mračnim odajama.

U međuvremenu Gospođa Meritot i Majkl, posle grubih događanja i rđavog iskustva, shvataju da im i nije bilo mnogo pametno što su napustili Meritotovu kuću; zato se vraćaju i pokušavaju da ga ubede da ih primi nazad. Meritot je tvrd – neće da popusti ženi, i pored upinjanja Žene iz publike da ga nagovori da se smilostivi. Što se Džaspera tiče, on se još ne odriče svojih planova i želja u vezi s devojkom koju iskreno voli. On piše pismo trgovcu Venčervelu, u kome saopštava o sebi da je sada mrtav, da se ubio. Takođe piše da mu je poslednja želja da njegovo telo bude doneto njegovoj ljubljenoj, da bi se ona od njega oprostila i isplakala nad kovčegom. Trgovac to dopušta, slaže se da kovčeg unesu u odaje njegove kćerke, a Luca, ostavljena sâma s mrtvim telom svoga dragana, očajava i oplakuje. Sasvim nenadano, Džasper ustaje i izlaže Luci svoj lukavi plan, posle čega ona zauzme njegovo mesto u kovčegu. Džasper razmaže brašno po licu i odlazi da poseti trgovca Venčervela kao Džasperov duh. Na taj način prestrašuje Venčervela, koji sada veruje da je njegova voljena kćerka mrtva, i navodi ga da otera Hamfrija. Kasnije dvoje mladih posećuju Džasperove roditelje, koji su konačno ponovo zajedno jer Gospođa Meritot uspeva da ublaži svoga muža tako što pristaje da mu nešto otpeva. Džasper i Luca se potom pojavljuju pred sada poniznim Venčervelom, koji je najzad u stanju da se raduje njihovoj ljubavi i da je odobri.

Završetak komada pripada, naravno, Ralfu. On izlazi na pozornicu da bi izlagao o mukama i naporima svojih putovanja i podviga, pre nego što se na dramatičan način oprostila s ovim svetom i pruži mrtav. Predstava je tako završena, ali ne i nastup Žene,

koja se obraća publici, smešno i neuko moli da joj se oprostí na upadicama i intervencijama, i poziva gospodu da je posete kako bi ih počastila.

* * *

Vitez Plamenog Tučka je napisan kao parodija na tokove u pozorištu svoga vremena. Pripada žanru „gradske komedije“ ili „građanske komedije“, pošto se zaista bavi običnim građanima Londona a ne kraljevima i junacima iz redova plemstva. Kao *komad u komadu*, *Londonski trgovac* je upravo takva jedna gradska komedija, koja istovremeno donosi satiru na rad Bomontovog kolege dramskog pisca Tomasa Dekera. Bomont umno i vešto prepliće sporednu liniju radnje sa svojim razućenim romantično--herojskim glavnim zapletom (parodira delo Tomasa Hejvuda), postićući mnogo komičnog i komediji svojstvenog upravo kroz neprestana iskričava trenja do kojih dolazi prilikom sudaranja ta dva stila.

Komad se odlikuje bogatim verbalnim nadahnućem, pa i nagoveštajima bezobraznog u mnogim tobože neutralnim i objektivnim rećima i izrazima. Najubedljiviju ilustraciju u ovom smislu nudi već sâma reć u znaćenju *tućak – pestle*, koja je u elizabetinskom i jakobinskom Londonu izgovarana vrlo slično izgovoru reći *pizzle*, upotrebljavane kad se mislilo na *muški polni organ*. Od znaćaja za komad je i činjenica da se u njegovoj gradnji koristi jedna specifićna teatarska konvencija toga doba: izvesnom broju lica iz publike bivalo je dopuštено da sede na pozornici pored glumaca. To je upravo bio ustaljeni obićaj u pozorištu Blekfrajars (Dominikanci, dominikanski fratri), u kom je *Vitez Plamenog Tućka* prvi put izveden. Naravno, taćan datum prve predstave nije poznat zasigurno, ali se većina istorićara književnosti ovog perioda i najbolji poznavaoći dela slažu da je ono nastalo 1607. ili 1608, dok je prvi put štampano 1613. godine.

Po pitanju ispunjavanja predaha između činova i nekih prizora Bomont je možda bio pod uticajem italijanske konvencije zvane *intermezzo*; taj naziv se odnosio na kratak element lagane zabave, obićno bez teksta, koji je izvođen između činova u komadu. Najćešće taj *intermezzo* ne bi nosio nikakvu vidljivu vezu sa sâmim komadom, a svrha

bi mu bila da zaseni publiku kitnjastim kostimima ili sjajnim muziciranjem izvođača na omiljenim instrumentima tog vremena, u kom je Evropa inače priznavala Englesku kao zemlju muzike *par excellence*. Na elizabetinskom dvoru se *intermezzo* razvio u jednu vrstu predstave nazvanu dvorskom *maskom*. Takve *maske* su bile raskošne i skupe, a uglavnom namerene da zabave, ali i da uzdižu i hvale, kraljevsku porodicu i najviše plemstvo. Potom se Bomontovom i Flečerovom radu uopšte, a posebno onome što je stvorio Flečer, pripisuju zasluge i za kreiranje i razradu jedne nove i značajne vrste drame u vreme vladavine Džejmsa I (1603-1625) – baroka, kada se ubedljivo izdvajala Dvoru bliska i pomodna publika. Bomont i Flečer, profesionalni dramski stvaraoci u usponu, pripadali su istoj onoj društvenoj grupaciji kojoj i njihova publika u Blekfrajarzu, tako da je s njima počela da bleđi i da postepeno nestaje iz drame ona lepršava i topla nota prâve ljudskosti. Dramski pisci su sada nastojali da se poistovete isključivo s nadmoćnim segmentom svoje opšte i kulturne javnosti, što je značilo kraj drame u opštenarodnom tonu i vlasništvu.

dr Slobodan D. Jovanović

VITEZ PLAMENOG TUČKA

PROLOG

Tamo odakle ne može da isisa medni sok pčela ostavlja svoju žaoku; gde medved ne može da nađe slatki majoran da izleči svoje rane, on dahom prži sve ostalo bilje. Bojimo se da će verovatno tako ispasti i s nama; da ćete, uviđajući da iz našeg truda ne možete da izvučete slatko zadovoljstvo, ostaviti za sobom kiselu mrzovolju, i s otvorenim prigovorom prebacivati našoj lepoj zamisli jer ne možete da požanjete veselost na koju ste navikli. Ovoga puta namera nam je bila da pokrenemo unutarne zadovoljstvo, ne spoljnu lepršavost; i da udahnemo (ukoliko je to uopšte moguće) *tiho osmehivanje*, ne *glasno smejanje*, znajući da je mudrima veliko zadovoljstvo čuti savet izmešan s duhovitošću, a budalama da imaju laku razonodu prožetu grubošću. Prognani su iz atinskih pozorišta, a iz Rima zvižducima isterani, oni koji su na pozornicu doveli muftaše majmunskog držanja ili lude neučtivog ponašanja, ili kurtizane s bestidnim rečima. Silno smo nastojali da budemo tako *daleko* od nedoličnog izražavanja od kog bi vam uši gorele, kao što se nadamo da ćete vi biti daleko od nemilosrdnih komentara ili pogrešnog shvatanja namere autora (koji zaista u ovom komadu nije ni na koga posebno ciljao), od čega bi nam obrazi buktali. I, stoga, Tvojim vlastitim kritici ja prepuštam Tebe, Gledaoče, i ovaj komad – da Ti se sviđa ili ne sviđa.

– Zdravo sada!

L I C A

Prolog – lice (dečak) koji čita *Prolog*

Građanin

Građaninova **Žena**

Ralf, Građaninov šegrt

Dečaci

Venčervel, trgovac

Hamfri

Meritot

Meritotovi sinovi **Džasper** i **Majkl**

Šegrti **Tim** i **Džordž**

Krčmar, domaćin krčme „Zvono“

Vinotoča, točilac u krčmi

Berberin

Trojica, za koje se pretpostavlja da su sužnji

Narednik

Viljem Hamerton

Džordž Gringus

Vojnici i posluga, **pratnja**

Luca – kćerka Venčervelova

Gospođa Meritot

Žena, za koju se misli da je zaslužnjena

Pompiona – kćerka kralja Moldavije

Mesto radnje: London i okolina, osim u 2. sceni IV čina,
kada se radnja odigrava u Moldaviji.

VITEZ PLAMENOG TUČKA

U V O D

Gospoda, njih nekoliko, sede na stolicama (bez naslona) na sâmoj pozornici.

Građanin, njegova **Žena** i **Ralf** sede dole, među ostalom publikom.

Ulazi **Prolog**

Prolog: „Od svega što je blisko dvoru¹, od svega što je uzvišeno
Unutar gradskih zidina²
Udaljili smo ovu našu pozornicu – “

Građanin skoči na pozornicu.

Građanin: Ostav’te se ’de ste, mladiću!

Prolog: Kako to mislite, gospodine?

Građanin: Mislim da vam namera nije dobra: već sedam godina daju se komadi u ovoj kući, pratim ja to, a vi se uvek rugate građanima; i, sada vam se komad zove „Londonski trgovac“. Dole s tim vašim naslovom³, momče! Dole s tim naslovom! Brišite to!

Prolog: Jeste li Vi građanin ovog plemenitog grada?

Građanin: Jašta!

Prolog: I samostalan u svom zanatu?

Građanin: Da, vala, i to bakalin!

Prolog: E, pa, bakaline, ako dopuštate, mi nemamo nameru da vredamo grad.

Građanin: Ne, momče? Da, momče! Kažeš – niste namerni da se rugate? A zašto onda tražite nove teme ako ne da peckate one koji su iznad vas? Zašto ne biste bili zadovoljni, kao što su drugi, s „Legendom o Vitingtonu“ ili „Životom i smrću gospodina Tomasa Grešama, sa građenjem Državne berze“, ili komadom „Priče o kraljici Eleonori, sa zidanjem Londonskog mosta nad vunanim džakovima“?⁴

¹ Misli se na fizičku distancu od Dvora u Vestminsteru.

² Odnosi se na srednjovekovne zidove koji su opasivali grad London.

³ U to vreme je naslov komada, krupno i vidno ispisan, istican visoko iznad sâme pozornice.

⁴ Rekonstrukcija Londonskog mosta je delom finansirana iz dažbina poreza na vunu.

- Prolog:** Čini se da ste čovek upoznat. Šta biste da mi učinimo, gospodine?
- Gradanin:** Pa, prikažite nešto znamenito u čast građanstva⁵ ovoga grada.
- Prolog:** Dobro; šta kažete na „Život i smrt Debelog Patka, ili opravljjanje mornarskih nužnika?“⁶
- Gradanin:** To mi se ne sviđa; 'oću jednog građanina, i neka taj, brate, bude od istog zanata k'o ja.
- Prolog:** Ah, trebalo je da nam kažete tu Vašu želju pre mesec dana; naš komad je spreman da se igra *sada*.
- Gradanin:** Kak'e to veze ima! Ja tražim bakalina, i 'oću, vala, da on stvara čuda!
- Prolog:** Šta želite da on učini?
- Gradanin:** Do đavola, 'oću da on-
- Žena** (odozdo): Mužu, mužu!
- Ralf** (dole): Miiir, gazdarice.
- Žena** (dole): Ostav' se 'di si, Ralfe. Znam ja šta radim, kažem ti. Mužu, mužu!
- Gradanin:** Šta je bilo, kuniću?
- Žena** (dole): Neka taj ubije lava tučkom, mužiću! Nek' tučkom ubije lava!⁷
- Gradanin:** E, vala, i 'oće! – 'Oću da on ubije lava tučkom.
- Žena** (dole): Mužu! A da dođem i ja gore, a, mužiću?
- Gradanin:** Da, zekonja. – Ralfe, pomoz' gazdarici da se popne ovamo! – Molim vas, gospodo, naprav'te joj malo mesta. – Molim Vas, gospodine, da mi se nađete da pomognem ženi da se popne ... Zahvaljujem Vam, gospodine. – E, ta-ako.

(**Žena** se penje na pozornicu)

⁵ Za reč upotrebljenu u originalu – *the commons* – Oxford English Dictionary daje objašnjenje: „*the body of free citizens, bearing common burdens and exercising common rights*“ – „ukupno telo slobodnih građana, koji snose zajednička opterećenja a uživaju podjednaka prava“.

⁶ Flotin sokak (*Fleet Lane*) se pružao od Glavnog londonskog krivičnog suda (*Old Bailey*) do Flotinog šanca (*Fleet Ditch*), koji je u šesnaestom veku već bio postao gradska kloaka, kanal za odvođenje otpadnih voda i prljavštine.

⁷ Susreti junačnih vitezova s lavovima su uobičajen element romansi, romantičnih priča o pustolovinama i podvizima.

Žena: S vašim dopuštenjem, gospodo; ja mora da sam na smetnji: ovo mi je sve novo; nikad pre, što kažu, nisam bila ni na jednom od tih vrazjih komada. A jednom umal' nisam gledala „Džejn Šor“; a i muž mi je bio obeć'o, ima tome već godina dana, da me povede na „Hrabrog Bičama“, kao – kad god ja 'oću, al' me u stvari nije odveo. Molim vas da me primite.

Gradanin: Momče, nek' donesu dve stolice – za moju ženu i za mene, pa onda počinjite. I – neka taj bakalin čini čudesa!

(Donesu im stolice)

Prolog: Ali, gospodine, mi stvarno nemamo nijednog dečaka koji bi ga igrao; svako već ima svoju ulogu.

Žena: Mužu, mužu, za ime Boga, nek' ga onda igra Ralf! Đavo da me nosi ako nisam sigurna da će ih on sve ovde nadvisiti!

Gradanin: Dobro si se to setila, ženo. – Penji se, Ralfe. – Čujte me, gospodo! Samo nek' mu pozajme odelo za glumljenje⁸ i sve šta još treba, i, Boga mi, ako iko od svih ovih ovde bude ispred njega – nek' me obese!

(Ralf se penje na pozornicu)

Žena: Molim te, dečko, nek' mu daju odelo za glumljenje! – Mogu da se zakunem, gospodo, istinu vam priča moj muž: umeo bi on ponekad da nastupa u našoj kući tako da sav komšiluk viče na njega; on će vam tako izvesti junačku ulogu na tavanu da se svi poplašimo, tvrdim vam, da se sve trese od straha; Decu bi plašili Ralfom – ako su jako nevaljala, treba samo da im se vrisne 'Ralf ide, evo Ralfa' i – mirni su k'o jagnjad. – Gore glavu, Ralfe! Pokaži gospodi šta umeš; deklamuj neku žestoku ulogu. Kažem ti da će se ovoj gospodi lepo svideti!

Gradanin: 'Ajde, Ralfe, 'ajde!

Ralf: „Neba mi, čini mi se, bilo bi lako skočiti
I uzbrati blistavu čast s bledolikog Meseca;
Ili zaroniti u dno mora,
Gde lenger nije dotakao čvrsto tle,
I uzbrati potopljenu čast iz paklenog jezera.“

Gradanin: Šta kažete, gospodo, nije li sve k'o što sam vam rek'o?

Žena: Čak šta više, gospodo, igrao je on ranije, što reče moj muž, Musedora, pred odbornicima našeg Udruženja.

Gradanin: Da, i trebalo je da igra Džeronima s jednim obućarom, za opkladu.

⁸ Jasno je da misli na glumački kostim. Ono što je ovde pogrešno jeste Gradaninova upotreba izraza *suit of reparel* umesto *suit of apparel*.

Prolog: Dobiće glumački kostim, ako uđe unutra.⁹

Građanin: Uđi tamo, Ralfe, idi, Ralfe; i osvetlaj obraz svim bakalima, ako me imalo voliš.

(Izlazi **Ralf**)

Žena: Kažem ja, naš Ralf će divno da izgleda kad se presvuče.

Prolog: Ali, kako sad želite da nazovemo ovaj komad?

Građanin: „Bakalinova čast“.

Prolog: Možda bi „*Vitez Plamenog Tučka*“ lepše zvučalo?

Žena: Zaklela bi' se, mužu, da je to najbolje moguće ime.

Građanin: Pa, nek' bude tako. – Počnite, počnite; moja žena i ja ćemo sestiti.

Prolog: Sedite, molim vas. Sedite.

Građanin: A kakvu svečanu muziku imate? Je l' imate frule?

Prolog: Frule! Ne.

Građanin: Ne! Nek' sam razbojnik ako nisam to i pomislio. Ralf igra svečanu ulogu, i njega pod obavezno moraju da prate frule! Ja ću lično za nji' da se postaram; da platim, bolje nego da smo bez nji'!

Prolog: Pa, jedino Vam to i preostaje.

Građanin: Boga mi, i 'oću: evo dva šilinga; (Daje novac) – Nek' dođu putujućii svirači iz Sadvarka; oni su sjajna družina, k'o nijedna druga u Engleskoj; a ovo će ih domamiti i preko vode i preko svega drugog, ima da dotrče k'o ludi!

Prolog: Imaćete ih. Hoćete li sad da sednete?

Građanin: Da. – 'Ajde, ženo!

Žena: Sedite svi u dobrom raspoloženju, gospodo. Uzimam slobodu da se smestim između vas da bi mi bilo prijatno.

(**Građanin** i **Žena** sednu)

Prolog: „Od svega što je blisko dvoru, od svega što je uzvišeno
Unutar gradskih zidina,

⁹ *unutra* – u presvlačionicu (*tiring house* ili *dressing room*), koja je bila smeštena odmah iza pozornice.

Udaljili smo ovu našu predstavu. Nek odlete odavde
Sve tajne optužbe¹⁰, nepristojni izrazi,
Sve što bi moglo da se pokaže nevaljalim;
Jer, nevaljali smeh nikada ne donosi istinsko zadovoljstvo,
Već poštene umove samo poštene stvari blaže.“ –

Eto, toliko o onom što smo mi spremili; ali za Ralfovu ulogu Vi sâmi odgovarate.

Gradanin: Ne beri ti brige za Ralfa; istovariće se on kako treba, garantujem ti.

(Izlazi **Prolog**)

Žena: Vere mi, gospodo, jamčim vam za Ralfa!

I ČIN

I scena – soba u Venčervelovoj kući

Ulaze **Venčervel** i **Džasper**

Venčervel: Momče, utuviću ti ja u glavu da si ti moj šegrt,
I to šegrt kog je milosrdna moja ljubav izbavila
Od udesa zle sudbine; dala ti toplinu ognjišta
I othranila te¹¹, ovakvog kakav si sada, ponovo te iskovala;
Uz to sam ti poverio sve što imam, u kući, ovde,
U skladištima na strani, ili na moru,
Poverio tvojoj upravi; poklonio naklonost
I svoju i svojih prijatelja tvome trudu;
Tako su lepi bili tvoji počeci. Ali, uz sve to,
Koliko me pamćenje služi, nikada nisi imao zadatak
Da voliš kćer svoga gazde, i to baš sada
Kada sam joj našao bogatog mladoženju;
Zbilja, gospodičiću, to ti nije trebalo; samo, ipak,
Slomiću ja vrat toj raboti,
I naučiću te pameti, da znaš da si samo trgovčev pomoćnik.

Džasper: Gospodine, s radošću priznajem da sam Vaš,
Obavezan i ljubavlju i osećanjem dužnosti da Vam služim,
Pri čemu je moj trud bio sva moja zarada;
Nisam popustio pri cenkanju, niti uživam
Da Vašu poštenu zaradu nosim na svojoj grbači;
Nisam se ni slepo prepustio željama
Niti rasipno u igri trošim Vaše zalihe;
Sve ovo, kao i patnje koje uz to idu,

¹⁰ U originalu je ovde *personal ridicule* – lično usmerena ismevanja, poruge, optužbe.

¹¹ U originalu: *heat / And growth*, u značenju *shelter and food* – sklonište i hrana.

Nema nikakve veze s mojim razumnim postupcima.
 Usuđujem se da Vam to iskreno tvrdim.
 A što se Vaše kćeri tiče,
 Ako njena vrlo osoba nosi u sebi
 Imalo ljubavi prema mojim zaslugama, ja to ne mogu
 da sprečim,
 Niti sam u stanju da suzbijem njene želje;
 Ona je svoga tela gospodar, i sâma najbolje zna¹²
 Kome će podariti toliku sreću da za njim uzdiše;
 Osim toga, ne mogu da shvatim da želite da je date
 Čoveku tako kljakava izgleda,
 U kom je malo života ostalo.

Venčervel: E, pa dobro, gospodine. Mogu da odgovorim tvojoj mudrosti kako ćemo sve to da izlečimo.

Džasper: Vaša briga Vam dolikuje, gospodine.

Venčervel: Dakle, ovako ćemo, gospodine: Ovoga trena ja te otpuštam
 Iz svoje kuće i iz svoje službe; eto ti tvoje slobode;
 A kada mi zatreba sin, poslaću da te potraže.

(Izlazi)

Džasper: Tako, dakle, divno nagrađuju oni koji vas vole!
 Oh, vi što živite u slobodi, vi nikada ne okusiste
 Patnje duše vođene željom!

Ulazi Luca

Luca: Hej, kako si, prijatelju? Ošinut gromom moga oca!

Džasper: Pogođen, i to namrtvo, osim ako melem ne bude
 Brz i snažan; Sada sam,
 Što sam već dugo očekivao, ne više u vlasti tvoga oca.

Luca: Ali si zato moj.

Džasper: Ali tvoj, i samo tvoj, jesam;
 To je sve što imam da me štiti pred zakonom.¹³
 Misliš li da se nećeš pišmaniti?

Luca: Ah, ne boj se!
 U ovome usuđujem se da budem jača od obične žene.

¹² Ona najbolje poznaje svoj um, zna šta joj je u mislima.

¹³ Misli na zakonski propis (*statute*) kojim se progone skitnice i besposličari, oni koji nisu ni u čijoj službi i ne uživaju ničiju zaštitu.

Ni njegov bes ni njegovi darovi neće me umekšati,
Ma bili ravni prinčevskim.

Džasper: Ti znaš moga takmaca.

Luca: Da, i nežno ga volim;
Kao što volim groznicu ili ružno vreme.
Molim te, Džaspere, ne boj se njega.

Džasper: O, ne!
I ne mislim da mu činim toliku čast.
Ali, vratimo se našim žudnjama: ti znaš naš plan
Koji smo zajedno skovali?

Luca: Da, i odigraću svoju ulogu
Baš kako treba.

Džasper: Toliko sam želeo da čujem.
Do viđenja, i zadrži moje srce; tvoje je.

Luca: Moje je, na vatri se pekla!
Onaj bi mor'o da čini čudesa
Da bi' se tebe odrekla.

(Izlaze na različite strane)

(Građanin: Sram ih bilo, mali nezahvalnici! Ma, šta se to ovde događa! Vala, nek' me obese za pola penija ako u ovom komadu nema nekih gadnih podlosti. Samo, nek' se pripaze; Ralf mora da se pojavi, i ako li se samo neki nitkovluci kuvaju-

Žena: Neka ih, nek' kuvaju, i nek' peku ako treba, mužu, za ime Boga; Ralf će sve to da nanjuši, kažem ti, pa i da su veštiji no što su. (Ulazi **Dečak**) – Molim te, slatki dečače, je l' Ralf spreman?

Dečak: Odmah će biti.

Žena: Dobro, molim te, isporuči mu moje komplemente, i još mu odnesi ovu lizalicu. Kaži mu da mu to šalje njegova gazdarica; i reci mu da odgrize parče; što 'no kažu, to će mu bolje pročistiti pištaljku.)

II scena – druga soba u Venčervellovoj kući

Ulaze Venčervel i Hamfri

- Venčervel:** Zaista, gospodine, ona je Vaša; vere mi, Vaša je; Imate moju ruku; jer, ostale sitne prepreke¹⁴ Između Vaših nada i nje, na ovaj način su kao vetrom Razvejane i nema ih više. Svoga obesnog šegrta, Koji se k'o žabac naduvao od ljubavi Ja sam otpustio, i poslao ga da traži Nove gospodare, još neznane.
- Hamfri:** Gospodine, zbilja Vam hvala; A pre no se pokrenem, vala, Mora se znati, šta god da smatrate, Gospodske sam krvi, valda me posmatrate.
- Venčervel:** Oh, gospodine, ja znam to, zacelo.
- Hamfri:** Gospodine, prijatelju moj, Što 'no pisci kažu, sve ima kraj svoj, Dok ono što krvavicom¹⁵ zovu ima kraja dva; Jao, nek' Vas ne čudi, preklinjem ja, Što o ljubavi beskrajnijoj srce peva Od najkrvavijih kobasa il' creva!¹⁶
- (Žena:** Mužu, molim te, jagnješce moje slatko, reci mi jednu stvar; al' odistinski mi reci. – Stan'te, deco, preklinjem vas, da pitam nešto moga muža.
- Građanin:** Šta je, mišiću?
- Žena:** Momče, jesi l' ikada vid'o slađe dete? Kako se samo lepo ponaša, gledaj ti, i kako govori i kako izgleda, i kako visoko drži glavu! Molim te, braco, budi ljubazan, nisi li ti bio jedan od učenika magistra Monkastera?¹⁷
- Građanin:** Pidence moje, molim te od sveg srca, uzdrži se; ova deca¹⁸ jesu zlatna; ali kad se Ralf pojavi, jagnje moje-

¹⁴ U originalu *lets* su *obstacles* – sve ono što bi moglo da se ispreči na putu ostvarenja nečijih želja i planova.

¹⁵ U originalu: *pudding* – zastareli naziv za kobasicu.

¹⁶ Misli na creva koja se pune mesom i drugim sastojcima da bi se načinile kobasice.

¹⁷ Prvi zaista upadljiv primer Ženinog zaletanja u ovom komadu da ispolji svoju neukost i trajjavu obaveštenost. Možda je nešto bila čula o *Ričardu Malkasteru* – *Richard Mulcaster (1531? – 1611)*, poznatom pedagogu, piscu rečnika i reformatoru obrazovanja, koji je punih 25 godina bio na čelu čuvene londonske škole *Merchant Taylors*.

¹⁸ Na ovom mestu Građanin koristi već nepostojeći i pogrešan oblik *childer*, mesto *children* – deca.

Žena: Jao, da, kada Ralf dođe, zeko moj! – Pa, dobro, momče, možete da nastavite.)

Venčervel: Dakle, gospodine, Vi znate za moju naklonost,
i ostajete, nadam se,
Uvereni u moj pristanak; na Vama je još samo da dobijete pristanak moje kćeri.
I da je venčate kad Vi to izvolite. Morate biti odvažni,
I naglo je ščepati; haj'te, znam ja
Da posedujete reči dovoljno dobre da se osvoji cura.

(**Žena:** Kurvin sin tiranski! Mora da je u svoje vreme bio opasna švalerčina¹⁹, sigurna sam.)

Hamfri: Vašu otmenu ponudu primam, i, čak šta više,
Za ljubav uzajamnu moje srce jedino diše.

Venčervel: Hajde, Luco! Čuješ li ti tamo!

Ulazi Luca

Luca: Zvali ste me, gospodine?

Venčervel: Dabome!
Zanimaj ovog otmenog džentlmena;
I, pazi da ne budeš drska²⁰. – Na nju, gospodine:
Moje prisustvo samo će vam oči bosti.

(Izlazi)

Hamfri: Blaga gospoj'ce Luco, kako ste? Dobro li ste?
Dajte mi svoju ruku, a onda molim da čujem reči iste,
I kako su Vam sestrice i Vaš mali brat vrli,
I volite li mene il' drugom srce hrli.

Luca: Gospodine, na takva se pitanja lako odgovori.

Hamfri: Dabome, kad žena nije okrutna.
Al' koliko je daleko odavde sada
Do blagoslovenog kuničarnika koji ocu Vam pripada?²¹

Luca: Zbog čega Vam to sada pada na pamet, gospodine?

Hamfri: Setilo me sâmo Vaše lice, u anđela kao;
Dok sam na onom mestu jednom zečeve krao,

¹⁹ U originalu: *stringer*, što znači *fornicator* – preljubnik, bludnik, kurvar.

²⁰ U originalu: *froward*, što znači *perverse* – izopačena, naopaka; tvrdoglava, bandoglava, zadrta.

²¹ Pod *kuničarnikom* (*warren*) on ovde misli na komad zemlje koji se koristi za uzgajanje zečeva.

Bog Amor, il' čuvar, ne znam više koji od njih samo,²²
Kao moj trošak i izdatke dovede Vas tamo.
I, tako započe-

Luca: Vaš lov, gospodine.

Hamfri: Nek' se nikakav lov,
Ni ma šta drugo što ima taj zôv,
Ne pomene više, ti divni ubico! Mûk!
Zbog tebe prekidam igru i lomim svoj lûk.²³

(**Žena:** To je ljubazan gospodin, kažem ti. Kada ćeš ti biti takav prema meni, Džordže?)

Luca: Đavo nek' me nosi, gospodine, žao mi je zbog Vaših troškova,
Ali, kako ono kažu, ne mogu da plačem;
Volela bih da me nikad niste videli!

Hamfri: I ja isto,
Ukoliko nemate lepšeg načina²⁴ da me usrećite.

Luca: Zar ne možete da savladate tu čudnu strast?
Pošaljite po pandura i dignite na noge grad.

Hamfri: Jao, ne! Moja silna ljubav će smlaviti
Milionu policajaca moć,
Raspršiti čak i bdenje na Ivanjsku noć.

Luca: Đavo me odneo, gospodine, pa onda bi bilo dobro da popustim;
Za slabu ženu nema nade, kad hrabrom muškarcu
Nema prepreke.

Hamfri: Popustite, onda; pun sam milosti, kad kažem,
I – mogu da izvučem, evo, zar lažem? –
Iz džepa, ovako, jedan par rukavica²⁵
Belji no golub il' golubica.
Gle'te, Luco: pune parfema i slasti,
Prožete svilom, i sami ćete kas'ti;
A hoćete l' cenu – gađajte iz oka
Pogledom amo²⁶, zbilja je visoka!

²² U originalu je za *koji* upotrebljeno *whether*, u značenju *which*.

²³ Ovde je prisutno dvostruko značenje, jer *tiller* može i da je jaka držalja, drška samostrela, što dalje nudi nova asocijativna značenja.

²⁴ Upotrebljena je reč *maw*, što doslovno znači *stomak*, *želudac*, a na ovom mestu postiže figurativni smisao koji govori o *sklonosti*, *naklonosti*.

²⁵ Prosidbene odnosno veridbene rukavice su predstavljale obavezan mladićev poklon devojci, poklon muškarca ženi.

²⁶ Poziva je da pogledom proveri cenu, označenu trgovčevom šifrovanom oznakom *F.S.*

Vaistinu, moj najslađi medu,
Tol'ka skupoća nije u redu.

Luca: Dobro, gospodine, uzimam ih smerno, i zahvaljujem Vam.
Šta biste još?

Hamfri: Ništa više.

Luca: Onda, zbogom!

Hamfri: Ali ne baš tako, ne tako; jer, gospo, moram Vam reći,
Pre no se rastanemo, što smo se i sastali;
Tako mi strpljenje i lepo vreme ne prestali!

Luca: Poverite, i iskažite što Vam je na umu, sa što manje reči.

Hamfri: I hoću: prvo i pre svega, da mi olakšate patnje
Molim Vas; ako u stanju ste da utehu nudite
Dajem Vam reč – ne pitam šta košta, to vidite;
Isplatiće se sve, makar me koštalo
Više no što pamtim; jer, ljubavno me drmanje bacalo
U pobesnelom ćebetu i po meni gacalo,
K'o tenis-loptu me gore-dole bucalo.

Luca: Kuku-lele, dobri gospodine, avaj!

Hamfri: Od srca Vam zahvaljujem; i, k'o što rekoh,
To i dalje bez odmora traje:
Po danu čovek, noću zveraje,
Urlam i ričem vlastiti nemir svoj,
Pa velike brige i posnog posta spoj
Prpu i strah mi zadaju sve veći
Da ću brzo svetu „Zbogom!“ reći.

Luca: Jo-oj, pa Svete mi Marije,
To bi bilo velika šteta!

Hamfri: I bilo bi, nek' me nosi đavo ludi;
Zato, olakšaj mi patnje, Luco,
Milostiva meni budi!

Luca: Ali, gospodine, znate da moja volja ništa ne vredi
Bez odobrenja moga oca; dobijte od njega pristanak,
Pa onda možete s nadom da pitate mene.

Hamfri: Uvaženi Vaš roditelj neće me odbiti;
Ja ga zamolih, a on odgovori tada:
„Slatki moj Hamfri, Luca je tvoja mlada“.

Luca: Slatki gospodaru Hamfri, onda se i ja slažem.

Hamfri: Bogme i ja, vaistinu.

Luca: Pa onda me uzmite;
 Ima samo još jedna stvar koja mora da se doda,
 A to je ovo: ja sam se zaklela, i to ću, bogme, i ostvariti,
 Niko me živi ko' o ženu uživati neće
 Do onaj ko me odavde ukrade. Ako se usuđujete na poduhvat,
 Vaša sam! (Nema mesta strahu; moj Vas otac voli);
 Ako ne – zbogom zauvek!

Hamfri: Stani, nimfo, stani!
 Dvapat štrojenog smedorideg dorata imam,
 Od semena oca divljeg, za njegov' hvale primam;
 A drugi je za mene, stamen k' o tvrdo drvo,
 Mada malko ćorav, da kažem prvo.

Luca: Tako može;
 I zato – evo ruke. Naš put mora da vodi
 Kroz šumu Voltam, gde imam jednog prijatelja
 Koji će nas skloniti.
 A sada zbogom, gospodine Hamfri,
 I pobrinite se da to dobro obavite.

(Izlazi)

Hamfri: Makar i umro,
 Na pothvat sam rešen da uložim život i biće svoje,
 Za mladane mile, divne i smerne oči tvoje.

(Izlazi)

(Žena): Tako mi vere i zaveta, Džordže, i tako mi moje čistote, to je baš najljubazniji mladi gospodin koji je ikad korač'o u cipelama. – Pa, nek' ti je sa srećom! Ako je i ne zadobiješ, nije tvoja krivica, vere mi.

Gradanin: Preklinjem te, mišiću, budi strpljiva; biće ona njegova, il' ću ja nekom da potprašim tur!

Žena: Tako te volim, Džordže, jagnje moje. – Fu-uj, ovaj odurni duvan me uguši! Kamo lepe sreće da ga uopšte nema u Engleskoj! – Pa, dobro, molim vas, gospodo, kakvo vam zadovoljstvo taj smrdljivi duvan pričinjava? Nikakvo, kažem vam: samo vam lica pretvara u sulundare!

III scena – piljarska radnja

Ulazi **Ralf**, kao piljar, čitajući viteški roman
Palmerin od Engleske,²⁷ s **Timom** i **Džordžom**

- (Žena):** Jao, mužu, mužu, gledaj, pazi! Evo ga Ralf! Evo Ralfa!
- Gradanin:** Miiir, budalo! Ne smetaj Ralfu. – Počuj me, Ralfe: nemoj odma' mnogo da se naprežeš. – Miir! Tišina! – Počinji, Ralfe!)
- Ralf (čita):** Onda Palmerin i Trinej, zgrabivši koplja od svojih kepeca, i pritežući šlemove, požuriše smesta galopom za džinom; i Palmerin, pošto ga je ugledao, pritrča mu što su ga noge nosile, uzvikujući: 'Stooj, lopužo neverna! Ne smeš tek tako da odvučeš nju, koja je dostojna najvećeg gospodara na svetu!' I, rekavši to, tako ga je udario po ramenu da je ovaj pao dole pored svoga slona²⁸. A Trinej, prilazeći vitezu koji je držao zarobljenog Agrikolu, obori ga brzo s konja i ovaj polomi vrat pri padu; tada princeza, izvlačeći se iz krkljanca, iznemogla a vesela u isti mah, reče: 'U svemu srećni viteže, ti koji si ogledalo svih takvih koji nose oružje, sada sam sasvim uverena u ljubav koju prema meni gajiš'. – Čudim se zašto kraljevi ne pokrenu vojsku od četrnaest ili petnaest stotina hiljada ljudi, vojsku veliku poput one koju je Princ od Portuga²⁹ poveo na Roziklera, pa da potamane te džinove; oni su tako okrutni prema damama koje lutaju u potrazi za svojim vitezovima.
- (Žena):** Majke mi, mužu, Ralf pravo govori; jer, kažu da kralj Portugala ne može na miru da ruča meso pošto mu džinovi i bilmezi upadaju i otimaju mu ga.
- Gradanin:** Jezik za zube! – Teraj dalje, Ralfe!)
- Ralf:** I svakako su velike hvale dostojni oni vitezovi koji, napuštajući svoja imanja, sa svojim štitonošom i kepecom lutaju kroz pustare i izbavljaju sirote gospe.

²⁷ Entoni Mandi – Anthony Munday (1553-1633) – pre isteka XVI veka preveo je na engleski veći broj viteških romansi, koje su donosile snažne uticaje odgovarajućeg stvaralaštva u Francuskoj i, naročito, u Španiji (posredno i u Portugaliji). Najpopularniji junaci takvih dela su bili Palmerin (Palmerin de Lovia) i Amadis (Amadis de Gaule/Gaula).

²⁸ U originalnom tekstu koji Ralf čita na ovom mestu je prisutna reč *konj*, ali on se opredeljuje da „pročita“ *slon*.

²⁹ *Portigo* je *Portugal* – Portugalija.

(Žena: Da, vere mi, tako je, Ralfe; nek' kaže ko šta 'oće, takvi su stvarno hvale vredni. Naši plemići ostavljaju svoje posede, tako je, ali ne rade i ono drugo.)

Ralf: Nema više tako slatkorečivih i uglađenih vitezova u ovo naše doba; danas će oni *kurvinim sinom* nazvati čoveka kom bi se Palmerin od Engleske obratio sa *plemeniti gospodine*; a onoj koju bi Rozikler zvao *pravom bajnom damom* oni će doviknuti *kujo odvratnuljo!*

(Žena: Kunem se da je tako, Ralfe! I meni su tako rekli hiljadu puta preko lule smrdljiva duvana.)

Ralf: Ali koji bi odvažan duh mogao da bude zadovoljan da sedi u svojoj radnji, za drvenom tezgom, s plavom³⁰ keceljom na sebi, da prodaje lek protiv trovanja³¹ i aždajinu pišaću kućama u kojima vlada bolest, kad bi mogao da se otisne u podvige oružja, i, kroz svoja plemenita dela, načini tako slavnu pripovest koja bi bila napisana o njegovom herojskom junaštvu?

(Gradanin: Lepo si to rek'o, Ralfe; još takvih reči, Ralfe!

Žena: Divno zvuči, na časnu reč.)

Ralf: Pa zbog čega onda ne bih i ja sledio taj put radi slave i svoje i našega zanata!? Jer, među svim sjajnim knjigama o velikim podvizima ne sećam se da sam već čitao o nekom lutajućem piljaru. JA ću biti taj vitez. – A jeste li čuli da je iko od njih tumarao bez pratnje svog štitonoše i svog kepeca? Moj stariji šegrt, Tim, biće moj verni štitonoša, a ovaj mali, Džordž, moj kepec. Dole, moja plava keceljo! Ipak, kao znak sećanja na moju dosadašnju struku, na štitu će mi biti naslikan PLAMENI TUČAK, a mene će zvati *Vitezom Plamenog Tučka*.

(Žena: Ne, ja smem da se zakunem da ti nećeš zaboraviti svoj stari zanat. Uvek si bio tako poslušan.)

Ralf: Time!

Tim: Na službi!

Ralf: Voljeni moj štitonošo, i ti, Džordže, kepecu moj, naređujem vam da me od sada nadalje nikad ne zovete nijednim drugim imenom do *Pravi, učtivi i hrabri Vitez Plamenog Tučka*; i da nikada ne nazovete nijednu žensku ženom ili curom, već *lepom damom*, ako ide svojim putem, a ako ne – ona je *dama u nevolji*; da zovete sve šume i čestare *pustarama*, a sve konje *sedlenicima*.

³⁰ Keclja je *plava* zato što je to bila uobičajena boja radne odeće trgovaca, dućandžija.

³¹ Celo ovo mesto aludira na popularne lekove za borbu protiv kuge, koja je redovno „posećivala“ London u sedamnaestom veku.

(Žena: To je jako lepo, vere mi. – Da li se i ovoj gospodi dopada Ralf, šta misliš, mužu?

Gradanin: Da, siguran sam; ovi glumci bi za njega dali sve cipele³² koje imaju u svojoj radnji.)

Ralf: Moj voljeni štitonošo Time, iskorači! Pretpostavimo da je ovo pustinja, i da njome jezdi neki vitez lualica, i da ti ja zapovedim da ga upitaš za namere, šta bi mu ti rekao, kako bi ga pitao?

Tim: Gospodine, mene gazda posl'o da pitam 'di to jašite.

Ralf: Ne! Ovako treba: 'Plemeniti gospodine, Pravi, učtivi i hrabri Vitez Plamenog Tučka naložio mi je da ispitam u kakvu ste se to pustolovinu otisnuli; možda da izbavite neku devicu u nevolji, ili nešto drugo slavno da učinite?'

(Gradanin: Kurvin sin tupavi, ne ume da zapamti!

Žena: Tako je, a Ralf mu je pre toga sve objasnio. Sva su ga ova gospoda čula. – Zar nije lepo rek'o, gospodo? Zar ga nije Ralf naučio sve kako treba?)

Džordž: Pravi, učtivi i hrabri Viteže Plamenog Tučka, evo jedne ojađene device, 'oće aleve paprike za pola penija.

(Žena: Ovo je zlatan dečko! Pazi, mališa je pogodio sve kako treba da kaže; časna reč, divno dete.)

Ralf: Usluži mušteriju, al' sve sa učtivim rečima. A sada, zatvarajte radnju; vi, koji niste više moji šegrti već moj verni štitonoša i moj kepec. Moram da poručim sebi štit i ubojiti³³ tučak.

(Izlaze **Tim** i **Džordž**)

(Gradanin: Samo napred, Ralfe! Tako mi moga imena, ti si najbolji od svih njih tu.)

Žena: Ralfe, Ralfe!

Ralf: Šta 'oćete, gazdarice?

Žena: Ljubim te, brzo se vrati, slatki moj Ralfe!

Ralf: Pa, gledaću.

(Izlazi)

³² Osim još nekoliko skoro neprimetnih aluzija u komadu, ovo je mesto koje najubedljivije služi našem shvatanju da su dečaci koji glume sve sâmi obučarski šegrti.

³³ U originalu je na ovom mestu *arming pestle*, što znači „podesan je (zaslužuje, dostojan je) da se nađe na grbu“.

IV scena – soba u Meritotovoj kući

Ulaze **Gospoda Meritot** i **Džasper**

Gđa Meritot: Da tebi dâm svoj blagoslov! Ne, nikada te neću blagosloviti. Pre bih da te vidim obešenog; nikada se neće čuti da sam te blagoslovila. Isti si tvoj otac, prava meritotovska krv. Mogla bih da proklinjem trenutak kad sam prvi put ugledala tvoga oca; profučkao je sve svoje, a i moje; a kada mu to prebacim – on se smeje, i igra, i peva, i dere se, 'Bodro je srce duga veka, ha-ha'. A ti si i raspikuća, i pobegao si od gazde koji te je lepo voleo, i meni si sad ovde došao; a ja sam nešto malo ostavila na stranu za mog malog Majkla, a ti bi da to proćerdaš, ali ti to, bogme, nikako neću dozvoliti. – Ovamo dođi, Majkle!

Ulazi **Majkl**

Hajde, Majkle; na kolena! *Tebi* ću dati svoj blagoslov!

Majkl (kleči): Molim Vas, majko, molite se Bogu da me blagoslovi.

Gđa Meritot: Bog te blagoslovio! Ali *Džasper* neće nikada dobiti od mene blagoslov; pre će mu se desiti da ga obese. Je l' tako, Majkle? Šta kažeš ti na to?

Majkl: Da, vaistinu, majko, i Božije mi milosti.

Gđa Meritot: Tako te volim, dete moje!

(**Žena:** Vere mi, mali baš cvrkuće!)

Džasper: Majko, mada Vi zaboravljate na roditeljsku ljubav,
Ja i dalje osećam dužnost deteta.
Pobegao od svoga gazde nisam, niti sam se vratio
Da Vašom uštedom hranim svoju besposlicu.

(**Žena:** Baš je ovo pravi jedan nezahvalan sin; ma, čujte samo, gospodo, kako on cepa logiku sa svojom majkom! – Najbolje bi bilo da joj kažeš da laže; hajde, još joj reci da laže!

Gradanin: Da je on *moj* sin, ja bi' ga obesio naglavačke i kožu bi' mu drao i solio ga solju, kurvinog sina obešenjačkog.)

Džasper: Dolazim samo da zamolim za Vašu ljubav,
što mi je večita dužnost, mada je nikad nisam osetio;
I, kakvim god me Vi smatrali,
U ovim mojim žilama nije sakrivena nijedna kap krvi
Za koju ne pamtim da pripada Vama, ženi
koja me je rodila, i kojoj bih rado dao
Da ih sve razdere i svu mi krv ispusti.

Gđa Meritot: Vere mi, imala sam dovoljno samilosti prema tebi, Bog mi je svedok; ali naučiću ja tebe pameti. Ulazi unutra, probisvetu, ulazi, i uči od tvoga brata Majkla.

(Izlaze **Džasper** i **Majkl**)

Meritot (unutra; peva): Nose, nose, veseli crveni nosiću...
A ko ti je dao taj crveni nosić, moliću?

Gđa Meritot: Slušajte samo moga muža! On peva i ludira se³⁴; a ja moram da se mučim³⁵ i brinem, i sve je to opet malo. – Mužu! Čarlse! Čarlse Meritote!

Pojavljuje se **Meritot**

Meritot (peva): Oraščići i đumbir, cimet i karanfilić;
Ti su mi dali ovaj veseli crveni nosić.

Gđa Meritot: Kada bi razmislio o svome stanju, ne bi ti baš bilo do pevanja, nikako.

Meritot: Pa onda o tome i ne treba razmišljati, dokle god makar nešto svoje imam, kad pomislim da bi mi to pokvarilo raspoloženje za pesmu.

Gđa Meritot: Ali od čega misliš da živiš, Čarlse? Star si čovek, i nisi u stanju da radiš, i nije ti preostalo ni celih četrdeset šilinga, a ti jedeš samo najbolje meso i piješ skupa pića, i ludiraš se!

Meritot: Pa ću i dalje tako.

Gđa Meritot: Ali kako misliš da krpiš kraj s krajem, Čarlse?

Meritot: Kako! Pa, kako sam do sada uspevao, ovih četrdeset godina?
Nikada još nisam kročio u trpezariju a da me u 11 sati
ili u šest predveče

³⁴ *ludira se* – predao se divljem, razuzdanom, veselju i smehu.

³⁵ U originalu: *care and care* – nevolja i briga; *care* je doslovno sinonimno sa *care*, a može da se shvati kao *teret, breme, težina; jad, muka, tuga, briga, nevolja*.

Nije sačekalo odlično meso i piće na stolu; odeća mi
 Nikada nije bila dokraja iznošena a već bi krojač donosio
 Novo odelo; i, bez pogovora, biće tako uvek;
 Kad čovek ume da uživa, sve mu je savršeno.
 A ako bi sve krenulo naopako, treba da se potrudim
 samo malo više nego inače i da smejući se umrem.

Žena: Ala je ovo budalast starac! Zar nije ćaknut, Džordže?

Građanin: Da, zečiću.

Žena: Daj mi jedan peni da imam dok sam još živa, Džordže!

Građanin: Jao, Boga mu, zekonja, sedi tu s mirom.)

Gđa Meritot: Dobro, Čarlse; obećao si da ćeš se pobrinuti za Džaspera, a ja sam
 štedela za Majkla. Molim te, daj Džasperu što mu pripada: on se vratio
 kući, ali, bogme, neće trošiti Majkov deo; priča da ga je gazda najurio, ali,
 da ti pravo kažem, mislim da je pobegao.

Žena: Ne, ne, zaista nije, gospođo Meritotovice; on jeste prevejana bitanga³⁶, al'
 Vam tvrdim da ga je njegov gazda zbilja najurio, i to baš ovde, na ovom
 mestu; bilo je to, vere mi, pre nepunih pola sata, zbog njegove ćerke; i moj
 muž je bio tu, video je.

Građanin: Nek' ga obese, nitkova! Dobio je što je i zaslužio: Pa, zar da voli gazdinu
 ćerku! Časna reč, zečiću, da se tu nađe i stotinu momaka, ti bi ih sve
 raspekmezila držeći im stranu; pusti njegovu majku da to sâma s njim reši!

Žena: Da, Džordže; ali, ipak, što jes' – jes'.)

Meritot: Gde je Džasper? Ipak je dobrodošao. Pozovi ga da uđe; dobiće on što je
 njegovo. Je l' raspoložen?

Gđa Meritot: Ah, sreće nema³⁷, isuviše je razuzdan! – Džaspere! Majkle!

Ponovo ulaze **Džasper** i **Majkl**

Meritot: Dobro mi došao, Džaspere! Iako si pobegulja, dobro mi došao! Bog te
 blagoslovio! Želja je tvoje majke da dobiješ što je tvoje; bio si odsutan od
 kuće i nadam se da si dovoljno iskusan da umeš da raspolažeš onim što
 dobiješ; punoletan si; pruži ruku – jedan, dva, tri, četiri, pet, šest, sedam,
 osam, devet – evo ti deset šilinga. (Daje mu novac) Otisni se u život s
 time, i prihvati se nekog mirnog posla; ako ti sreća okrene leđa, imaš gde
 da se povučeš; vrati mi se kući; ostalo mi je još dvadeset šilinga. Budi

³⁶ U originalu: *gallows*, u značenju *gallows bird* – „ptičica za vešala“, dakle osoba koja zaslužuje da bude obešena.

³⁷ U originalu: *foul chive him* – „zla ga sreća čekala!“

dobar domaćin; hoću reći, skromno se oblači, jedi najbolje meso, i pij najbolja pića; veseli se; udeli sirotinji, i, veruj mi, tvome dobru neće biti kraja.

Džasper: Da Bog dâ – dugo živeli bez i truni brige, i dugo imali razloga da uvek budete tako veseli. Ali, oče-

Meritot: Ni reći više, Džaspere; kreći! Odlazi! Imaš moj blagoslov; neka je duh tvoga oca u tebi! Zbogom, Džaspere!

(Peva)

Ali ipak, pre no kreneš, oh, ti, svirepa!
Poljubi me, poljubi, šećeru! Slasti prelepa!

E, pa, sada – put pod noge! Ni reći!

(**Džasper** odlazi)

Gđa Meritot: Pa, Majkle, kreni sad i ti.

Majkl: Da, zaista, majko; ali prvo da uzmem blagoslov od oca.

Gđa Meritot: Ne, Majkle; ne treba tebi njegov blagoslov; imaš blagoslov od mene; polazi! Ja ću da pokupim svoj novac i nakit, i – evo me za tobom. Ne ostajem više s njim, kažem ti. (Izlazi **Majkl**) – Stvarno, Čarlse, i ja odlazim.

Meritot: Štaaa? Nećeš valda?

Gđa Meritot: Da, stvarno, hoću.

Meritot (peva): Hej-haj, zbogom mila Ančice!
Verovati curi više neću, ni malčice!

Gđa Meritot: Neće ti, bogme, pasti na pamet, kada nestane sve što imaš, da trošiš ovo što sam pabirčila za Majkla.

Meritot: Zbogom, dobra žena! Ja na to nisam ni pomišljao; sve što mi je preostalo da činim na ovom svetu jeste da se veselim; to, vala, i hoću, ako mi se samo tlo ne izmakne; a ako se i to desi,

(Peva)

Kad mi se otrgnu zemlja i mora,
Čeka me put nebeskih gora.
Ma sve je ovo obično zevzečenje!

(Izlaze na različite strane)

(**Žena:** Zaklela bi' se da je on matora dobričina, bez obzira na sve drugo. /Muzika/ – Gle, gle, mužu, gledaj! Gusle, gusle! Vala, zbilja lepo sviraju. A kažu da te ćemaniste smesta smrću kažnjavaju, ako slučajno samo zagrebu preko žica pred licem Velikog Turčina³⁸. Je l' to istina, Džordže?

/Pojavljuje se **Dečak**, i pleše, igra/

Ali pazi, pazi! Evo, jedno momče igra! – A sada, dobro momče, obrni se na prstima! – Srculence, stvarno, 'tela bi' da Ralf dođe i da se prevrće kako on to ume. – Jahaće vam on divnu kobilu, gospodo, srca će vam razgaliti kad ga vidite. – Ja ti zahvaljujem, ljubazno momče; molim te, pošalji sada Ralfa ovamo.

Gradanin: Miir, zečiću! – Momče! Hej, ti, vašljivko! Zamoli glumce da mi pošalju Ralfa; ali, Boga im – a ako ne budu 'teli, počupaću im sve perike s glava. Ma, sve su ti to klatimudi.)

(Izlazi **Dečak**)

³⁸ *The Great Turk – Veliki Turčin* – naziv je za vladara Otomanskog Carstva, nastao ne iz strahopoštovanja podanika i potrebe da se veliča ličnost, kako je logično da se odmah pomisli. Prvi od turskih sultana koje su Hrišćani krenuli ovako da zovu bio je Mehmed II (1432-1481), ali ne zbog veličanstvene pojave i nedostižnih dela, već zbog *ogromnog prostranstva teritorija* kojima je vladao.

II ČIN

I scena – jedna soba u Venčervelovoj kući

Pojavljaju se Venčervel i Hamfri

Venčervel: I, dobro, kako se stvari odvijaju, Hamfri, sinko?

Hamfri: Visokopoštovani i voljeni oče dragi – znaj:
Ta stvar već nazire svoj kraj.

Venčervel: To-o volim da čujem; i treba da je tako. Srećan sam što se ispostavilo da je
devojka tako smerna.

Hamfri: Samo, da odleprša ona mora odavde,
A Vi da zažmurite; plan joj predviđa tako,
Za ranu zoru, dok još spava svako.

(Žena: Džordže, reci mi po savesti, da li ti misliš da će do braka doći? Reci mi
stvarno šta misliš, bitangice moja slatka. Vidiš ovog jadnog gospodina,
siroma' on, srce moje, kako se silno trudi i brekće, kažem ti, da bi ostvario
svoju sreću! Idem ja da malo pritisnem oca da popusti.

Građanin: Ne, ne; ljubim te, sedi s mirom, pčelice; 'oćeš sve da usvinjiš! Ako ga
odbije, lično ću da dovedem pe'-šes' dobrih badžovana, pa da u jedan
sumrak sredimo³⁹ sve to, i – tačka!

Žena: Cmoknuću te za to, ozbiljski, dečko moj. Da, Džordže, da, bio si ti mangup
u svoje vreme, jesi bogme! Ali neka ti to Bog oprost, a ja ti opraštam od
svog srca.)

Venčervel: Šta, bre, reče, sinko? Kažeš ti meni da sutra pre svanuća moraš da je
krišom zdipiš odavde?!

Hamfri: Moram, dabome; sporazum ovako glasi:
Megdanskom mrkovu da leđa Vaša kćer krasi,
A ja na riđanu, koga lepo prikanu platih,
Domaćinu časne krčme u koju jednom svratih
U šumi Voltamu. Eto, pristan'te, molim,
Inače, Vašim odbijanjem golim
Fatalna Smrt⁴⁰ mi stiže. A *ta* ako me mazne –
Neće Vam biti veće kazne.

³⁹ Hoće da kaže otprilike: „... da završimo već jednom s tim“.

⁴⁰ U stvari: „Sestre suđaje stižu“ (da obave svoj posao, da izvrše presudu).

- Venčervel:** Avaj,
 Zašto li sam tolikom Vašem jadu uzrok ja,
 Kada rado, kao i Vi sâmi, pristajem
 Na sve; nije li tako dobro i pošteno?
 Zato, ukradite je kad god hoćete, ako vam takav provod
 Prija oboma; ja ću spavati i ništa neću videti,
 Da bi vam radost bila potpunija. Ali, recite mi zašto
 Ne biste mogli da ovde obavite vaše venčanje?
- (Žena:** Božji blagoslov na tvoju dušu, stari! Pa ti u stvari nisi ni 'teo da rastaviš
 dva verna srceta. Sada vidim da će je momak imati, Džordže, i tako se
 radujem! – Pa, hajde, samo napred, Hamfri, ti bar umeš da se izražavaš.
 Verujem da ti nema takmaca u okvir' londonski' zidina! I, bogme, neću
 slagati ako kažem – ni u predgrađima. – Zašto se ne raduješ sa mnom,
 Džordže?
- Gradanin:** Ma, kad bi' samo opet vid'o Ralfa, radov'o bi' se k'o pravi gospodin
 gazda, na časnu reč.)
- Hamfri:** Uzrok koji, reklo bi se, želite da znate, opisati kako?
 Pomozite mi, o vi devet Muza! Vaša ćerka je, dakako,
 Brljivu učinila zakletvu, i utol'ko je samilost veća moja;
 Ipak, niko sem mene u ovom gradu otmena soja
 Ne sme ni da pomisli tako, jer će ga smeli izazov mog srca
 Dočekati, sve da mu iz pesnice i munja vrca;⁴¹
 Bilo kako bilo, zaklela se ona, pa ipak – zbog čega?
 Ne bih znao kas'ti, osim ako nije cilj svega
 Lično zadovoljstvo njeno. Dakako, zakletva, prijatelju lepi,
 Ponekad kad se položi k'o čorba dušu krepí;
 A evo na šta je zavet dala: nikad da se ne uda
 Do za junaka čija bi da je odnese topla ruka luda
 (Što podrazumeva *mene* kao takvog jednog dasu)
 U naručju, daleko, kroz vatru i vodu u presudnom času,
 Dok oboje ne stignemo, po njenoj volji na umu,
 Čak deset milja daleko, u divlju Voltam šumu.
- Venčervel:** Ako je to sve, nećete morati da se bojíte;
 Nikakve prepreke vašoj ljubavi: uradite tako;
 Ja neću učestvovati u tom delu, al' ga bogme neću ni braniti.
- Hamfri:** Laku noć, dvadeset puta laku noć, i još dvadeset, i još dvadeset puta laku
 noć – što čini šezdeset 'lakah noći' u jednoj noći!

(Izlaze na različite strane)

⁴¹ U originalu: „Shall meet him, were he of the *noble science*“ – „... makar i *mačevanjem* vladao“ ili „makar u veštoj ruci i *mač* imao“.

II scena – Voltamska šuma

Pojavljaju se **gospoda Meritot** i **Majkl**

Gđa Meritot: Hodi, Majkle; je l' si umoran, mili moj?

Majkl: Ne, zbilja, majko, ne ja.

Gđa Meritot: Gde li smo ovo sada, dete?

Majkl: Zbilja, kažem Vam, majko, ne bih znao da kažem, osim ako nismo na kraju Londona, tamo gde prave vojne manevre. Nije li to i kraj sveta, majko!

Gđa Meritot: Ne, Majkle, kakav kraj sveta, dečaće! Ali mogu ti reći, Majkle, ovo mesto ti je lepa stvar: tu ti je bilo poprište bitke⁴² između opakih Španaca i naših; I Španci su bežali, Majkle, a mi Englezi za njima: moj komšija Kokston je bio tu, dečaće, i pobio ih mnoštvo strelama za ptice.

Majkl: Majko, vaistinu –

Gđa Meritot: Šta kažeš, zlatni moj dečko?⁴³

Majkl: Zar neće i otac sa nama?

Gđa Meritot: Ne, Majkle, pusti svoga oca, nek' luduje on⁴⁴; dok je živ on se nikada više neće uvući međ' isti par čaršava sa mnom; pusti ga, nek' ostane kod kuće, i nek'peva sebi za večeru, dečaće. Hajde, dete, sedi, pa da ja pokažem mom dečaku divne stvarčice, veruj mi, stvarno.

(Sedaju. Ona izvadi kovčežić)

Gledaj amo, Majkle; evo prstena, ovo ti je broš, a ovo brezletna, a evo još dva prstena, a evo i para i zlata kol'ko ti duša ište, dečko moj.

Majkl: Je l' će sve to biti moje, majko?

Gđa Meritot: Da, Majkle, imaćeš sve ovo, Majkle.

(**Gradanin:** Curo moja, šta na ovo kažeš?)

⁴² Možda pre poprište neke *tobožnje* bitke, u okviru građanske vojničke obuke i uvežbavanja, kada su učesnici deljeni na „Engleze“ i „Špance“.

⁴³ U originalu: my *white boy* – moj *omiljeni* sin(e).

⁴⁴ U originalu: „... go *snick-up*“ – „... nek' bude obešen“, „... neka ga obese“

Žena: Prosto nisam pametna; ja bi' Ralfa, Džordže, inače više neću da gledam, stvarno, a-haa; i, molim te, nek' ova deca to tako baš i s'vate; jer, ozbiljski ti kažem, malo se bojim za moga dečka. 'Ajde, 'ajde, Džordže, jesmo veseli, al' budimo i mudri; pa on je dete bez oca! I – šta ako ga oni uguraju u neke tesne čakšire, bilo bi to gore nego da ga uštroje il' da jede trave kržljavice; posle više nikad ne bi iš'o u visinu.)

Ulaze **Ralf, Tim i Džordž**

(Građanin: Pa to je Ralf! Evo ga Ralf!

Žena: Kako si mi, Ralfe? Dobro mi došao, Ralfe, od srca ti to kažem; dobar si ti momak, gore glavu, i ne boj se; mi smo uz tebe, Ralfe; ova gospoda će te pohvaliti, Ralfe, samo da igraš svoju ulogu smelo. Počni! Počinji, Ralfe, za ime Boga!)

Ralf: Moj verni štitonošo, raskopčaj mi šlem; daj mi moj šešir.
Gde smo to mi, ili koja ovo može da je pustinja?

Džordž: Oličenje viteštva, ovo je, kako ja smatram, užasna provalija Voltam, na čijem dnu leži ukleta dolina.

Gđa Meritot: Jao, Majkle, otkriveni smo, propali smo! Ovde ima džinova! Leti, dečače! Beži, dečače, beži!

(Izlazi s **Majklom**, ostavljajući kovčežić)

Ralf: Zakopčaj mi šlem ponovo. Šta se to čuje?
Jedna plemenita dama – beži iz stege
Nekog neudvornog viteza! Izbaviću je ja.
Hajde, štitonošo, i reci da se Vitez, koji nosi ovaj Tučak
U čast svih dama, kune na osvetu
Nad tom bezočnom kukavicom što je progoni;
Idi, uteši nju, a i onog plemenitog kavaljera
Koji joj pravi društvo.

Tim: Idem, hrabri Viteže.

(Izlazi)

Ralf: Moj odani kepecu i prijatelju, dohvati Svojim Viteštvom moj štit
I pridrži ga dok se ja zaklinjem. Prvo – svojom viteškom čašću;
Zatim duhom Amadisa de Gola⁴⁵,

⁴⁵ *Amadis of Gaul* (Amadis de Gaula, Amadis de Gaule) jedna je od najpopularnijih viteških ličnosti iz romana o junačkim pustolovinama i podvizima koji su u Engleskoj u XVI veku prevedeni s francuskog, španskog, italijanskog. Prva štampana verzija s ovim junakom pojavila se u Saragozi 1508. godine, u četiri knjige na kastiljanskom jeziku kojima se zasigurno zna izdavač (Garci Rodríguez de Montalvo) ali ne i autor.

Mog slavnog pretka; onda svojim mačem,
Tom divnom Brionelom⁴⁶ što me opasuje;
Ovim blistavim Plamenim Tučkom, živom potvrdom
moje časti; i svom poštom
Koji dugujem unesrećenim gospoj' cama;
Ovde se ja zavetujem
Da ne okončam potragu za ovom divnom damom
I tim nesrećnim plemićem sve dok svojom hrabrošću
Ne povratim njihovu slobodu!

Džordž: Neka se Nebo smiluje Vitezu
Koji ovako izbavlja jadne zalutale gospe!

(Izlaze)

(Žena: Da, vala, Ralfē, ovo već ima neki ukus; volela bi' da vidim i najdičnije od svih kako se nude da mu nose knjige⁴⁷. Nego, Džordže, neću da ode tako brzo; pozlice mi ako ode, eto šta će mi biti. Zovi Ralfa natrag, Džordže, zovi opet Ralfa. Molim te, srculence moje, nek' dođe i bori se ovde preda mnom, i nek' udare doboši i trube, i nek' on pobije sve što mu pride; učini to za mene ako me samo imalo voliš, Džordže!

Gradanin: Strpi se malo, gugutkice: sve će njih on poubijati, pa makar i' bilo i dvesta više no što i' je.)

Ulazi Džasper

Džasper: Sada, Sudbino, ako stvarno nisi samo zla,
Pokaži mi svoje lepše lice, i prinesi
Svoj beznadežni Točak, tako da najzad mogu
da se na njemu popnem visoko
I ostanem malo. Ovo je mesto našeg sastanka,
Ako u ljubavi uopšte ima imalo nepokolebljivosti. Oh, ti nesrećno doba,
U kom se samo bogati računaju kao srećni!
Kako da ti udovoljim, kako da zaslužim tvoj osmeh,
Kad sam samo patnjom bogat?
Blagoslov moga oca i ovaj novčić mali
Nasledstvo su moje; jâk, bo'me, prihod!
Od zemlje jesi, i zemlji te ja vraćam:

(Odbacuje novčić)

Rasti tu i množi se, dok mi čistiji vazduh
Ne odneguje sjajnu sudbinu. – Štaaa! Privedenja?!

⁴⁶ ... Žensko ime *Brionella* sastavljeno je od engleskog *Briona*, koje asocira na nešto *plemenito* i *otmeno* ali *snažno*, i italijanskog *Ella*, u značenju *lepa*, *divna*. Na ovom mestu Veber – Henry William Weber (1783-1818), slavni priređivač i urednik dela Bomonta i Flečera, navodi da je *Brionella* ime kepeca u službi Ralfovog viteškog uzora Palmerina, ali Ralf, očigledno, tim divnim imenom naziva svoj *mač*.

⁴⁷ „*Not worthy to carry his books after him*“ – „*Ne zavređuje/zaslužuje da nosi knjige za sobom (na leđima)*“, „*Ne zavređuje/zaslužuje da mu se nose knjige*“ – bio je izraz prezrenja, prezira prema nekom.

(Ugleda kovčežić)

Štaa? Je l' se to đavo iskovao preda mnom?
 Pa ovo je pravi metal, dobro zveči; Ja se budim,
 A i dobijam, nadam se. Neka dragi Bog blagoslovi
 Dušu onoga koji ostavi ovo blago ovde! Moje je;
 Ovi biseri, smatram, nisu ostavljeni divljim svinjama.

(Izlazi s kovčežićem)

(Žena: Ne bi mi se dopalo ako treba da ovaj raskalašni momak digne svo to blago; sirota gospođa njegova majka jako će zbog toga da propati, Bog mi je svedok.

Gradanin: I to, bogme, s dobrim razlogom, srculence moje.

Žena: Ali, neka ga! Sve ću ja to došapnuti Ralfu, i on će ga, vala, dovući sa svim blagom⁴⁸ i još mu dati pride, kažem ti, ako još bude u stanju da korača; a čak štaviše, Džordže, ovde su gospođa u dovoljnom broju koja mogu da posvedoče, a i ja, i ti, i ovi svirači, ako nas pozovu da svedočimo.

III scena – drugo mesto u Šumi

Pojavljaju se **Ralf** i **Džordž**

Ali, evo, dolazi Ralf, stiže Ralf, Džordže, čućeš ga da govori k'o⁴⁹ da je car⁵⁰.)

Ralf: Ne vraća li se to moj uvaženi štitonoša?

Džordž: Pravi Učtivi Viteže,
 To se stvarno Vaš štitonoša vraća, a s njim dolazi i ona gospa,
 A i⁵¹ njen kavaljer pratilac, rek'o bi'.

Pojavljaju se **Tim**, **gospođa Meritot** i **Majkl**

Ralf: Madam, ako bi ma koja služba ili pažnja
 Jednog sirotog lutajućeg viteza mogla da ublaži jade koji su vam naneti,
 Samo zapovedite; ja sam gotov da Vam pružim pomoć,
 Jer za radi toga svetoga zadatka ja nosim ovaj oklop.

⁴⁸ Žena hoće da kaže da će biti postignuta puna nadoknada, to jest osveta.

⁴⁹ Ovde je upotrebljen zastareli oblik *an he* u značenju *as if he* – kao da je.

⁵⁰ Žena ovde koristi reč *emperall*, zastareli oblik od *imperial* – carevinski, državni; britanski, onaj koji pripada Britanskom Carstvu.

⁵¹ U originalu: *For and*, u značenju *And also* – I takođe.

Gđa Meritot: Avaaj, gospodine, ja sam sirota gospođa, i izgubila sam sav svoj novac u ovoj šumi!

Ralf: Pustinji, hoćete reći, gospođo; i – ništa niste izgubili Sve dok ja imam svoj mač i svoje koplje. Osušite suze, Jer one nimalo ne pristaju lepoti tog lica, I ispričajte mi priču, ako dopuštate da to od Vas tražim, O svojoj strahotnoj sudbini.

Gđa Meritot: Bila je to greška, avaj! Ostavila sam tamo hiljadu funti, u stvari sve pare koje sam bila uštedela za ovo momče, kada sam ugledala Vaše gospodstvo; izgledali ste tako mračni, i, da 'prostite, više kao džin nego kao ljudsko biće.

Ralf: I jesam isti kao i Vi, gospo; takvi su i oni /Tim i Džordž/; smrtni su ljudi. Ali, zašto jeca ovaj plemeniti kavaljer?

Gđa Meritot: Pa, zar nema razloga da jadikuje, šta mislite, kada je ostao bez svoga nasleđstva?

Ralf: Mlada nado hrabrosti, nemoj suze liti, tu sam *ja*, Koji ću poraziti tvoga dušmanina, i dobro se naplatiti Po kukavičkoj glavi svakoga ko se usudi da uskrati Unesrećenim damama i vitezovima pravdu. Ja imam samo ovog jednog konja, na kome će jahati Lepa gospa iza mene, a ispred Ovaj učtivi vitez; Sudbina će prema nama biti blaža U našim sledećim pustolovinama. Dobro pustite korak Pored nas, štitonošo i patuljče, da nam se nađete kad zatreba.

(Izlaze)

(**Gđanin:** Ne rekoh li ja tebi, ženice, šta će da uradi naš čovek! Tako mi svega, curo moja, za ispravan nastup i dobru dikciju mogli bi svi da skinu kapu⁵² pred njim.

Žena: I stvarno bi mogli, na časnu reč; jer, usuđujem se da to kažem glasno, svih dvanajes' londonskih pozorišnih družina ne mogu da se mere s njim, čovek po čovek⁵³! Pa, Džordže, ako ga ne budu primamili⁵⁴ neki od ovih bednih glumaca, veoma bi' se začudila. Ipak, Džordže, mi smo svoje učinili što je bilo do nas, ako momak ima makar malo milosti da bude zahvalan.

Gđanin: Da, pače moje, tako je, kažem ti.)

⁵² Značenje je, u stvari: „... da bace svoje kape *u vis* (pred njim) u znak pozdrava“.

⁵³ U originalu: *timber for timber* – drvo po drvo, greda po greda, rebro po rebro; ud po ud, čovek po čovek.

⁵⁴ „... primamili“ u smislu „privukli da i on postane glumac“.

IV scena – još jedno (novo) mesto u Šumi

Pojavljaju se **Hamfri** i **Luca**

- Hamfri:** Mila gospoj'ce Luco, kol'ku god krivicu nosio u umu
Što konj Vam je kljast, dobro Vi došli u Voltam šumu;
Al' na koju stranu sada, ili šta reći,
Vaistinu ne znam, dok sunce ne počne peći.
- Luca:** Jao, ne bojte se, gos'n Hamfri; ja sam vodič
Za ovo mesto sasvim dobar.
- Hamfri:** Onda, na konja, i – napred, puna zamaha!
Il', ako izvol'te hteti, koračajte, radi predaha,
Il' sedite il', ako Vam je potreba, pišajte⁵⁵, bez straha;
Bilo šta od toga biće svejedno
Vašem dobrom drugu Hamfriju jer smo zajedno,
I zauvek primam sve što Vâs je volja,
K'o nevin konj za dolap vezan sred polja.
- Luca:** Pa, Boga mi, ako Vi tako kažete, baš možemo i da sednemo,
I da malo dremamo.
- Hamfri:** Raditi to bolje je u gradu, verujte,
Gde možemo da dremamo skupa, čujte;
Spavanje bez 'vatanja teško trpim, znajte.
- Luca:** Đavolak ste Vi, gos'n Hamfri.
- Hamfri:** To si, curo, lepo pogodila,
I uvek sam vrag bio, majka me rodila.
- Luca:** Vaša dojilja se utoliko manje s Vama mučila.
- Hamfri:** Istina je to, zacelo,
Sem kad bi' se upoganio debelo.

Dolazi **Džasper**

- Džasper:** Luco! Draga prijateljice Luco!
- Luca:** Evo me, Džaspere.
- Džasper:** Ti si moja!
- Hamfri:** Ta-ako, prikane?! Vređate me lepo;
Za šta Vi mene držite, kuće slepo?

⁵⁵ Izraz *to pluck a rose* u stvari je značio *to defecate* – isprazniti creva.

Džasper: Za prevejanu budalu⁵⁶.

Hamfri: Kakva kletva! Samo, Hristova mi tela,
Reći ću te tvome gazdi;
Jer, znam te dobro, prikela!

Džasper: E, pa, ako si baš tako rešio da me tužiš,
Evo ti ovo, i ovo; i reci mu, gospodine,
da ti je to od mene;
I reci da sam ti dobro platio.

(Tuče ga)

Hamfri: Jao, gospodine, dosta! Dobro me podmiriste;
I zbilja priznajem ovu isplatu! Je l' se smiriste?

Džasper: Gubi se! Idi svojoj noćnoj kapici⁵⁷ i oblogama,
Da prebijene kosti lečiš.

Luca: Avaj, jadni Hamfri;
Brzo na jaku čorbu, sa žalfijom i nanom⁵⁸;
Malo ružina ulja i jedno pero,
Da namažete leđa i celo telo.

Hamfri: Kamo sreće da sam nestao bez traga⁵⁹,
Mesto što u šumetini čekam vruga.

Luca: Zbogom, slatka moja budalo⁶⁰; jako mi je žao što ne mogu da ti pravim društvo.

Hamfri: Zbogom;
Ni sâmu đavolsku mater nisu ovako izbubekali u Paklu.

(Izlaze Luca i Džasper)

Žena: Ovog momka Džaspera mi ćemo i u drugojačijem sjaju videti, tako mi savesti, ako se on uopšte više može podneti; Džordže, zar ne vidiš, Džordže, kako se on kočoperi, i kidiše pravo u lice čoveku, k'o neka aždaja! Pa, dobro, ako mu ne očitam lekciju zbog vređanja ovog jadnog gospodina – nek' nisam koja sam! Njegovi prijatelji koji su ga odgajili mogli su i pametnijim drugim stvarima da dadnu vreme, zbilja, nego što su

⁵⁶ U originalu je upotrebljena reč *noddy*, u značenju *fool* – tikvan, bukvan, glupak, bilmez, mamlaz.

⁵⁷ Ponekad su ovakvu kapu starci nosili i po ulici, ali je 'noćna kapica po danu nošena' obično bila znak slabšašnog zdravlja.

⁵⁸ U originalu: *comfrey* – gavez, trava od utrobe; biljka koja je korišćena za lečenje kašlja.

⁵⁹ Na ovom mestu ceo stih glasi: „Would I had gone to Paris with *John Dory*“, i predstavlja aluziju na pesmu čiji je naslovni junak uhvaćen dok je vodio jednu posadu engleskih mornara Kralju Francuske.

⁶⁰ Ovde je u značenju reči *fool* upotrebljena danas zastarela reč *nump*.

ga naučili ovim manguplucima; pa on je baš na najboljem putu za vešala, Bog mu se smilovao!

Gradanin: Suviše si ogorčena, zečiću; taj momak još može i da uspe u životu, i pored svega.

Žena: Dođite amo, gos'n Hamfri; je l' vas izbubecao? Vala, đavo da ga nosi zbog ovoga! Evo, srculence, evo ti malo zelenog đumbira. Joj, đavo mi srce odneo, pa on ima čvorugu⁶¹ na glavi k'o jaje! Avaj, slatko jagnješce, kako ti bije u slepim očima! Mani ga vragu⁶², srce moje, daleko mu lepa kuća!

Gradanin: Ne, ne; govoriš k'o obična glupača. 'Oću da se Ralf tuče s njim, i da ga pošteno namlati⁶³. – Hej, ti, momak, dolazi ovamo!

(Ulazi **Dečak**)

Neka dođe Ralf, i nek' se pobije sa Džasperom!

Žena: Da, i neka ga dobro izmesi; kukala mu majka⁶⁴.

Dečak: Gospodine, moraćete da izvinite; zaplet našeg komada drukčije je usmeren, a ovako bismo doveli u pitanje uspeh cele naše predstave.

Gradanin: More, ne zaplići mi tu nikakve zaplete! 'Oću da se Ralf pojavi, inače ću svima tako da vam zabiberim da će' da se pušite!

Dečak: Dobro, gospodine, izaći će Ralf; ali, ako se desi ma šta nepredviđeno, ova gospoda ne smeju da zamere *nama*.

Gradanin: Samo napred, momčiću moj!

(Izlazi **Dečak**)

Držim sada palčeve; sa' će mu, vala, tuča na nos izaći. Hej, ha, ha, evo Ralfa! Dosta! Ni reči više! Pazi sad ovamo!

⁶¹ U originalu: *peppernel*, u značenju *a lump or swelling* – kvrga, čvoruga, ili otok.

⁶² U originalu Žena na ovom mestu kaže: „Take the peace on him, ...“, što u stvari znači *set the law on him* – „pusti zakon na njega; prepusti ga zakonu“.

⁶³ U originalu je na ovom mestu upotrebljena reč *swinge*, u značenju *beat* – opaučiti, prebiti, tući, batinati, izbatinati, bičevati, šibati.

⁶⁴ U originalu: *unhappy*, u značenju *good-for-nothing* – ništa od njega; bezvredna ništarija.

V scena – drugo mesto u Šumi

Ulaze **Ralf**, **gospoda Meritot**, **Majkl**, **Tim** i **Džordž**

- Ralf:** Koji je ovo vitez, štitonošo? Pitaj ga da li prolazi ovuda
U potrazi za ljubavlju kakve divne gospe,
Ili nečim drugim; samo brzo.
Ili, pak, tek onako jezdi?⁶⁵
- Hamfri:** Junače, vitez nisam u samoći,
Već jadan gospodin, kom su ove noći
Na onoj, eno, livadi oteli
Ženicu divnu i bôli naneli,
Pozdrav vidljiv otisnuli na pleća,
Ranjena koža dok živim da se seća.
- (Žena:** Da, Ralfe, jeste, istuk'o ga je dušmanski, Ralfe; a ako mu i ti ostaneš
dužan, Ralfe, nek' te obese.
- Gradanin:** Dosta priče, ženo, umukni! Ni reči više!)
- Ralf:** Gde je taj bedni⁶⁶ zlikovac koji je izvršio to delo?
Madam, izvinićete me; ja bih da preduzmem
Potragu za tim škodljivim vitezom. –
A ti, lepi štitonošo /**Majklu**/, ne smatraj me gorim
Što napuštam velik i smeo pothvat traženja kese
I dragocenog kovčežića, do neke bolje prilike.
- Hamfri:** Evo, ide taj mućkaroš⁶⁷ koji blago mi proneveri.

Pojavljuju se **Džasper** i **Luca**

- Ralf:** Pođi, štitonošo, i reci mu da sam ovde ja,
Oružani vitez lotalica, da zatražim da preda
Tu divnu damu u naručje istinski njenog pravog viteza.
Ako odbije, kaži mu nek' bira mesto za dvoboj⁶⁸
I tako ga izazovi.
- Tim:** U ime Viteza koji nosi
Zlatni Tučak, ja te izazivam, viteže,
Sem ako ne izvršiš učtivi povraćaj
Te blistave gospe.
- Džasper:** Reci vitezmu koji te šalje
Da je mazgov; I, ja ću zadržati ovu curu,
A rastočiću njegovu glavudžu.

⁶⁵ U stvari: putuje u potrazi za viteškim pustolovinama.

⁶⁶ U originalu: *caitiff*, u značenju *base*, *ignoble* – nedostojan, bedan, nečastan, pokvaren; nizak, prostački

⁶⁷ U originalu: *broker*, u značenju *pander* – podvođač, podvodnik, svodnik, podložara, peza.

⁶⁸ U originalu: „... bid him take the choice of ground“.

- Ralf:** Viteže, oprosti se sa životom
Ako ne povučeš tvoje neučtive izraze.
- (Žena:** Razbij mu tikvu, Ralfe, razvali mu čuturu, Ralfe, rascopaj je!)
- Džasper:** Pridite, Viteže; spreman sam za Vas. Sada će Vaš Tučak
(Otrgne mu tučak)
ispitati od kakve je legure, gospodine, načinjen Vaš avan. – S tim rečima
on se uspravi, stojeći na uzengijama, i zadade tom Načitanom Vitezu takav
udarac
(Obori **Ralfa** udarcem)
da ovaj odlete sa svoga konja i pade dole, a zatim on skoči na njega, pa
strgnuvši mu kacigu –⁶⁹
- Hamfri:** Ako je smeli Vitez, jao,
Na zemlju tako brzo pao,
Mada se i dok stojim grčim,
Prosto-naprosto moram da trčim.
(Odlazi, izlazi)
- (Žena:** Trči, Ralfe, beži; beži, spasavaj živu glavu, dečaće; Džasper te stiže, evo ga
Džasper!)
- (Odlazi **Ralf**)
- Džasper:** Hodite, Lucu, za Vas mi treba i drugo oružje i druge ruke; Hamfri, i ti,
Zlatni Tučku, obojici zbogom!
(Odlaze)
- (Žena:** Mora biti da je đavo, Bože me sakloni, uš'o u ovog mladića!⁷⁰ Pa,
Džordže, jesi l' ikada vid'o ovakvog zmaja ognjenog?⁷¹ Bojim se da je moj
momak ozbiljno povređen: ako jeste, nek' je on 'iljadu puta gos'n
Meritotov sin, ako samo ima ikakvog zakona u ovoj Engleskoj, pobrinuću
se da mi neko plati za to.
- Gradanin:** Ne, ne. Otkrio sam u čemu je stvar, srculence; siguran sam, k'o što sam
siguran da smo mi sada ovde, da je on sav omađijan; inače ne bi u
Ralfovim rukama izdrž'o duže no što ja mogu u stisku našega
gradonačelnika. Platiću vračari da prstenom i vradžbinama skine tu mađiju,
i još će njega Ralf istući; ne žderi se više, biće sve k'o što ti ja kažem.)

⁶⁹ Za ovih nekoliko stihova se smatra da su navedeni ili parodirani prema nekoj *romansi*, odnosno nekom delu koje govori o viteškim pustolovinama i podvizima, ali je moguće i da su za ovu svrhu posebno napisani u stilu tih *iberijskih romansi*.

⁷⁰ U originalu: *springald*, u značenju *young man* – mlad čovek, mladić.

⁷¹ U originalu: *fire-drake*, u značenju *dragon spouting flame* – zmaj koji bljuje vatru.

VI scena – ispred svratišta „Zvono“, Voltamska šuma

Pojavljaju se **Ralf, gospođa Meritot, Majkl, Tim i Džordž**

(Žena: Jao, mužu, evo ga opet Ralf! Stani, Ralfe, 'oću nešto da te pitam. Kako si mi, Ralfe? Nisi valda opako⁷² ranjen? Ta kliperda⁷³ pokvarena bila te dušmanski uzjašila; evo ti jedna lizalica. 'Ajde sada dalje; imaćeš ti još jednu rundu s njim.

Gradanin: Da ga je Ralf doček'o u školi za mačevanje, ako ne bi od njega napravio krpu i motao ga gore-dole, nikada ga više ne bi' pustio da mi u radnju uđe!)

Gđa Meritot: Zbilja, gospodaru, Viteže Plamenog Tučka, ja sam premorena.

Majkl: Stvarno, vala, majko, a ja sam još i jako gladan.

Ralf: Obodrite se, plemenita gospo, i Vi, lepi štitonošo; Jer, u ovoj pustinji neizostavno mora da se nalazi Mnogo čvrstih zamkova, koje drže ugladeni vitezovi; I dok vas ne odvedem u bezbednost nekog od njih, Kunem se ovim svojim viteškim redom, neću vas napustiti.

(Žena: Lepo si to rek'o, Ralfe! – Džordže, Ralf je uvek umeo da teši, zar ne?

Gradanin: Da, patkice.

Žena: Nikada mu to neću zaboraviti. Kada je ono izgubio naše dete – sećaš se, znaš, da je zalutalo skoro sasvim sâmo do Blatne obale⁷⁴, i da su telali išli i izvikivali njegovo ime, al' on se tamo bio udavio, umal' ga nije spas'o neki čamdžija – Ralf mi je najviše utehe pružio. „Miiir, gazdarice“, govorio je, „nek' ide, beše mu; nabaciću Vam ja drugo, isto takvo“. Zar ne, Džordže, Zar nije tako govorio?

Gradanin: Da, mišiću, jeste, tako je.)

⁷² U originalu: *shrodly*, zastareli oblik od *shrewdly* u značenju *severely* – strogo; jako, ljuto, silno, žestoko.

⁷³ U originalu: *lugnies*, u značenju *skinny lout* – mršavi dedak, klippan, zvekan, zvrndov.

⁷⁴ Na ovom mestu je upotrebljen naziv *Puddlewharf*, koji se odnosio na prostor za iskrcavanje iz plovila na severnoj obali Temze u podnožju Svetoandrejskog brda (St. Andrew's Hill).

Džordž: Ja sam za to da pojedemo po čanak sočiva i popijemo po krčag pića, i onda da polegamo!

Tim: Pa, evo nas na ivici Voltama, a evo i gostionice „Zvono“.

Džordž: Prikupite kuraž, hrabri Viteže, damo i štitonošo!
 Otkrio sam, evo – tu je, može se kamenom dobaciti,
 Jedan starinski zamak, koji drži stari vitez
 Od najsvetijeg viteškog reda Zvona,
 Koji svim lutajućim vitezovima pruža utočište⁷⁵.
 Tu je obilje hrane, a sve su to spremile
 Bele ručice njegove gospe drage.
 On ima tri viteza koji dobrodošlicu upućuju svim gostima;
 Prvi je⁷⁶ Sobar, a pobrinuće se
 Da nam se kreveti spreme, i da nam se donesu plahte
 bele k'o sneg,
 Na koje nikada pešak nije pružio svoje namašćene čizme⁷⁷;
 Drugi, zvani Točilac, pobrinuće se da nam se
 Vrčevi do vrha napune, i to bez prljave pene;
 Treći otmeni vitez, zvani Konjušar,
 Naše će sedlenike timariti smotuljcima slame,
 A u jaslje im staviti zobi dovoljno
 I uopšte neće namastiti njihove zube svećom⁷⁸
 Da bi im jelo ogadio.

(Žena: Ovaj ovde kepec je slatko dete, al' je zato štitonoša zvekan⁷⁹.)

Ralf: Pokucaj na vratnice, štitonošo moj, tim dostojanstvenim kopljem!

(Tim kuca na vrata)

Pojavljuje se **Vinotoča**

Vinotoča: Ko je to tamo? – Dobro ste došli, gospodo! Želite da pogledate smeštaj?

Džordž: Pravi učtivi i hrabri Viteže Plamenog Tučka, ovo je Vitez Točilac.

Ralf: Dobri Viteže, ja, vitez lotalica,
 Zvani Od Plamenog Tučka, u potrazi za
 Kovčežićem ove divne dame i njenom vezenom novčarkom,
 Izgubivši se u ovoj nepreglednoj divljini
 Srećno sam ovome zamku Sudbinom doveden.

⁷⁵ U originalu: *entertain*, u značenju *entertainment* – gošćenje, prijem; gostoljubivost.

⁷⁶ U originalu: *hight*, u značenju *is named* – nosi ime, naziva se.

⁷⁷ Ovo je aluzija na pešadinke i kurire od kojih se očekuje da mnogo pešače i trče; kao i džokejima, njima je propisivana posebna ishrana, a da bi se predupredili grčevi listovi nogu su im namašćivani.

⁷⁸ Reč je o tada uobičajenom prepredenom snalaženju ahardžija, momaka zaduženih za smeštanje gostinskih konja i staranje o njima, koji su konjima trljali zube svećom da bi ih sprečili da jedu seno.

⁷⁹ U originalu: *groutno*, u značenju *blockhead* – bukova glava, bukvan, smetenjak, klippan.

Gde sam, slušajući o prijatnom poštenju
 Koje Vaš Vitez svetog viteškog reda Zvona
 Pruža svim damama i svim vitezovima lualicama,
 Odlučio da zakucam, i, evo, sada dopuštam sebi da uđem.

Vinotoča: Ako izvolite hteti, možete da pogledate prostorije. Vi ste zaista dobrodošli.
 (Odlazi)

(**Žena:** Džordže, 'tela bi da nešto izvedu, a ne mogu da kažem šta.

Gradanin: A šta to, zekice?

Žena: Jao, Džordže, zar Ralf neće više nikog da izbije? Ljubim te, srculence, dopusti mu to!

Gradanin: Pa i hoće, Nelice; a ako mu se još i *ja* pridružim, sve ćemo, more, da ih pobijemo.)

VII scena – jedna soba u Venčervelovoj kući

Pojavljuju se **Hamfri** i **Venčervel**

(**Žena:** Joj, Džordže, evo ga opet sada gos'n Hamfri, koji je izgubio gospoj'cu Lucu; i evo ga gospa-Lucin otac. I gos'n Hamfri će sada malo nekom da smesti, sigurna sam.)

Hamfri: Rukama je svojim prigrliti neću –
 Istina je, oče, tužna dovek;
 Ukraše je, oteše mi sreću,
 Odvede je Džasper, Vaš čovek.

(**Žena:** Ta-ako sam i mislila – da će da mu ispriča.)

Venčervel: Kukavan li sam, zar da izgubim svoje dete!
 Sada mi na pamet dolaze reči Džasperove,
 Koji mi je često isticao tvoju trapavost:
 Zašto si samo dopustio da ode?
 Ti je ne voliš,
 Kad si u stanju da doneseš kući svoj život
 a da ne dovedeš nju.

Hamfri: Oprostite mi, tata. Da l' da Vam istinu kažem?
 Gle'te mi ramena – crna su i plava, zar lažem?!

Dok smo ševrdali tamo-amo ja i lepo moje luče,
 Naide on, i vrljikom⁸⁰ po meni puče⁸¹.

Venčervel: Sakupi ljude i konje smesta: bićemo tamo
 Za manje od sata. Umećeš da se vratiš na isto mesto?

Hamfri: Upamtih dobro to mesto, gde mi bubrege posla u šetnju⁸²;
 Dovešću i konje, i po sedlo svakom, pa – njemu u pretnju!

Venčervel: Ja za to vreme idem da razgovaram sa Džasperovim ocem.

(Odlaze – izlaze na različite strane)

(**Žena:** Džordže, u šta ćeš da se kladimo⁸³ da će gospojica Luca još i biti gos'n
 Hamfrijeva?! Kaži, Džordže, u šta 'oćeš da se ti i ja opkladimo?)

Gradanin: Ne, žabice. Kažem ti, Džasper je sigurno sa njom do sada već stigao do
 Pakeridža⁸⁴.

Žena: Ali, Džordže, moraš da imaš na umu da su u gospojice Luce stopala
 nežna; a osim toga – pomrčina je; i, vaistinu ti kažem, ne vidim kako bi do
 sada već iz Voltamske šume s njom!

Gradanin: A je li, zekonja, u šta 'oćeš ti da se kladiš sa mnom da će ona još ispasti
 Ralfova?!

Žena: Neću da se kladim na Ralfovju štetu, među moj, zato što ništa o tome od
 njega nisam čula.)

8. scena – jedna soba u Meritotovoj kući

Ulazi Meritot

(**Žena:** Ali gle, Džordže, pazi! Evo opet onog jebivetarskog starog gospodina.)

Meritot (peva): Kad se mračna ponoć izborila

⁸⁰ U originalu: *hedge-binding* – neka žilava loza, puzavica, ili bilo šta čvrsto što je korišćeno za vezivanje žbunja u živicu, živu ogradu.

⁸¹ U originalu: *basted*, u značenju *hit* – udarati, udariti, lupiti, potkečiti.

⁸² U originalu: *swaddle*, u značenju *beat* – tući, biti, udarati, izudarati, lupati, izlupati, lemati, izlemati, izmlatiti.

⁸³ U originalu: *lay*, u značenju *wager* – opklada, ulog; odnosno *to lay a wager* – položiti ulog (opkladu).

⁸⁴ Pakeridž (*Puckeridge*) je selo udaljeno nekih 37 kilometara na sever od tadašnjeg Londona, a 36 kilometara na sever od Voltamske šume (*Waltham Forest*).

I kad svi čvrsto pospaše,
Mrgodna se njena sên stvorila
I momku kraj nogu stajaše.

Imam para, i mesa, i pića za pre jela, do sutra u podne; pa zašto da budem
snužden? Čini mi se da u sebi imam pet-šest vedrih duhova!

(Peva)

Ja sam triput ves'o čova,
Vala tri čove vesela –
To mu dođem ja!

Zbog čega bi ma ko na ovom svetu trebalo da tuži?
Dajte mi čoveka koji, dok ga vode na vešala, uzvikuje:

Amo vrč!
Daj vrč ovamo!

i ženu koja će da peva pesmu ljubavnog dozivanja dok trpi porođajne
muke!

Video sam jednom jednog čoveka kako prolazi pored moje kuće ozbiljna
lica, u crnoj kabanici, bez trake na šeširu, glave pognute k'o da traži čiode
na pločniku; pogledao sam kroz prozor pola godine kasnije, i – ugledao
glavu onog čoveka na Londonskom mostu! Pa to je bar prosto: nikad ne
veruj krojaču koji ne peva dok radi, taj misli samo kako da ukajšari.

(Žena: Jesi l' čuo ovo, Džordže, ima u tome nečeg; Gotfrid, moj krojač, znaš ga ti,
nikada ne peva, i potrošio je četrnajs jardi da mi napravi ovu anteriju; a
zaklela bi' se, vere mi, gospa Peniston, suknarova žena, napravi isti takav
ogrtič od dvanajs jardi.)

Meritot (peva):

Veselost je ta što žile krvlju puni
Bolje no vino, san, il' hleb u furuni;
Nek' svako pusti srce da uživa,
Od takve zaraze smrti ne biva;
Ko hoće telo da održi,
Nek' suzama lice ne prži;
I niko ko se smeje i peva
Ne naleti zdravljem na bolesti sêva,
Na groznice, kostobolje, il' kijavice,
Lepo pluća širi i ne treba pijavice!
Ne zna za bol u krstima,
Već srećan, u sjaju bele kože,
Što se više smeje – više može!

(Žena: Pazi, Džordže! Šta kažeš ti na ovo, Džordže? Zar nije on krvišan starčić – Vala, Bog ti blagoslovio tvoja slatka usta! – Kada ćeš ti da budeš tako vedar, Džordže? Vere mi, ti si najmrgodnije stvorenje u čitavoj državi, kad si ljut.

Gradanin: Kuš, zečiću; videćeš ti i njegovu propast, garantujem ti. Presešće njemu, to ti *ja* kažem.

Ulazi Venčervel

Evo ga, dođe Lucin otac.)

Meritot (peva): S hodočašća stigoste⁸⁵,
Iz one zemlje svete;
Moju pravu ljubav je l' videste?
Zar je oko Vaše ne sreće?

Venčervel: Jao, gospodaru Meritote, moja kćer je nestala!
Ne priliči Vam to veselje; moja kćer je nestala!

Meritot (peva): Šta i ako jeste?!
Šta to briga mene?
Bubice su njene česte,
Pusti da se vrati, da ide, il' vene!

Venčervel: Mom se ne rugajte zlu; Vaš sin
(Kog sam ja učinio svojim, kad je ostao bez nade),
Jeste taj što odvede mi dete, jedinu mi radost ukrade.

Meritot (peva): Posadi je on na paripa belog k'o sneg,
Na sivog se baci sâm;
Bez osvrta se dade u bêg,
Večne ljubavi nudeć' joj plâm.

Venčervel: Ti nezahvalniče! Nedostojan si milosti koju sam ukazao
Tebi i tvome! Prekasno je, ali, avaj, sada jasno vidim
Da odobravaš nestanak moje kćeri.

Meritot: Vaša kćer! Šta ste, bre, zapeli s tom Vašom kćeri? Neka ide, ne mislite više
na nju, već pevajte na sav glas. Ja bi' pev'o i da oba svoja sina na vešalima
vidim.

⁸⁵ Ovde ceo stih glasi: „As you come from *Walsingham*“, a Volsingam je mesto u Norfoku u kom je čuvena kapela Device Marije, svetište koje su hodočasnici pohodili u većem broju i češće nego ma koje drugo u Engleskoj, a možda i u celoj Evropi.

(Peva)

Padaju, padaju, zauvek oni padaju;
Padaju, da ustanu se ne nadaju.

Venčervel: Jao, da mi je da je samo još jedared vidim,
I još jednom da zagrlj ona svog ostarelog roditelja!

Meritot: Fuj, kako metiljavo to zvuči! „I da ona još jednom zagrlj svog ostarelog roditelja“!? Je l' Vi to hoćete da od nje napravite slepo psetance, šta li?! Mnogo pa ona mari za njenog matorog roditelja, pazite šta Vam kažem.

(Peva)

Briga nju za njenog taticu,
Briga nju za njenu mamicu;
Moja je dragana ona, znaj,
Jeste, jeste, i – kraj.

Venčervel: Zbog ovakve tvoje poruge, juriću ja tvoga sina do Božije kuće.

Meritot: Važi; a kada ga ubiješ,

(Peva)

Podari mu cveća puno, hadžijo,
Puno⁸⁶ mu cveća daj!
Crvenog, i plavog, i belog, sudijo,
Zelenog i žutog, i-haaaj!

Venčervel: Vратиću ja moju kćer–

Meritot: Ne mogu da slušam više o Vašoj kćeri; to nagvaždanje kvvari mi raspoloženje.

Venčervel: Kažem – preoteću ja svoju kćer!

⁸⁶ U originalu: *enow*, u značenju *enough* – dovoljno, dosta; dostatno.

Meritot (peva): Je l' ikad čova jedne cure radi,
 Hej-haj,
 Na muke bio stavljen k'o jedno momče ja⁸⁷,
 Hej-ha-haj,
 Rad' Luce, divotice,
 Hej-haj,
 Najlepše môme koju ikad sreće oko,
 Hej-ha-hej-ha-haj!

Venčervel: Osvetiću ti se, tako mi Neba!

(Izlaze na suprotne strane)

Žena: Kako ti se sviđa ovo, Džordže?

Građanin: Pa, dobro je, zečiću; ali samo da se već jednom Ralf popali, onda bi ti tek imala šta da vidiš.

/Muzika/

Žena: Evo se opet čuju svirači, mužu.

Građanin: Da, Neličice; al' metiljava je to muzika. Dao sam kurvinom sinu tupavom⁸⁸ pare, i, evo, izgleda da mi nije pribavio one muzikante iz Sadvarka. Ako ih smesta ovde ne začujem, uši ću da im počupam. – Hej, svirači, ud'rite ono „Balu“!

Žena: Ne, dobri moj Džordže, neka sviraju „Lakrime“!

Građanin: Pa to je, zekane, ovo što sada sviraju.

Žena: Utol'ko bolje, Džordže. A reci mi, jagnješce moje slatko, koja je to priča naslikana na onom plaštu⁸⁹? Je l' to suđenje Svetom Pavlu⁹⁰?

Građanin: Ne, jagice; to su Ralf i Lukrecija⁹¹.

⁸⁷ Na ovom mestu ceo stih glasi: „Tormented as I poor *Sir Guy*“, a aludira na Gaja od Vorvika (*Guy of Warwick*), pustolovnog viteškog junaka jedne romanse u grubom, nedoteranom, stihu koja je dugo bila popularna u Engleskoj. Gaj od Vorvika je bio i predmet pevanja mnogih balada.

⁸⁸ U originalu: *gallows*, u značenju *gallows-bird* – ličinar, razbojnik koji zaslužuje vešala.

⁸⁹ U originalu: *cloth*, što se ovde odnosi na vunenu ili svilenu goblensku zidnu zastirku, često oslikanu nekim čuvenim prizorom i korišćenu kao pozadinski tapet ili zavesa.

⁹⁰ Žena na ovom mestu kaže: „*The confutation of Saint Paul*?“ a van svake sumnje misli na „*The Conversion of St. Paul*“ – dakle nije reč ni o kakvom opovrgavanju ili suđenju, već o preobraćanju, o duhovnom buđenju.

⁹¹ Još jedna greška iz neukosti i brzopletog neznanja. Upotrebjeno je *Rafe and Lucrece* – Ralf i Lukrecija, umesto *The Rape of Lucrece* – Nasilje nad Lukrecijom, koju je silovao Sekstus Tarkvinijus, dakle jedan *Tarquin* – Tarkvin, a ne nekakav *Tartarian* – Tatarin. Iz ovoga saznajemo da Žena svog šegrtu zove Refj, što je izgleda bio preovlađujuć izgovor njegovog imena u to vreme.

Žena: Ralf i Lukrecija! Koji Ralf? Je l' naš Ralf?

Gradanin: Nee, mišiću; ovo je bio jedan Tatarin.

Žena: Tatarin! Pa, dobro, ja bi da gudači završe, da možemo opet da vidimo *našeg* Ralfa!)

III ČIN

I scena – Voltamska šuma

Pojavljaju se **Džasper** i **Luca**

Džasper: Hajde, moja drâga drâga; ako smo izgubili put,
Nismo izgubili jedno drugo. Nisi li malaksala
Od ovog noćnog potucanja, trgnuta iz sna,
I preplašena strahotama što prate
Tamu ove divlje puste zabiti?

Luca: Ne, moj najbolji prijatelju. Ne mogu ni da se bojim
Niti mi na pamet pada umor, dok ti
(Cilj svih mojih istinskih žudnji), stojiš tu kraj mene:
Neka oni što ostaše bez nade, i što žive sahnuci samotno
K'o mnogi što ih ljubav napusti,
Pričaju o⁹² teškim smornim koracima, i nek' mere vreme,
Straše se od seni, i krv im se ledi u žilama;
Dok ja, ispunjena potpunim blaženstvom i spokojem,
Ovako držim svoju slatku ljubav i ovako je grlim.

Džasper: Stegla si me, Luco, tako čvrsto da ću, dok sam živ,
Biti tvoj odani sužanj,
I nositi te lance zauvek. Hajde, sedi,
I odmora pruži telu, suviše, suviše krhkom
Za ovakav urnebes.

(Sedaju)

Pa, hoćeš li da spavaš?
Ma, hajde, ne pravi se da si jača no što si;
Znam da vična nisi ovakvim bdenjima,
Jer žene nisu vojnici: nemoj da se uvrediš⁹³,
Već primi to kako ti kažem; spavaj, kad kažem.

Luca: Ne mogu da zaspim;
Zbilja, ne mogu, družo moj.

Džasper: Pa, onda ćemo da pevamo,
I da vidimo kako će to da deluje na naša čula.

⁹² U originalu: *tell*, u smislu *count* – brojiti, brojati, izbrojiti, izbrojati, nabrojiti, nabrajati, prebrojavati, zbrajati

⁹³ Na ovom mestu Džasper kaže: „Be not *nice*“, ali je *nice* upotrebjeno u značenju *fastidious* – gadljiv; probirački, izbirački; onaj koji svemu zamera (zakera); koga je teško zadovoljiti; osetljiv, profinjen, utančan, kritički.

Luca: Pevaću, ili pričati, ili ma šta drugo raditi, samo da ne spavam.

Džasper: Hajde, nimfo mala, srce mi otmi
Tim bajnim glasom.

Luca: Rugate mi se, Džaspere!

(Pevaju)

Džasper: *Reci mi šta je ljubav, lepi cvete!*

Luca: *Ona munja, s Neba što slete;
Ona je strela, i vatra najbelja,
Ona je momče zvano želja;
Ona je osmeh kojim čari se kazuju*

Džasper: *Jadna srca muška koja to dokazuju! –
Još mi reci: verne li su žene?*

Luca: *Neke vole promene, a i vi tražite mène.*

Džasper: *Jesu l' one slatke ali ne i blage?*

Luca: *Da, kad su muški prevrtljive bitange.*

Džasper: *Jesu l' one jogunaste?*

Luca: *Uvek – zar to ne znaste! –
Prema onim s ljubavi darom,
Da bi voleli novim žarom. –*

Džasper: Ne pretvaraj se više; vidim da je Bog
Dubokog sna položio svoje teško žezlo
Tebi na kapke.

Luca: Tako sam pospana.

(Zaspi)

Džasper: Spavaj, spavaj; i nek ti blagi spokoj bude kruna
slađanim mislima!
Nek' su daleko od njene blage krvi nemiri, trzavice,
Strahovi, i sva užasna obličja! Neka svi njeni sni
Budu radosti, i nevina uživanja, zagrljaji, želje,
I takva nova zadovoljstva kakva ushićena duša
Pružna čulima! – Tako; moje vračarije su uspele. –

Čuvajte je, vi sile božanske, dok ja razmišljam
 O bogatstvu i lepoti njene duše!
 Ona je jedina blaga i postojana, jedina nežna,
 I to samo prema tebi, Džaspere. Oh, radosti moje!
 Kuda me to nosite? Neka ispunjenje
 Mojih jadnih pokopanih nada ne navali
 I optereti moje moći! Ja sam slab.
 Neki kažu (svakako pogrešno) da morem i ženama
 Upravlja Mesec; I more i žene imaju plime i oseke,
 Puni su promena; ipak, za one koji znaju
 I iskreno sude, to su samo jezici
 I jeresi, koji donose slatki rat
 Između naših naravi, koje bi bez ovoga
 Bile lišene maštanja o ljubavi⁹⁴ i sadašnjih strepnji,
 A to je ono najslađe što Amor daruje. Oh, ti plode⁹⁵
 Izrastao iz očaja, ne usuđujem se da o tebi mislim,
 Kad imam ljubav koja je bez ženskih mana,
 A u svojoj savršenoj dobroti veća od svih ljudi!
 A to da potvrdim, i usrećim sebe još više,
 Mada, svakako, jesam siguran u njenu ljubav,
 Iskušaću je, tako da dok je sveta i veka
 Može da se peva o njenoj vernosti. –

(Izvlači mač)

Luco! Luco! Budi se!

- Luca:** Zašto me strašiš, prijatelju,
 Tim mahnitim pogledom? Šta ti je stavilo mač
 Isukan, u tvoju ruku? Ko te je to ražestio?
 Molim te, Džaspere, spavaj; podivljao si od bdenja.
- Džasper:** Hajde, kreni put Neba, i reci svetu,
 Sa svim zlima koja ga pritiskaju,
 Zbogom; Odlaziš na drugi svet.
- Luca:** Joj, Džaspere,
 Zar su to moje nežne godine učinile zlo,
 Pogotovu čoveku kog volim,
 Da budu tako prerano požnjevene?
- Džasper:** Budalasta devojko,
 Zar u stanju si da misliš da bih mogao da volim kćer
 Onoga koji me sruši iz blagostanja u ništavost?
 Oterao me iz službe, zalupio vrata

⁹⁴ U originalu: *after-love* – ona ljubav koja nastupi posle pomirenja.

⁹⁵ U originalu ovde stoji „*O thou child...*“ i svakako je to obraćanje *Kupidonu*.

Mome siromaštvu, i prezro moja preklinjanja,
Puštajući me, kao brod bez jarbola,
Da potonem il' da plutam? Ovamo; Od ove ćeš umreti ruke;
Moram da uzmem tvoj život i krv, da se osvetim
Nedelima tvoga oca.

(Žena: Žuri, Džordže, trči! Uzbuni stražu u Ladgejtu, i donesi od sudije nalog⁹⁶ da se u'apsi ovaj nitkov krvavi! Av-vaaj, zahtevam od vas, gospodo, da se zauzmete da se sačuva red i mir! – Jao, moje srce! Kakav je to zločinac, da preti ubistvom ovoj nevinnoj gospođici!

Gradanin: Ma, kažem ti, srculence, zaularićemo mi njega.)

Luca: Jao, Džaspere, ne budi okrutan!
Ako si baš rešen da me ubiješ, nasmeši se i učini to hitro,
I ne dopusti da mi se dugo smrt prikazuje;
Ja sam žena, sazdana od straha i ljubavi,
Jedna slaba, slaba žena; ne ubijaj me tvojim očima,
One me probadaju skroz-naskroz: bodi, spremna sam;
I, dok umirem, još te volim.

Pojavljuju se **Venčervel, Hamfri i pratnja**

Venčervel: Gde mu dođe to mesto?

Džasper: Dosta je ludiranja; moram ponovo da sam koji sam.

/Za sebe, postrance/

Hampfri: Tamo ga eno, on stoji tamo,
Isuk'o mač i uperio amo,
K'o ratoboran vitez u ratu;
Zato, borbe se klon'te, da ne bude po vratu,
Ako mudri ste; jer, dopustite⁹⁷,
Ne bih da mi pride, oprostite.

Venčervel: Momak, vraćaj mi ćerku!

Džasper: Momak, neću!

Venčervel: Onda – na njega! Navalite!

(Oni napadnu **Džaspera**, i otmu mu **Lucu**)

⁹⁶ *mittimus* jeste *warrant for arrest* – *nalog za hapšenje*, dokument kojim se omogućuje hapšenje, ali u kolokvijalnoj upotrebi može da je i *otkaz službe*.

⁹⁷ Na ovom mestu Hamfri kaže „For were I good *Sir Bevis*...“ i tako pominje Bevisa od Hemptona (*Bevis of Hampton*), koji je, kao i Gaj od Vorvika, junak jedne romanse u nedoteranom stihu. Ta romantična priča o junačkim viteškim dogodovštinama bila je dugo popularna u Engleskoj naročito kod pripadnika srednje klase.

(Žena: Dobro je! Dole s njim, dole s njim, dole s njim! Ošinite ga po nogama, momci, po nozi ga raspalite!)

Venčervel: Hodi 'vamo, mila moja; u kavez ću
Ja tebe, tako si mi pitoma postala. –
Posadite je na konja, i vodite! **(Hamfriju)**

Hamfri: Vaistinu, srećan sam što uspesmo.

(Odlaze svi, sem Džaspera)

Džasper: Otišli. A ja sam ranjen; ljubav sam izgubio,
Da je više nikad ne povratim. Jao, nesrećan li sam!
Krvvari, krvvari, i umri! Ne mogu. Oh, ludosti moja,
Ti me upropasti! Nado, kuda si odletela?
Reci mi, ako te je još imalo igde preostalo,
Hoću li ikad makar videti svoju ljubav? Jo-oj, ne!
Ona se neće smilovati da pogleda kasapina svog,
Nit' bi bilo normalno da to učini; ipak, moram da se nadam.
Oh, Sudbino, ili Srećo, il' ma šta da si,
Ti čije se moći ljudi plaše, čuj moj vapaj,
I dopusti da živim u ljubavi, ili da umrem
Ako sam je zauvek izgubio!

(Odlazi)

(Žena: Je l' otiš'o, Džordže?

Gradanin: Da, zečiću.

Žena: Sreća; pusti ga, nek' ide, srculence. Života mi, takav mi je zort priredio, da drhtim, što kažu, k'o trepetljika. Pogledaj mi malić, Džordže, kako se trese! Bogme, stvarno, svaki delić tela mi se uznemirio.

Gradanin: Hodi, šćućuri se u mojim rukama, slatki moj mišiću; neće više on tebe da mi plaši. – Teško meni! I moje drago jedno srdašce, kako podrhtava!)

II scena – soba u Krčmi „Zvono“, Voltam

Pojavljaju se **gospođa Meritot, Ralf, Majkl, Tim, Džordž, Krčmar i Točilac**

(Žena: Hej, Ralfe! Kako si mi, Ralfe? Kako si mi spav'o noćas⁹⁸? Je l' te ovaj vitez lepo ugostio?

Gradanin: Mi-ir, Nelice! Ostav' Ralfa na miru.)

Točilac: Gospodaru, račun još nije plaćen.

Ralf (Krčmaru, vlasniku):

Pravi učtivi viteže, ti koji u slavu viteškog reda
Kom si pristupio držiš istaknuto ovo sveto Zvono,
K'o što ja pronosim svuda ovaj vatreni Tučak,
Mi izražavamo zahvalnost Vašoj silnoj ličnosti,
Vašoj bajnoj Gospi, i Vašim plemenitim štitonošama,
Za ovakav oporavak koji ste omogućili našim
iznemoglim udovima
Ukočenim od teških poduhvata u divljačnoj pustinji.

Točilac: Gospodine, ima da se plati dvan'est šilinga.

Ralf: Ti bodri štitonošo Vinotočo, hvala Tebi
Što nam okrepi duše dvaput točeći;
Stoga, i ako te pustolovna sudba podbode,
Ti srčani štitonošo, da činiš podvige oružjem,
Gledaj da poštuješ pobude svake dame,
Svakog istinskog viteza, i svaku lepu gospu;
A prolivaj krv podlih Saracena,
I nevernih volšebnika koji su magijskim činima
U smrt oterali mnogog plemenitog viteza.

Krčmar: Ti vrli Viteže Plamenog Tučka, slušaj šta ti ja kažem: dvanajs šilinga treba da se plati, i, tako mi časti mog viteštva, ne primam ni peni manje⁹⁹.

(Žena: Džordže, molim te, reci mi, zar baš mora Ralf sada da plati tih dvanajs šilinga?

Gradanin: Nee, kuniću, ne; ništa, to se stari vitez samo šali s Ralfom.

Žena: Aaa, tako, dakle?! Pa i Ralf će se oraspoložiti k'o i on.)

Ralf: Gospodine Viteže, ta šala Vašeg duha lepo Vam priliči;

⁹⁸ Značenje reči *tonight* u Ženinom pitanju „How hast thou slept *tonight*?“ jeste *last night*, tako da ga je ona u stvari pitala „Kako si spav'o *prošle noći*?“.

⁹⁹ U originalu: *bate*, u značenju *rebate* – popust, odbitak, rabat (u trgovačkom načinu izražavanja).

Ali, da uzvratim tu štedru ljubaznost,
Ako se ma koji od Vaših štitonoša lâti oružja,
Primiće od moje herojske ruke
Viteštvo, darovano izvrsnošću ovoga Tučka.

Krčmar: Dragi viteže, zahvaljujem Vam na Vašoj
Uzvišenoj ponudi;
Međutim, plemeniti viteže,

Dvanaest šilinga morate da platite,
Il' ću morati da Vas zatvorim¹⁰⁰.

(**Žena:** Pazi, Džordže! Šta sam ti ja rekla! Vitez od Zvona se ne šali. Ralf neće moći da mu ostane samo zahvalan. Daj mu te pare njegove, Džordže, i nek' se obesi!

Gradanin: Da u'apsi Ralfa! Nikako. – Pružite ruku, Gospodine Viteže od Zvona; evo Vam Vaše pare. /Daje mu novac/ Je l' sad imate nešto da primetite Ralfu? Zamisli ti, *on* da u'apsi Ralfa!

Žena: 'Oću da upamtite, ima Ralf prijatelje koji neće dopustiti da ga u'vate ni za deset puta veće pare, ni za još deset puta toliko. – A sada, samo mirno svojim putem, Ralfe!)

Gđa Meritot: Hajde, Majkle; ti i ja idemo kući, tvome ocu; ostalo mu je valda da nas hrani još dan-dva, a mi ćemo poslati ljude u potragu za našim ćemerom i našim kovčežićem. Eto, idemo li, Majkle?

Majkl: Da, molim Vas, Majko! Zbilja, noge su mi pune plikova od ovog pešačenja.

(**Žena:** Dabome, i ti žuljevi jesu gadna nevolja. Gospođa Meritotovice, kad Vaš momčić stigne kući – dajte mu da istrlja cele tabane, i pete, i čukljeve mišjom kožicom; ili, ako niko od Vaših u kući ne ume da uhvati miša, kad krene na spavanje nek' uvalja stopala u toplo ugljeglje, i, kad Vam kažem, dobro će mu činiti; a možete i da ga naterate da stavi prste međ' prste na nogama, pa da ih onda do-obro pomiriše – to je stvarno jako lekovito, i za glavu, i ako bi patio od tvrde stolice.)

Gđa Meritot: Gospodaru Viteže Plamenog Tučka, moj sin Majkl i ja opraštamo se od Vas. Zahvaljujem od srca Vašem blagorodstvu na Vašoj ljubaznosti.

Ralf: Zbogom, draga gospo, i Vi, nežni štitonošo.
Ako tumarajući kroz ove šume saznam
O kakvom izdajničkom vitezu koji bi se lukavstvom
Domogao vašeg kovčežića i vaše kese,
Preoteću mu ih, i vratiti vam ih.

¹⁰⁰ U originalu: *cap*, u značenju *arrest* – zaustaviti, zadržati; uhvatiti; zatvoriti, pritvoriti; uhapsiti.

Gđa Meritot: Zahvaljujem Vašoj milosti.

(Odlazi s **Majklom**)

Ralf: Patuljče, štit mi ponesi; štitonošo, domaši mi moj džilit. – A sada zbogom Vama, Viteže od Svetog Zvona.

(**Gradanin:** Da, da, Ralfe, sve je plaćeno.)

Ralf: Ali, još nešto, pre no krenem! Govorite mi, vrli Viteže,
Ukoliko nešto znate o tužnim dogodovštinama
Gde vitez koji luta može kroz svoje junaštvo da stekne
Večnu slavu, i oslobodi neke nežne duše
Iz nesnosnih stega od čelika i trajnog bola.

Krčmar: Momče, trk' do berberina Nika, i kaži mu da se pripremi, kako sam ti već objasnio; požuri!

Točilac: Letim, gospodaru!

(Izlazi)

Krčmar: Gospodine Viteže, ova divljina i ne pruža ništa drugo
Do veliku opasnost, gde je mnogi vitez
Okušao svoje junaštvo, a vratio se osramoćen;
I gde ne bih želeo da izgubite život
Od nekog ko i nije čovek već mahnuti vrag pakleni.

Ralf: Nastavite, gospodine Viteže; recite mi šta je on i gde je.
Jer, ovo se svečano zavetujem, nad svojim buktećim znakom,
Da neću straćiti nijedan dan u mirovanju,
Već ću hleb i vodu samo jesti,
I zelena travka i kamen biće mi postelja,
Dok ne smaknem tog čoveka, ili zver, il' đavola,
Koji pričinjava takve strahote svim putujućim vitezovima.

Krčmar: Nedaleko odavde, uz krševitu liticu,
Na severnom kraju ovog napaćenog grada,
Tamo, dakle, stoji jedna niska kućica,
Nemarno sklepana, i u njoj špilja
U kojoj jedan ružni džin sada obitava¹⁰¹,
Poznat¹⁰² kao Barbarosa: u svojoj ruci
On prevrće ubojno koplje od najčistijeg čelika,
Rukava visoko zadignutih; spreda nosi prebačenu
Šarenu halju, da sačuva odelo
Od krvi onih vitezova koje tranžira,

¹⁰¹ U originalu: *won*, starinski oblik u značenju *live* – stanovati, prebivati, živeti, obitavati, boraviti.

¹⁰² U originalu: *yeleped*, starinski provincijalizam u značenju *named* – zvan, znan, poznat kao.

I dama plemenitih¹⁰³; Ispred vrata mu je obešen
 Bakarni lavor na oštrom koplju¹⁰⁴;
 Po njemu plemenit vitez još čestito i ne pokuca,
 A opaki Barbarosa već čuje taj metalni zvon,
 I, pojuriv napolje, ubacuje unutra lutajućeg viteza,
 I posadi ga u nekakvu začaranu stolicu;
 Zatim nekakvom spravom, koju je unapred pripremio,
 Sa četrdeset zuba, on zagrabi u njegovu otmenu ćubu;
 Potom ga natera da žmuri, a pod bradu mu
 Stavi mesingani pleh¹⁰⁵ ogromno širok¹⁰⁶,
 I udara ga pesnicom¹⁰⁷ svuda po obrazima;
 Dok prstima, i jednom napravom
 Kojom mu satire kosu, ispunjava
 Nesrećnikove uši najgroznijom mogućom bukom.
 Tako svakog viteza-pustolova on oljušti,
 I zato se niko živi ne usuđuje da mu se suprotstavi.

Ralf: U ime Boga, ja ću se boriti s njim. Ljubazni gospodine,
 Samo me vodite toj sumornoj pećini,
 Gde taj ogromni džin Barbarosa prebiva,
 I, tako mi vrline kojom je hrabri Rozikler
 Onaj mrski nakot gadnih džinova¹⁰⁸ posekao,
 A Palmerin Franarka¹⁰⁹ obalio,
 Ne sumnjam da ću zauzdati tog zločinca bezvernog,
 I Sotoni poslati njegovu grešnu dušu.

Krčmar: Viteže odvažna duha, samo tol'ko se i usuđujem
 Da Vam udovoljim; vodiću Vas dok ne ugledate
 To mrsko mesto, koje nastanjuje
 Još gadjiji stvor; ali se neću usuditi da ostanem s Vama,
 Jer njegova moćna sila zbriše sve što ugleda.

Ralf: Sveti Đorđe, kreni ispred mene¹¹⁰! Idemo, štitonošo i skutonošo!

(Odlaze)

¹⁰³ U originalu: *gent*, u značenju *gentle* – otmen, gospodski, plemenit, uljudan.

¹⁰⁴ „A copper basin on a *prickant* spear“ – „Bakarni lavor na oštrom koplju“; *prickant* u značenju *pointing upward* – okrenut šiljkom u vis. Reč je o stubu na kom je znak da tu ordinira berberin-hirurg. Lavor podseća na praksu puštanja krvi, a koplje je Krčmarov romantičan opis stuba koji drži berberinov znak.

¹⁰⁵ *mesingani pleh* je rečeno za *brazen piece*, u značenju *barber's bowl* – zdela, posuda koju berberin stavlja mušteriji ispod brade.

¹⁰⁶ Na ovom mestu u originalu je „... of mighty *bord*“, gde *bord* ima značenje rim – ivica, okvir.

¹⁰⁷ „And knocks his *bullets*...“ – *bullets* u značenju *pellets of soap* – loptice, grudvice sapuna. „I udara ga pesnicom svuda po obrazima“ je u stvari opis onoga što berberin radi dok razmazuje sapun po licu svoje mušterije.

¹⁰⁸ „Onaj mrski nakot gadnih džinova...“ – *giants* se ovde odnosi na Brandagedeona i njegovih trideset vitezova, koje je porazio Rozikler (*Rosicleer*) u Glavi XXXVI Prve knjige dela *Ogledalo viteštva* (*The Mirror of Knighthood*).

¹⁰⁹ *Frannarco* je onaj džin za koga čujemo u I činu, kada Ralf čita odlomak iz dela *Palmerin de Lovia*.

¹¹⁰ „Saint George, *set on before!*“ – „Sveti Đorđe, *kreni ispred mene!*“ je bojni, jurišni, poklič.

(Žena: Džordže, je l' misliš da će Ralf da satire tog džina?

Gradanin: Nek' mi ono što imam u glavi ne vredi ni pišljiva bobica ako ga on ne oljušti; Boga ti, kuniću, gledao sam ga u rvanju s onim krupnim Holanđaninom¹¹¹; i, kako ga je samo zavatlao!

Žena: Stvarno! A vala je i taj Holanđanin bio propisno muško, samo ako mu je sve onako veliko k'o što je on ceo. A opet, kažu da je bio neki Škotlanđanin još višnji od njega, i da su se nji' dvoj'ca susreli s jednim vitezom i pokazali se oboj'ca k'o šonje. Ali od svih atrakacija u Londonu, od kad sam ja udata, čini mi se da je najslađi bio onaj mališa s onoli-ikim između' nogu; to, i onaj pola muško-pola žensko.

Gradanin: Ne, ako nemaš ništa protiv, kuniću, Ninivi¹¹² je bila bolja.

Žena: Ninivi! Jao, to je bila ona priča o Džoani i kiti¹¹³, je l' tako, Džordže?

Gradanin: Tako je, jagnješce.)

III scena – Ulica, pred Meritotovom kućom

Pojavljuje se gospoda Meritot

(Žena: Vidi, Džordže, evo opet gospe Meritot! A ja bi' da Ralf dođe i da se bije sa džinom; pravo da ti kažem, gorim od želje da to vidim.)

Gradanin: Dobra gospa Meritotovice, tornjajte se odavde molim Vas, učinite mi to; molim Vas, uzdržite se malo; brzo ćete biti saslušani. Sad sam malo zauzet nečim drugim.

¹¹¹ „... the great Dutchman“ – „veliki, krupni Holanđanin“ se verovatno odnosi na jedan lik odnosno pojavu iz nekog od programa s neobičnim i nakaznim stvorenjima kakvi su prikazivani publici na vašarima i trgovima.

¹¹² *Ninivi – Ninivie* je Nineva (*Nineveh*), s Jonom i kitom (*Jonah and the Whale*). Reč je o popularnoj lutkarskoj igri u tradiciji srednjovekovnih misterija.

¹¹³ „... priča o *Džoani i kiti*“ umesto „... priča o *Joni i kitu*“ je slobodan prevod greške koju iz brzopletosti i neukosti čini Žena kad u originalu kaže „... the story of *Joan and the wall*“ umesto „... the story of *Jonah and the Whale*“. Ime *Džoana – Joan* je imalo skaredne, nepristojne, implikacije, kakve se osećaju, na primer, u poslovičnom izrazu „*Joan is as good as my lady in the dark*“ – „Džoana je dobra k'o moja u mraku“. Tako ovaj Ženin „biser“ možda aludira na jednu svima znanu priču ili vic.

Žena: Gospa Meritotovice, ako biste bili ljubazni da uzdržite vaše napaljenje samo malo, dok Ralf ne spakuje onog džina sa lica zemlje, mi bi vam bili mnogo zahvalni.

(Odlazi **gospoda Meritot**)

Ja vam zahvaljujem, dobra gospa Meritotovice.

Gradanin: Dečko, dolazi 'vamo!

(Ulazi **Dečak**)

Brzo pošalji 'vamo Ralfa i tog kurvinog sina džinovskog, samo brzo!

Dečak: Tako mi vere, gospodine, ne možemo to da dozvolimo; pa Vi ćete potpuno da upropastite naš komad, zbog Vas će publika da zviždi; a to košta; nećete nam zameriti ako nastavimo s našim zapletom. – Molim vas, gospodo, urazumite ga.

Gradanin: Pusti ga neka samo još ovo sada svrši, i neću više da vas remetim.

Dečak: Hoćete li mi pružiti ruku u znak obećanja?

Žena: Daj mu ruku, Džordže, 'ajde; a ja ću da ga poljubim. Kažem ti, ovo je bistro momče.

Dečak: Odmah ću vam ga poslati.

Žena (ljubi ga): Ja ti zahvaljujem, maleni moj.

(Odlazi **Dečak**)

Vere mi, ovo dete ima sladak zadah, Džordže; al' rekla bi' da ga muče gliste; drač blagosloveni i kobilje mleko su, bogme, jedino što tu pomaže.)

IV scena – Voltam; ispred Berbernice

Pojavljaju se **Ralf**, **Krčmar**, **Tim** i **Džordž**

(Žena: Jao, evo ga Ralf, Džordže! – Bog ti sreću podario, Ralfe!)

Krčmar: Silni viteže, ono tamo njegova je palata.
Gle'te, tamo, gde su ono koplje i bakarni lavor!
Vidite onaj kanap, gde visi mnogi zub¹¹⁴,
Izvučen iz nežnih vilica lutajućih vitezova!

Ja se ne usuđujem da ostanem ovde i gledam;
On će naići-

(Izlazi)

Ralf: O, ne malakši, srce! Suzana, moja damo draga,
Sluškinjo pendžetara iz Mlečne ulice¹¹⁵, zarad čijeg imena
Ja nosim ovo oružje, oh, neka pomisao na tebe
Nosi tvog viteza kroz sva vratolomna dela,
I, u slavu tvoje lepe ličnosti,
Daj da uništim čudovište Barbarosu! –
Ud'ri, štitonošo, po tom lavoru, dok se ne razbije
Od oštih udaraca, ili dok se džin ne oglasi.

(Tim udara po lavoru)

Pojavljuje se **Barbarosa** (Berberin)

(Žena: Jao, Džordže, džin! Džin! – Sada, Ralfe, bori se na život i smrt!)

Berberin: Ko je taj zaneseni neupućeni stvor, koji se usuđuje
Da tako oštro lupa pred Barbarosinom jazbinom,
Gde niko živi nije ušao a da svoje runo¹¹⁶ nije ostavio?

Ralf: Ja, bezverni nitkove, koji sam poslat od Sudbine
Da naplatim sve tužne grozote
Koje si počinio nad damama nežnim
I vitezovima lutajućim. Izdajniče pred Bogom i ljudima,
Pripremi se; kucnuo je koban čas
Dosuđen tebi da položiš tačne račune
Za sve tvoje gnusne neverničke podlosti.

¹¹⁴ „... gde visi mnogi zub,“ – “... on which hangs many a *tooth*“ je ilustracija i potvrda činjenice da su se berberi-hirurzi bavili i vađenjem zuba.

¹¹⁵ *Mlečna ulica – Milk Street* se pružala na sever od Čipsajda (*Cheapside*) do Ulice Grešam (*Gresham Street*). Zapisi kažu da je isprva bila deo pijace na kojoj su prodavani mleko i puter.

¹¹⁶ *fleece – runo* je ovde upotrebljeno, svakako, u značenju *beard* – brada.

Barbarosa: Nepromišljeni viteže, za trenutak ćeš se pokajati
Za ova prenatljena¹¹⁷ karanja: tvoje telo ću isprepućati-
(Skida, uzima, motku-kolac)

I, vidi, na ovom kanapu klatiće se tvoji zubi!
Pripremi se, jer ćeš mrtav uskoro biti.

Ralf: Sveti Đorđe je uz mene!
(Bore se, tuku se)

Berberin: Gargantua¹¹⁸ na mojoj strani!

(**Žena:** Na njega, Ralfe, na njega! Stegni džina! Podmetni mu nogu, Ralfe!

Gradanin: Simuliraj udarac, Ralfe, firtiraj ga! Ud'ri, otvoren je sleva!

Žena: Ukloni to s puta¹¹⁹! Savij ga još! Tako je, momče! – Jooj, Ralf je skoro dole, Ralf je skoro na zemlji!)

Ralf: Suzana, snage mi daj! Samo da se opet dignem.

(**Žena:** Diži se! Gore, gore! Gore, gore! Ta-ako je, Ralfe! Dole s njim, sruši ga, Ralfe!

Gradanin: Drmni ga oko pása, momče!

(**Ralf obori Berberina**)

Žena: Braaavo, momče! Ubij ga, ubij, ubij, ubij! Ubij ga, Ralfe!

Gradanin: Ne, Ralfe; prvo iscedi sve iz njega!)

Ralf: Naduveni nitkove, vidi do kakvog te je beznadnog kraja
Dovela tvoja podmuklost! Pravedni bogovi,
Koji nikad ne pomažu onima koji ih preziru,
Za sve nitkovluge koje si učinio
Vitezovima i damama, sada ti plaćaju valjano,
Kroz moju čvrstu ruku, ruku viteza pustolova.
Ali reci, prljava huljo, pre no što pošaljem tvoju dušu
U mračan podzemni svet¹²⁰, gde joj je i mesto,
Kakve sužnje držiš u svojoj tavnoj špilji?

¹¹⁷ U originalu: *fond*, u značenju *foolish* – glup, glupav, pa u tom smislu i – *prenatljen*.

¹¹⁸ *Gargantua* – Gargantua je džinovski kralj u Rableovoj (*Rabelais*) satiričnoj romansi objavljenoj 1535. godine.

¹¹⁹ Na ovom mestu u originalu je “Bear’t off!”, u značenju *Resist the blow!* – *Odbrani se od tog udarca!* ili *Odbij taj udarac!*.

¹²⁰ Na ovom mestu u originalu je “To sad *Avernus*, ...“, a *Avernus* je Averno, jezero u južnoj Italiji koje je tradicionalno smatrano za ulaz u Pakao.

Berberin: Uđi unutra, i sve ih oslobodi; danas je tvoj dan.

Ralf: Idite, štitonošo i patuljče, pretražite tu strahotnu pećinu,
I oslobodite ojađene zatočenike njihovih okova.

(Izlaze **Tim** i **Džordž**)

Berberin: Ponizno molim za milost, pošto si vitez,
I mrsko ti je da prolivaš krv onih koji mole.

Ralf: Nikad milostiv nisi bio, pa nisi ni sâm milost zaslužio;
Pripremi se, jer sigurno ćeš umreti.

Vraća se **Tim**, vodeći jednog **Čoveka** koji žmirka
a sebi pod bradom drži lavor¹²¹

Tim: Vidite, hrabri Viteže, evo jednog zatočenika,
Kome je ovaj zlikovac uradio ono što i sami vidite.

(**Žena:** Prve mudre reči koje sam čula da ovaj skutonoša progovori!)

Ralf: Reci ko si, i šta ti je učinjeno,
Da bi' mog'o da ga po zasluži¹²² kaznim.

Čovek: Ja sam vitez, pojahao na put iz Londona ka severu;
a udvornošću, lepim rečima,
Ovaj džin dovuk'o¹²³ me u ovu odvratnu jazbinu
Hoteći tobož da me izleči od svrabeža;
I celo mi je telo nekom kredom posuo,
Koja peče i žari; i bradu mi okresao,
I moje loknaste uvojke u kojima
mašnice¹²⁴ bile su vezane;
I nekakvom vodicom opr'o je moje bolne oči,
(Dok je gore-dole oko mene bez prestanka cupkao)
Koja je takva da, dok mi oči ne obriše
Suvim ubrusom, zbog ove moje gadne zaraze
Neću se usuditi ni psu da pogledam u lice.

(**Žena:** Kuuuu, siroma' vitez! – Oslobodi ga, Ralfe; pusti sve te napaćene
vitezove, života ti tvoga!)

¹²¹ *basin* – *lavor* je služio za prikupljanje iskorišćene i zaprljane pene prilikom brijanja, odnosno krvi – kada bi berberin-hirurg mušteriji puštao krv.

¹²² “That I may give *condign* punishment. “ – *condign* u značenju *zaslužen, dužan, podesan, dovoljan*; najčešće upravo u kombinaciji *condign punishment* – *zaslužena kazna*.

¹²³ U originalu: “This giant *train'd* me ...“, gde *train* ima značenje *lure* – (fig.) mamiti, namamiti, namamljivati, domamiti, primamiti, primamljivati, dražiti, privući, privlačiti.

¹²⁴ *ribands* u značenju *ribbons* – pantljike; trake, tračice. Uobraženi, gizdavi, kicoški vitezovi su ih nosili u kosi.

Ralf: Moj vrli štitonošo, otpremi ga do grada, gde okrepljenje može da nađe. – *Adieu*, dobri viteže!

(Izlazi Čovek s **Timom**, koji se malo posle vraća)

Vraća se **Džordž**, vodeći **Drugog čoveka**,
koji ima flaster preko nosa¹²⁵

Džordž: Moćni Viteže, od Plamenog Tučka zvani,
Evo, vidi još jednu žrtvu, koju je ova krvoločna zver
Parala i sekla¹²⁶ na ovako neljudski način.

Ralf: Izreci mi tvoje ime, a takođe i mesto rođenja,
I šta je s tobom rađeno u ovoj rupi.

Drugi čovek: Ja sam vitez, ser Rošavko je moje ime,
A po rođenju ja sam Londonac,
S uverenjem o samostalnosti¹²⁷, al' su moji preci
Francuzi bili svi; a jašući bez odmora ovim putem
Na konju u kasu, u kostima sam bol osećao¹²⁸;
I ja, slabašni vitez, da odmora dâm svojim umornim udovima,
Sjahah se kod ove pećine; kad, bez oklevanja ovaj
razjareni zlotvor,
Najoštrijom spravom od čistog čelika
Poreza mi rskavicu nosa,
I na tom mestu sad ovaj meki premaz stoji.
Slobodu mi daj, plemeniti Viteže, iz njegovih ruku!

(**Žena:** Dobri Ralfe, izbavi gospodina Rošavka, i pusti ga nek' ide; jer, vaistinu, dah mu zaudara.)

Ralf: Otpremite ga pravo za onim prvim vitezom. – Ser Rošavko, Bog Vam bio u pomoći!

Drugi čovek: Ljubazni gospodine, laku noć Vam želim.

(Izlazi sa **Džordžom**, koji se ubrzo vraća)

¹²⁵ "... with a patch o'er his nose." znači da taj čovek boluje od sifilisa, i to u odmaklom stadijumu. Sifilis su često nazivali *francuskom čumom*, a bio je jedna od mnogih bolesti koje su „lečili“ berberi.

¹²⁶ "... scorch'd and scor'd..." – i *scorch* i *score* ovde u značenju *cut*, tako da je „*Parala i sekla*..." samo jedna od brojnih mogućih kombinacija u prevodu.

¹²⁷ „S uverenjem o samostalnosti, ...“ – *copy* je ovde upotrebljeno u značenju *official document admitting one to the freedom of the city* – službena isprava o polaganju prava na građanski status i građanske slobode.

¹²⁸ "... my bones did ache; ..." – „... u kostima sam bol osećao; ...“ – Opet je u pitanju naznaka jednog odmaklog stadijuma sifilisa.

Treći čovek

(iznutra): Oslobodite nas! Izbavite nas!

Ženski glas

(Čuju se uzvici iznutra)

(**Žena**: Oslušni, Džordže, kakav paćenički krik se čuje! Čini mi se da tamo unutra leži neka žena.)

Treći čovek

(iznutra): Izbavite nas! Spasite nas!

Ženski glas

Ralf: Kakav je to užasan vapaj!?! Govori, Barbarosa,
Ili će ti, od ovog blistavog čelika, glava odleteti!

Berberin: Zatočenici moji, koje na naročitoj dijeli držim.
Pošaljite svoje posilne dole, u pećinu,
I, u bačvi ugrejanoj da se sve puši
Naći će oni njih, pa nek' ih oslobode.

Ralf: Trčite, štitonošo i patuljče; izbavite ih što pre!

(Izlaze **Tim** i **Džordž**)

(**Žena**: Ali zar neće Ralf da ucemka džina!?! Naravno da se bojim; ako ga pusti da ide, i dalje će činiti zlodela k'o i do sada.

Gradanin: Nemoj tako, mišiću, nije baš tako, ako samo uspe da ga preobrati.

Žena: Jes', Džordže, kad bi mog'o da ga preobrati; jednog džina nije tako lako preobratiti k'o nekog od nas obični' ljudi. Ima jedna fina pričica o jednoj veštici, koja je imala Đavolov znak na sebi, Bože me sakloni, koja je pretvorila jednog džina sebi u sina, koji se zvao Dzindzov Krajvatroležac; zar je nisi nikada čuo, mužu moj, je li, Džordže?

Gradanin: Mi-iiir, kuniću, evo dolaze zatočenici.)

Vraćaju se: **Tim**, vodeći **Trećeg čoveka**,
koji u ruci nosi čašu nekakve vodice za ispiranje,
i **Džordž**, vodeći **Ženu**, koja nosi dvopek i nekakav napitak

Džordž: Evo tih žalosnih mučenika, odvažni Viteže,
Koji ovih šest nedelja nisu videli nijedno živo biće.

Ralf: Izjavite šta ste, i kako ste dospeli
U turobnu ovu pećinu, i šta je s vama rađeno!

Treći čovek: Ja sam vitez lualica koji je pod oružjem jezdio
Sa džilitom i štitom; i u svojim mlađanim godinama

Ja pogođen sam bio Amorovom užarenom strelom,
 I zaljubih se u ovu moju gospu dragu,
 I oteh je od njenog društva iz Ulice Turnbull¹²⁹,
 I vodio je tamo-amo od grada do grada,
 Gde smo jeli i pili, i muziku slušali;
 Dok na kraju u ovaj nesrećni grad
 Nismo stigli, i kako dođosmo do ove pećine
 Ova zver nas uhvati i strpa nas u kupku,
 Gde se ova dva meseca parimo, i nastavili bi tako
 Još jedan mesec, da nas niste Vi izbavili.

Žena: Ovaj tvrdi hleb i voda naša su ishrana bili,
 Uz po rebro odsečeno od grbine
 Prepečene ovčetine;
 Mučno je bilo naše gladovanje;
 Pustite nas iz stega ovog odvratnog džina!

Treći čovek: To je bilo sva hrana koju smo primali;
 Inače nam je samo dvaput dnevno, promene radi,
 Po kašičicu davao ove žestoke čorbe,
 Oboma nama, kroz ovu ovde tanušnu cevčicu.

(Vadi i pokazuje špric)

Ralf: Otići ćete od ove paklene nakaze,
 Koja tako postupa s vitezovima i plemenitim damama! –
 Vodite ih!

(**Trećeg čoveka i Ženu** odvode **Tim i Džordž**,
 koji se ubrzo vraćaju)

(**Gradanin:** Zečiću, mogu ti reći, ovoj se gospodi Ralf dopao!

Žena: Bogme, Džordže, i sâma to vidim. – Gospodo, svima vam srdačno
 zahvaljujem na blagonaklonosti prema mom momku Ralfu; i obećavam
 vam da ćete ga ubuduće češće gledati!)

Berberin: Milost, uzvišeni viteže! Ja se zbilja kajem zbog zla koje sam učinio,
 I od sada više nikada neću prolivati plemenitu krv.

Ralf: Poklanjam ti milost; ali ipak se moraš zakleti,
 Nad mojim Plamenim Tučkom, da ćeš se držati
 Zaveta koji si sad izrekao.

¹²⁹ *Turnbull Street* je u srednjovekovnom Londonu bila poznata kao ulica razvrata i razuzdanosti, na zlu glasu po brojnim burdeljima i kućama svakakvih poroka; među takvima je bila i krčma Džordža Vilkinsa, podvodača i bledunjavog pisca, za koga se, međutim, zna da je sarađivao sa Šekspirom na dramskom delu *Pericles*.

Berberin: Zaklinjem se i celivam.

(Ljubi tučak)

Ralf: Gubi se, onda, i budi dobar ubuduće. –
Hajdemo, štitonošo i kepeče!
Sunce se kreće prema zalasku,
A nas čeka mnoga pustolovina još.

(Izlaze)

(**Gradanin:** Sada je Ralf u takvom raspoloženju, znam da bi prebio sve dečake iz komšiluka kad bi sad naleteli na njega.)

Žena: A-haa, Džordže, al' baš je dobro, tako i treba; kažem ti, ova gospoda s'vataju šta to znači obaliti jednog džina.)

V scena – Ulica, pred Meritotovom kućom

Pojavljuju se **gospoda Meritot i Majkl**

(**Žena:** Ali, gle, Džordže! Evo je gospoja Meritotovica, i njen sinčić Majkl. – *Sad ste dobrodošli, gospa Meritotovice; Ralf je svoje svršio, Vi sad možete da nastavite.*)

Gđa Meritot: Majki, dete moje-

Majkl: A-haa, vaistinu, majko.

Gđa Meritot: Raduj se, Majkle; opet smo kod kuće; tu ćeš, kažem ti, zateći sve što smo imali rasfućkano i kroz prozor bačeno.

(Iznutra se čuje muzika)

Slušaj! E-heej, psine, hej! Vere mi, pa to je ono isto staro društvo s mojim mužem. Ako li samo uletim među njih, takvu ću vakelu da im očitam da više neće da im padne na pamet da dolaze ovamo da banče. – He-ej, gospon Meritote!

Meritot (Pojavljuje se gore, pevajući):

Ako ćeš da pevaš, i igraš, i smeješ se,
I ločeš, na vinu greješ se,
I podvriskuješ i raduješ se,
Je'n, dva, tri i čet'ri,
Veselo čitav sat ud'ri.

Gđa Meritot: Pobogu, Čarlse, zar ne poznajete svoju vlastitu rođenu ženu? Otvaraj ta vrata kad govorim, i pošalji mi ovamo te tvoje drtave ortake; nimalo Vam ne priliči da se s tima i takvima družite. Vi ste *gospodin*, Čarlse, i to star čovek, i otac dva sina; a ja lično (mada možda ne bi trebalo to sama da govorim) sa majčine strane sam bratanica jednog uvaženog gospodina, i to kraljevog kočijaša¹³⁰; tri puta je on već, služeći odano Njegovom Kraljevskom Veličanstvu, bio u Česteru, a sada je, Bog ga milošću blagoslovio, i njega i njegovu dužnost, po četvrti put na takvom putovanju.

Meritot (peva): Odlazi s mog prozora, ljubavi,
 Idi u svoj svet ubavi!
 Kad vetar dune i kiša line samo,
 Doletećeš ti ponovo amo,
 Al' mesta ti nema, to da znamo.

Slušajte me, gospođo Meritot, Vi što žudite za silnim pustolovinama, i napuštate svoga muža zato što peva a nikad ni prebijene pare nema! Štaaa, zar da sebe ja smatram krivim? Vala neću, nego ću da se veselim. Ne dolazite ovamo; ovde su sve same baticice, vatreni i srčani, rođeni da žive po sto godina i više; briga im nikad nije mučila dušu, nit ih je beda terala da zavijaju „Aj-avaj, srce mi je bolno“.

Gđa Meritot: Zaboga, gospodine Meritote, šta Vam je, šta sam to ja da mi se tako grubo i s prezirom podsmevate? Nisam li ja Vaš sapatnik, što bi se reklo, u svim našim jadima? Vaša uteha u dobru i u zlu? Nisam li Vam sinove izrodila i nisu li oni nalik na Vas, Čarlse? Pogledaj svoju sliku i priliku, okrutni čoveče! I opet, pored svega toga-

Meritot (peva): Gubi se, nestani, slavujčiću,
 Odlazi, ljubavi, draguljčiću!
 Vreme je lepo na nebu,
 Obrazi ti još ne zebu,
 A prenoćišta ovde nemaš!

Veselo, momci! Dajte neku živahnu muziku, i još vina!

(Izlazi, gore)

(Žena: Ne misli valda za ozbiljski, nadam se; Džordže, je li, šta kažeš?

Gradanin: A šta ako je stvarno mislio, srculence?

¹³⁰ Na ovom mestu u originalu je upotrebljena reč *conductor*, koja je u tom vremenu značila čak i *naval or military officer*, ali je potrebama ovog prevoda svakako bilo bliže neko od „prizemnijih“ značenja – vođ, rukovodilac, putovođa; vozovođa, kondukter, sprovodnik; vozač, vozar.

Žena: Kuuu, ako jeste! Ako jeste, Džordže, biću slobodoumna da mu kažem da je on jedan neblagorodan¹³¹ starkelja, kad prema svojoj krevetskoj drugarici postupa tako nitkovski.

Gradanin: Štaaa! Kako kažeš da postupa spram nje, medenjaku?

Žena: 'Ajde, pokaži se, izazivalo jedno! Čini se meni da ti *njemu* držiš stranu, a, 'oćeš da kažeš da ne? Gospode, kako si se samo uskopistio! Dobra si mi ti ptičica, a imaš i s kim da se jatiš: baš ti je slatko društvo!

Gradanin: Ama, nee, preklinjem te, kuniću, ne praskaj! Jer, ako sam častan čovek i pošten bakalin hrišćanin, ne sviđa se ni meni šta ovaj radi.

Žena: Onda te molim da mi oprostiš, Džordže! Znaš i sâm da smo svi grešni i puni mana. – 'El' me čujete, gospon Meritote? Mogu li da progovorim koju s Vama?)

Meritot (Pojavljuje se gore): Ud'rite neku veselu, momci!

(Žena): Nisam mogla ni da pomislim, vere mi, gospon Meritote, da čovek Vaših godina i razboritosti, što 'no kažu, pošto ste gospodin, i tako poznat po Vašoj blagoj naravi, može da upotrebi tako malo respekcije prema slabostima svoje žene. Jer, Vaša žena je Vaše vlastito telo, naslon Vašim godinama, Vaš bračni drug, uz čiju pomoć se vučete kroz kaljugu ovog ovako nikakvog sveta; hej, pa ona je Vaše vlastito rebro! I opet Vam-)

Meritot (peva): Nisam doš'o amo da mi pamet soliš,
Crkvu nemam, da za mene moliš;
Pre bi' da me ljubiš u guzice okoliš,
Laka si roba, *to* ti voliš!

(Žena): Štaaa! Kakva drskost! Ja od srca žalim tu sirotu gospođu. Ali da sam *ja* tvoja žena, vere mi, kažem starkeljo, vala-

Gradanin: Preklinjem te, slatka moja pčelice, smiri se.

Žena: Da tako nešto kaže *meni*, koja sam gospodskog roda! Obesite ga, matoru vucibatinu! Donesi mi nešto da popijem, Džordže; skoro da sam sva iscurila od sikiracije; vala, nek' mu je prokleta njegova nitkovska duša zbog ovoga!)

(Izlazi **Gradanin**)

Meritot: Svirajte mi laganu lavoltu¹³²! Hajd'mo sad svi, nestašni budimo; naspite sebi vina, dobri momci!

¹³¹ "... he's an *ingrant* old man..." je primer za upotrebu zastarelog oblika prideva *ignorant* – neznači, neuk; koji ne zna, ne poznaje, ne ume.

¹³² *lavolta* je naziv jednog francuskog plesa. Igra se udvoje, a karakteriše se visokim skokovima.

Gđa Meritot: Pobogu, gospodaru Meritote, zar ste baš rešili da me držite ovde, da stojim!? Otvorićete Vi, nadam se; ako ne, dovešću ja ko će da provali.

Meritot: Dobra žena, ako ćeš da pevaš, nešto ću da ti dâm; ako ne–

Nisi ti ljuba za mene, Margareto,
Za tebe nisam ljubav ja. –

Hodite gore, momci, ovamo!

(Izlaze, gore)

Gđa Meritot: Ma, bilmez ti u zube prdn'o, gospodine! – Hajdemo, Majki, nećemo ga više uznemiravati. Neće on nama više da prebacuje svoj hleb i svoju čorbu, eto, neće, vala. Idemo, dete. Ja ću tebe da hranim, kažem ti. Idemo kod gospon Venčervela, onog trgovca: uzeću od njega preporuke za onog našeg gazdu u „Zvonu“ voltamskom; tamo ću te ostaviti uz Vinotoču. Zar ti neće tamo biti dobro, Majkle? A mene pusti sâmu da se pobrinem za ovog blesavog matorog vetrogonju, tvog oca; dobiće on od mene šta je zaslužio, ka' ti kažem.

(Izlaze)

Vraća se **Gradanin**, s pivom

Žena: Ovamo, Džordže, gde ti je to pivo već jednom!

Gradanin: Evo ga, ljubavi, stiže.

Žena: Stari kurvar mi još ne izlazi iz glave. – Gospodo, obraćam se vama svima; i zbilja od sveg srca želim da se bolje sprijateljimo.

(Pije)

Naspi gospodi piva, Džordže!

Ulazi **Dečak**

Gle, Džordže, opet onaj mališa: rekla bi' da malkice liči na Princa Narandžu¹³³ u ovim dugačkim čarapama, još samo da ima mali (h)am¹³⁴

¹³³ Pominjanje „Narandže“ je još jedan primer Ženine neukosti i brzopletosti. Njen *Princ Narandža* je *the Prince of Orange*, što je ime koje se u to vreme odnosilo na Filipa Viljema (*Philip William*), najstarijeg sina Viljema Mutavog (*William the Silent*). Taj prvi Viljem je William of Orange – William I, Prince of Orange (1533-1584), holandski državnik koji se smatra stvarnim utemeljivačem holandske nezavisnosti. Većina istoričara misli da je ime odnosno nadimak Viljem Mutavi (na holandskom *Willem de Zvijger*) dobio zbog svoje pune diskrecije u ophođenju i tihog nastupa. U istoriju je ušao i po svom tragičnom kraju – reč je o prvom atentatu na poglavara države koji je izvršen ručnim vatrenim oružjem.

¹³⁴ *am* ili *ham* oko vrata je opet jedno prevodilačko sredstvo da se dočaraju Ženina neukost i nespretnost u izražavanju. Inače, *harness* je imalo i značenje *armor* – oklop, bojna oprema (danas isključivo vojnoistorijska i zastarela upotreba).

oko vrata. Džordže, 'oću da mi igra „Raspamećalo“¹³⁵ – To vam je jedna fina poskočica, verujte mi, gospodo – Počinji, burazeru!

(Dečak igra)

Sad se uvrći, srculence! – Sad okret na prstima, pa onda lepo drusneš dole!
Zar ne umeš da se stropoštaš, momče?

Dečak: Ne, zaista, verujte mi.

Žena: Ni da gutaš vatru ne umeš?

Dečak: Ni to.

Žena: Pa dobro, onda, od srca ti hvala; evo ti dva penija da kupiš sebi štrufne¹³⁶.)

¹³⁵ Na ovom mestu u originalu je upotrebljena reč *fading*, koja je u to vreme bila naziv jedne irske igre, ali i termin u značenju *polni organ*. Prevod je zato morao da bude sasvim slobodan.

¹³⁶ U originalu stoji "... to buy you *points*...", a objašnjenje za *points* je *laces to secure the hose to the doublet* – čipka (verovatno čipkana traka) kojom se dugačka čarapa pričvršćuje, prikačinje, za uzani kaputić. Opređenje za Ženino *štrufne* proisteklo je iz očekivanja da će ta reč biti i bliskija i smešnija publici nego, na primer, *podvezice*, ili ma šta slično.

IV ČIN

I scena – Ulica

Ulaze Džasper i Dečak

Džasper: Hajde, dečko, predaj ovo; samo, pazi, lepo. Jesi li mi našao četiri snažna momka,

(Pruž a pismo)

Da mogu da me nose? I siguran si
Da si sve posvršavao?

Dečak: Gospodaru, ne berite brige;
Ovde sam sve utuvio (Pokazuje na čelo),
i ne mogu da omanem:
Ljudi su spremni za Vas, i sve što
spada u ovaj posao.

Džasper: Evo, dečko moj;
Uzmi, al' zemlju sebi ne kupuj.

(Daje pare)

Dečak: Duše mi, gospodaru, čudo bi i bilo
Ovako mladom da mi je do zemlje. Letim,
A na krilima nosim Vašu sudbinu.

Džasper: Idi, i srećan budi!

(Izlazi **Dečak**)

A sada, poslednja moja nado,
Ne ostavljaj me, već hitni svoj lenger¹³⁷,
I usidri se! Stani čvrsto, ti kotrljavi kamenu,
Dok ne okusim moju najdražu! Počujte me, sve
Vi sile, koje vladate ljudima, o nebeske!

(Izlazi)

(Žena): Ma, nosi se! Kriva si šibljika kakva u Londonu još nije rasla. Nego, kad mu ja kažem, gadno će on da završi, ovako il' onako; na licu mu sve piše. A još mu i otac – znaš ga ti, Džordže – nije ništa bolji; čuli ste ga kako on meni... k'o da sam neka sokačara¹³⁸, i peva mi one bezobraštine; samo, vere mi, nek' sam živa i zdrava, Džordže, –

¹³⁷ *anchor* je *kotva*, *lenger*, *sidro*; *sidro* je bilo simbol i amblem nade, znak da „ima nade“.

¹³⁸ Na ovom mestu u originalu je „... a *flirt-gill*, ...“, što znači *loose woman* – *laka žena*, *laka ženska*, tako da je *sokačara* samo jedno od brojnih mogućih rešenja u prevodu.

Građanin: Pusti me na miru, srculence! Imam ja u glavi igru za njega, da ga smestim da odleži godinu pod Lûkovima¹³⁹, a još da mi peva *milost*¹⁴⁰ dok ga ne ostavim; a opet neće nikada ni saznati ko ga je nasadio.

Žena: Ta-ako, dobri moj Džordže, taako!

Građanin: A šta ćemo da nam Ralf sada uradi, momče?

Dečak: Imaćete šta je Vama po volji, gospodine.

Građanin: E, pa, gospodine; idi i dovedi mi ga, onda, i nek' dođe Sofija od Persije i da mu krsti dete¹⁴¹.

Dečak: Verujte mi, gospodine, to Vam neće biti naročito dobro; bajato je; već se to igralo kod „Crvenog bika“¹⁴².

Žena: Džordže, nek' Ralf putuje preko silnih brda, i nek' se strašno umori, pa da dođe do kuće krakovskoga¹⁴³ kralja, a ono – kuća sva prekrivena crnom kadifom; a tamo, neka kraljeva ćerka stoji na prozoru, sva u kovanom zlatu, i češlja svoje zlatne lokne češljem od slonovače; i nek' onda ugleda Ralfa, pa da se zaljubi u njega, pa da siđe dole po njega, i da ga unese u očevu kuću; onda nek' Ralf priča s njom.

Građanin: Lepo si to rekla, zeko; tako 'oću da bude. – Momče! Hajde, sve tako, čuo si; brzo!

Dečak: Gospodine, ako biste zamislili da je sve to već bilo tako, onda – da ih čujete kako pričaju; stvarno, mi ne možemo da prikažemo kuću prekrivenu crnom kadifom, i gospu u kovanom zlatu.

Građanin: Gospodičiću moj, onda hajde da vidimo kako to vi možete.

¹³⁹ Na ovom mestu u originalu je „... lodge him in the *Arches* for one year,...“, a *the Arches* zaslužuje objašnjenje: London je dvor, konak, kenterberijskog nadbiskupa održavao u crkvi Sv. Marije od Lŷka (*St. Mary le Bow*), izgrađenoj na svodovima, lŷkovima, pa otud i naziv. Iz ovog što Građanin kaže izgleda da je nekakav zatvor bio povezan s nadbiskupovim dvorom odnosno konakom.

¹⁴⁰ Na ovom mestu u originalu je „... make him sing *peccavi* ...“, gde *peccavi* na (iskvarenom) latinskom znači „*I have sinned*“ – „Zgrešio sam“, pa u familijarnom stilu upotrebe engleskog jezika postoje izrazi *to cry peccavi* – priznati (ili priznavati) krivicu, *moliti za oproštaj*; *to make a person cry peccavi* – dati da neko pokorno moli za oproštaj.

¹⁴¹ „... and christen him a child.“ je aluzija pod uticajem vrhunske, klimaktične, scene iz dela Deja, Raulija i Vilkinsa (*Day, Rowly, Wilkins*) pod naslovom *Putovanja tri brata Engleza* (*The Travels of the Three English Brothers*), koje je štampano 1607. godine. Tu je neznabožac Sofi (*Sophy*) kum na krštenju nezakonitog deteta svoje sinovice, iz njene veze sa Serom Robertom Šajerlijem (*Sir Robert Shirely*), jednim od trojice braće iz naslova dela.

¹⁴² „Crveni bik“ (*the Red Bull*) je naziv javnog (*popularnog*) londonskog pozorišta poznatog po izvođenju komada koji su odgovarali najgrubljem ukusu masa.

¹⁴³ Krakov je bio poljska prestonica sve negde do 1609. godine, tako da Žena ovde misli na palatu Kralja Poljske.

Dečak: Osim toga, neće biti baš omiljeno da se piljarski pomoćnik udvara kraljevskoj kćeri.

Građanin: Ma šta mi napriča, gospodine? Mnogo si mi se pa ti načit'o istorije! Šta je, molim te, bio ser Dagonet¹⁴⁴? Je l' nije on bio šegrt nekom piljaru u Londonu? Pročitaj komad „Čet'ri londonska šegrta“¹⁴⁵, ta-akvi tamo koplje hitaju. Molim te, dovedi ga 'vamo, momče, ovamo s njim!

Dečak: Biće kako kažete. – Ne zamerite nama, gospodo.

(Izlazi)

Žena: E, sad ćemo lepe stvari da gledamo, ka' ti kažem, Džordže.)

II scena – Dvornica u dvoru kralja Moldavije

Ulaze Pompiona, Ralf, Tim i Džordž

(**Žena:** Jao, evo i', stižu! Kako je slatka ova 'aljinica na ćerci krakovskoga kralja!

Građanin: Da, kuniću, tako se nosi u toj zemlji, ja ka' ti kažem.)

Pompiona: Dobro došli, gospodine Viteže, na dvor oca moga, Kralja Moldavije¹⁴⁶; dobro došli meni, Pompioni, Njegovoj kćeri voljenoj! Samo, sigurno, ne sviđa se Vama Kako smo Vas ugostili, kad nećete da ostanete kod nas Ništa duže od jedne noći.

Ralf: Gospo lepa i prâva,
Mnoga me žalobna pustolovina vuče,
I zove dalje u divljinu;
Osim toga, konju su mi leđa nešto ojedena,
Što će me primorati da jašem razumnim korakom.
Ali, mnogo hvala, lepa mlada gospo, neka je Vama
Za takvu naklonost vitezu lotalici.

¹⁴⁴ Ser Dagonet, za koga Građanin pogrešno smatra da je piljarski šegrt, u stvari je jedan lik u proslavljenoj romansi *Morte d'Arthur – Arturova smrt*, gde je opisan kao 'Kynge Arthurs foole' – 'luda kralja Artura'.

¹⁴⁵ "Read the play of *The Four Prentices of London*..." – „Pročitaj komad *Četiri londonska šegrta*..." – odnosi se na romantično delo Tomasa Hejvuda (Thomas Heywood, 1574-1641) namenjeno publici iz srednjih slojeva, koje nije objavljeno do 1615. godine iako je verovatno izvedeno najmanje pet ili deset godina ranije.

¹⁴⁶ *Moldavia – Moldavija* je nekada, davno pre svoje današnje nezavisnosti, bila samostalna, ali je u shvatanjima i u obaveštenosti prosečnog uma u vreme renesanse često brkana s Poljskom. Princ od Moldavije je načinio zvaničnu državničku posetu engleskom Dvoru 1607. godine.

Pompiona: Ali reci, hrabri viteže, kako se zoveš i odakle si rodom.

Ralf: Ime mi je Ralf; Englez sam
(Kao pravi čelik, srčani Englez),
I to šegrt kod piljara na Štrandu ¹⁴⁷,
Pod ugovorom ¹⁴⁸, od kog je primerak moj;
Ali Sudbina me zove da sledim oružje,
A na sebe sam samo ovaj red uzeo
Plamenog Tučka, koji pred svih ljudi očima
Ja nosim, dok satirem lepih dama dušmane.

Pompiona: Mnogo sam puta čula o tvojim hrabrim zemljacima,
I o plodnoj zemlji i o bogatstvu jake hrane;
Otac bi mi često pričao o nekom piću
Kog u Engleskoj ima, a nipitato ¹⁴⁹ ga zovu,
Koje izgoni svu tugu i bol iz duše.

Ralf: Gospo, istina je; ne treba Vam da usnama taknete
Bolji nipitato od našeg.

Pompiona: I o divljači će on često da progovori,
Koja se k'o pečeno ¹⁵⁰ meso sa senfom daje.
Jer, bilo je velikih ratova između' nas i vas,
Ali vaistinu, Ralfe, ne zbog ¹⁵¹ mene.
Reci mi onda, Ralfe, da l' bi pristao stoga
Da nosiš damin blagoslov na svome štitu?

Ralf: Ja sam vitez pobožnog reda,
I neću da nosim milost dame
Koja veruje u Antihrista i naopake običaje.

(**Gradanin:** Lepo si to rek'o, Ralfe! Pokrsti je, ako možeš!)

Ralf: Osim toga, ja imam svoju damu
U vedroj Engleskoj, u čije vrlo ime
Uzeh ovo oružje; a Suzana se ona zove,
I pendžetarova je sluškinja u Mlečnoj ulici;

¹⁴⁷ "And prentice to a grocer in the *Strand*" – „I to šegrt kod piljara na *Štrandu*"; *Štrand* je jedna od velikih poslovnih ulica u (tadašnjem) Londonu.

¹⁴⁸ "By *deed indent*, of which I have one part." – „Pod *ugovorom*, od kog je primerak moj." – Misli se na jednu klauzulu sporazuma između šegrta i poslodavca, koji je sačinjavan iz dva međusobno uklopiva dela.

¹⁴⁹ *nipitato* je *strong ale* – jâko pivo.

¹⁵⁰ U originalu: "... *powder'd beef*..." gde je *powder'd* u stvari *salted* – soljen, posoljen, usoljen; ali se prevod ipak opredelio za *pečeno meso* kao rešenje koje zvuči šire prihvatljivo i spontanije nego, na primer *posoljeno meso*.

¹⁵¹ '*long of* u "... it was not '*long of* me." u stvari je *on account of* - „... ne zbog mene."

Njoj se zavetujem
Da je ne ostavim dok je života i Tučka.

Pompiona: Srećna je ta pendžetarova dama, ko je da je,
Kad je samo za sebe, dragi Ralfe, stekla tebe!
Nesrećna ja, koja dan doživeti neću
Da te opet vidim, tebe koji mi srce odnosiš!

Ralf: Gospo, zbogom! Neizostavno zbilja moram da krenem.

Pompiona: Okrutni Ralfe, ti koji ženska srca slamaš!

(**Građanin:** Paz' se, Ralfe: evo ti malo para; /Daje mu novac/
Ostavi nešto u kući kralja od Moldavije; ne dâj da je bolji od tebe.)

Ralf: Gospo, pre no što krenem, moram da se opsetim
Onih u službi Vašeg Oca, koji, istinu da kažem,
Uložiše marljiva truda oko mene;
Pruži Tvoju snežnu ručicu, ti uzvišena curo!
Evo ti dve banke za očevog sobara;
I još banka za kuvaricu,
Jer, istine mi, guska je bila lepo pečena;
I dvobanka za očevog konjušara,
Koji mi je maz'o konju leđa, a za utrošeni maslac
Evo mu još banka; za sluškinju
Koja mi je čakšire oprala – evo engleski marjaš,
I dvobanka za dečka što mi očisti čizme;
I, najzad, lepa gospo, evo za tebe
Tri banke, da si kupiš ukosnice na vašaru¹⁵².

Pompiona: Mnogo puno hvala; a ja ću da ih čuvam
Dok se sve ne izližu, u spomen na Tebe, Ralfe.

Ralf: Napred, štitonošo i patuljče! Nema nam zadržavanja.

Pompiona: Srce mi probadaš što tako odlaziš.

(Izlaze)

(**Žena:** Ponajviše još volim Ralfa što neće da klekne pred Krakovljankom; bolje su
ženske u Londonu nego ma gde, znam ja.

¹⁵² Na ovom mestu u originalu je „Threepence to buy you pins at *Bumbo Fair*.“, gde je *Bumbo Fair* u stvari komičan opšti naziv za vašar; on možda aludira na *bumbo* (piće spravljeno od ruma, vode i morskog oraščeta), ili na „bumbare“ (*bumpkins* – reč verovatno holandskog porekla, u značenju klipanj, grmalj) koji se tamo okupljaju, a možda i na sve to zajedno.

III scena – soba u Venčervelovoj kući

Ulaze **Venčervel**, **Hamfri**, **Luca** i **Dečak**

(Žena: Nego, Džordže, evo opet ide gazda Hamfri i njegova ljubav.

Gradanin: Da, zečiću; mirna!)

Venčervel: 'Ajde, gore¹⁵³; neumoljiv ću ostati;
I, cmizdušo moja, držaću te na sigurnom od sada
Da ne skitaraš opet s momcima i raskalašnicima;
Hajde, ženske su to suze; poznajem vas dobro. –
Idi, momče, zaključaj je, i čuvaj ključ
Dobro, ako ti je život mio.

(Izlaze **Luca** i **Dečak**)

A sada, moj sine Hamfri,
Možete i da ste uvereni u moju naklonost
U ovome, i da žanjete vlastitu želju.

Hamfri: Vidim ljubav o kojoj govorite kroz Vašu kćer milu,
Mada uska je ona ključaonica; a od sada, u tom stilu,
Davaću od sebe isto u svemu što smem il' mogu,
Dostojno hrišćanina i džentlmena, hvala Bogu.

Venčervel: Zbilja Vam verujem, moj dobri sine, i zahvaljujem Vam;
Jer, bilo bi neumesno misliti da ste polaskani.

Hamfri: I bilo bi, zbilja; al' da Vam kažem zašto, vaistini?
Dvaput sam se batina naj'o u toj neistini¹⁵⁴.

Venčervel: Dobro, sinko, nećemo više laskanja. Moja kćer
Vaša je ponovo; odredite vreme i vodite je;
I nećemo sada nikakve krađe i otmice; ja lično
I nešto malo naših prijatelja videćemo vas venčane.

Hamfri: Ja bih da Vi biste tako! Jer, nek' se zna,
Oduvek mi je spavati sâm bilo – kazna.

Venčervel: Onda, recimo – tri dana od danas.

¹⁵³ Na ovom mestu u originalu stoji: „Go, get you *up*, ...“ i ostaje nejasno da li Venčervel naređuje Luci da se podigne iz klečećeg položaja, ili da se popne „gore“ to jest u svoju sobu.

¹⁵⁴ “I have been beaten twice about the *lie*.” – „Dvaput sam se batina naj'o u toj *neistini*“ donosi *lie* u značenju *challenge to fight* – izazivanje, izazov, poziv na tuču.

Hamfri: Tri dana! Da vidimo:
 Jako dugo to dođe; ipak, da se složimo;
 Jer, mislim da u rečeni dan, u svom telu
 Sve prijatelje posetim u novom odelu.

Ulazi **Sluga**

Sluga: Gospodaru, neka gospođa napolju bi da razgovara s Vašom milošću.

Venčervel: Ko je ta?

Sluga: Gospodaru, pitao je nisam.

Venčervel: Uvedi je, nek' uđe.

(Izlazi **Sluga**)

Ulaze **gospođa Meritot i Majkl**

Gđa Meritot: Spokoj nek' je Vašem blagorodstvu! Dolazim kao siroti molilac Vama, gospodaru, u ime ovog deteta.

Venčervel: Niste li Vi udati za Meritota?

Gđa Meritot: Da, istina je. Da mi je da ga nikad nisam videla! Upropastio je mene i sebe i svoju decu; i, eno ga kod kuće, i peva i banči i terevenči s gomilom pijanih pajtaša! Samo, kad Vam kažem, gde će da dođe do penija da mrvu hleba u usta stavi – to ne zna; i zato, ako se složi Vaša milost, ja bih molila za Vaše pismo poštenom domaćinu „Zvona“ u Voltamu, da mogu da smestim ovo moje detence pod zaštitu njegovog vinotoče, da malo s redom proživi.

Venčervel: Srećan sam što je Nebo uslišilo moje molitve. Tvoj muž, kad sam tugom ophrvan bio, ismejao me;
 Tvoj sin, kao nezahvalan nitkov, meni,
 Koji sam ga s dna uzdigao, i učinio ga svojim,
 Da bi ljubav iskazao prvo mi je kćer ukrao,
 Onda se ogrešio o ovog gospodina, i, na kraju,
 Zadao mi bol koji bi me skoro srušio
 U grob, da ne beše jače ruke
 Da me liši patnje. Idi, i plači k'o što sam ja,
 I bez ičije milosti budi; jer ja sada proglašavam
 Večnu omrazu na sve što je tvoje.

Gđa Meritot: Tako Vi, gospodaru? Tim rečima Vi meni? –
 Hajde, Majkle; pusti ga, nek' duva sebi u supu. Idemo kod tvoje dadilje,
 Majki! Ona plete dokolenice od svile, dete; i mi ćemo da pletemo, sine, i
 da ne zavisimo ni od koga.

(Izlazi s **Majklom**)

Ulazi **Dečak**

Dečak: Gospodaru, shvatam da ste Vi gazda ove kuće?

Venčervel: I, šta onda, momak?

Dečak: Onda Vama, gospodine, stiže ovo pismo.

(Daje pismo)

Venčervel: Od koga, lepi moj dečko?

Dečak: Od onoga što Vam je sluga bio; ali nikad više
 Tog imena na svetu, jer on je mrtav:
 Bol Vašeg pravednog gneva slomio mu je srce.
 Videh ga gde umire, i iz njegove ruke primih
 Ovaj papir, sa zadatkom da ga donesem amo:
 Pročitajte, i u svemu sebe zadovoljite.

Venčervel (čita): *Gospodaru, da sam se ogrešio o Vašu ljubav, moram da priznam; i da sam time navukao na sebe, osim vlastite propasti, i omrazu na moje prijatelje. Neka Vaš gnev, dobri gospodine, ne nadživi mene, već me pusti da počivam u miru s Vašim oprostajem: dopustite da moje telo (ako samrtnik sme toliko od Vas da traži) donesu Vašoj kćeri, da se ona stvarno uveri da je moj vreli plamen sada zapreten, i tako primite potvrdu zanosa njenom vrlinom izazvanog. Zbogom zauvek, i vazda srećni bili!*

DŽASPER.

Božiji je prst veliki u ovom: Zbilja mu opraštam;
 Ipak mi je milo što je umuknuo, tamo gde, nadam se,
 Više neće ujedati. – Momak, donesi tu lešinu,
 I nek' mu bude po volji, ako je to poslednje.

Dečak: Ovde je, napolju, gospodaru.

Venčervel: Lepo, gospodine; ako želite,
 Možete da ga unesete; ja ga se ne bojim.

Hamfri: Ja ću ti držati vrata, momak;

Jer, ipak moram reći,
 Dugov'o mi je jedan stavak,
 A sad je iznos platio još veći.

(Izlaze)

IV scena – druga soba u Venčervelovoj kući

Ulazi **Luca**

Luca: Ako postoji kakva kazna da se sruči
 Na bedne, gora od one koju već osećam,
 Nek' me sva zgrabi, i smesta mi
 Dušu zdrobi! Ne mogu da snosim bol
 Ovih muka koje traju. – Ti koja si
 Kraj svega, i slatki smiraj svima,
 Dođi, dođi, o, Smrti! Oduzi me svome miru,
 I zбриši ovo sećanje koje hranim
 I na mog oca i na moga svirepog druga! –
 Jao, stradalna curo, koja živiš za još jada,
 Da izrekom svedočiš o Sudbi prevrtljivoj,
 I samo zbrajaš njene prevrate s jecajima!
 Koliko bih srećna bila da mi je, po rođenju,
 Kolevka bila grob!

Ulazi **Sluga**

Sluga: S Vašim dopuštenjem,
 Mlada gospodarice; ovde neki momak don'o neki kovčeg:
 Šta mu to znači, pojma nemam; samo, Vaš otac mi
 Naložio da Vam javim. Evo njih.

(Izlazi)

Ulaze **Dečak** i **dvojica** koji nose *kovčeg*.

Luca: Po mene je, nadam se, stigao, i blaženo nek' je prispeo.

Dečak: Blaga gospodarice, nek' Vam ne dodam bolu
 Kakav naveliko već u srcu nosite. Džasper
 (Koji dok življeše beše Vaš, sada mrtav
 I ovde zatvoren) zapovedi mi da donesem
 Njegovo telo amo, i da izmolim suzu
 Iz tih lepih očiju (mada žalost nije zaslužio),

Da mu sahrani pečat dâ; eto tako mi je tražio
Da kažem onoj za koju je umro.

Luca: Mnogu će dobiti suzu. –
Dobri prijatelji, sklonite se načas, dok se ja
Oprostim od ovog pokojnika, kog sam nekad volela.

(Izlaze Dečak i dvojica)

Sačekaj ipak malo, živote! A onda te dajem
Tvom prvom na nebesima biću. Jao, prijatelju!
Zar si me ostavio ovako, i skončao pre mene!?
Neću ni ja još dugo, već – za tobom. Samo, veruj mi,
Suviše si svirep bio, Džaspere, prema sebi,
Da kazniš grešku koju sam da oprostim mogla,
Ovako preranom smrću: ti me nisi povredio
Već si uvek bio najblaži, najverniji, najljubavniji;
A ja nimalo mila, sasvim neistina, silno okrutna!
Zar si suzu samo tražio? Dajem ti ih sve,
I sâme oči mogu da mi iscure, i svi moji uzdasi,
I ja čitava sva, pre no što mi te odnesu:
Samo, ništavne su to čini; al' ako ti se duša
Još vijori ovuda, i može da vidi
I spazi čime spremam da te pokrijem,
Poći ću gore, nošena krilima spokoja,
I zadovoljna. Prvo ću ti otpevati tužbalicu,
Onda ti poljubiti blede usne, da potom sâma umrem,
U jedan kovčeg i jedan grob sa tobom legnem.

(Peva)

Amo vi koje mrtve ljubavi slavite!
Dok ja jecam tužan pōj
Jauk i očaj slijte svoj;
Svaka glavu i sve prste savijte
Uvijene u čempres i tisovinu hude sreće;
Crne trake i plave sveće
Istini od koje ne beše veće!

Amo s uzdahom i bolom,
Bledom čelu
I umrlom telu
Žrtvu položite na grobu golom;
Lattice mnoge i cvetove cele,
Purpurne, zelene, žute i bele,
U spomen vernosti neuvele!

Ti crni samure, tužni pokrove mojih veselja,
Dižem te, i tako se sastajem sa smrću.

(Podiže pokrov, a **Džasper** ustaje iz kovčega)

Džasper: I tako se sastaješ sa živim!

Luca: Sakloni me, Bože!

Džasper: Ne, ne, ne beži od mene, mila; ja nisam duh:
Pogledaj me bolje; da l' me sada poznaješ?

Luca: O, ti draga senko moga prijatelja!

Džasper: Draga stvarnosti!
Kunem se da nisam senka; pipni mi ruku,
Ista je k'o što je bila; ja sam tvoj Džasper,
Tvoj Džasper koji još živi, i još voli!
Oprosti mom plahom pokušaju, mojoj glupavoj probi
Kojom htjedoh da kušam tvoju postojanost;
Jer, pre bi moj mač pio moje krvi,
I moju ispustio dušu, no izvukao
I najsitniju kapljicu iz tvoga tela: za koju sramnu drskost
Osudi me po volji; ako na smrt – primam je,
I to rado.

Luca: Ovakvu ti smrt za to dajem; (Ljubi ga)
Eto, sad sam i sigurna da nisi duh,
Već moj najverniji, najistiniji, najiskreniji prijatelj.
Zašto mi ovako dolaziš?

Džasper: Prvo, da te vidim;
Onda – da te odnesem odavde.

Luca: To neće moći;
Jer, pod ključem sam ovde gore, pred očima vazda budnim,
Tako da mi je bēg nemoguć.

Džasper: Ništa mogućnije nema. U ovaj kovčeg
Ti se skloni: mene pusti da delam,
Dvadeset je umova ljudskih uz mene;
Trebam samo da se sklonim u tvoj sobičak
Načas, a dalje za mene ne brini. Uvuci se,
Da mogu odmah da te nose odavde:
Nemaj straha, ljubavi najdraža; ja ću za tobom;

(**Luca** legne u kovčeg, a **Džasper** je prekrije pokrovom)

Mirno lezi: ta-ako; za sada sve ide lepo. – Dečko!

Ponovo ulaze **Dečak** i **ljudi**

Dečak: Na usluzi, gospodaru.

Džasper: Nosite ovaj kovčeg, i – pazite!

Dečak: Već krećemo

(Izlaze **ljudi** s kovčegom)

Džasper: Sada moram da se sakrijem.

(Sklanja se u sobičak, nišu)

Pojavljuje se **Venčervel**

Venčervel: Momak, momak!

Dečak: Vaš sluga, gospodaru.

Venčervel: Ovu mi milost učini, momak; (drži, evo ti kruna);
Pre no što pokopaš leš toga tipa,
Nosi ga njegovom starom šaljivčini ocu, i pozdravi ga
Od mene, i traži mu da peva; ima za šta.

Dečak: Hoću, gospodaru.

Venčervel: A onda dođi da mi kažeš kakve note drma,
Pa da uzmeš još krunu; samo, stvarno to uradi.
Udesio sam mu igru, sad će da se trese.

Dečak: Bog Vam zdravlje podario, gospodaru!

Venčervel: Zbogom, dete!

(Izlaze na različite strane)

V scena – Ulica, pred Meritotovom kućom

Pojavljuje se **Meritot**

(Žena: A, matori Meritote, opet si ti tu!? Da čujemo neku tvoju pesmicu!)

Meritot (peva): Ko veselije peva pesme stare
Od čove koj' je bez prebijene pare!?

Ni cvonjka¹⁵⁵ prebijenog, a opet mi srce poskakuje: zbilja sumnjam, i ovako mator, da ima čove koji će da radi, ili da služi, kad može da peva i da se smeje i da tumara ulicama. Žena i oba sina su mi Bog te pita gde; ništa više nemam, niti znam kako ću do mesa za večeru; a ipak sam razdragan, jer znam da ću ga zateći na stolu u šest večeras; prema tome, brigu na veselje!

(Peva)

Ne bih da sam sluga,
Da druge od umora branim,
Nit' bi' sokolar bio
Da alave ptičurine hranim;
U dobroj bi' kući da sam
I da dobrog gazdu imam –
Za jelom i pićem da ne kasam,
Ništa teško da ne cimam.

To je ono što drži dušu u životu – veselje; to je onaj kamen mudrosti o kom filozofi toliko pišu, koji drži čoveka večno mladim.

Ulazi **Dečak**

Dečak: Gospodine, kažu da znaju da ste skroz bez para, i više Vam ne daju piće na veresiju.

Meritot: Kažeš – ne daju? Pa, nek' im je na volju! Najlepše je što imam veselje u domu, i ne treba mi da ga ko zna gde tražim; neka ih, nek' zadrže piće za sebe.

(Peva)

Julčica krčmarica, u kućici vr' brega,
Nudi pivo, vino, ima svega,
Pred dobrim momcima ta ne bega;

¹⁵⁵ Na ovom mestu u originalu je "Not a *denier* left, ...", gde je *denier* naziv za skoro sasvim bezvredan bakarni novčić; preciznije – misli se na jedan francuski novčić koji vredi dvanaesti deo *sua*, zbog čega je poslovično pominjan kao pojam najmanje postojeće vrednosti.

Tamo ćemo sada, sada,
Julka nam je nada.

Kod nje se umiljavaj malo,
Do plaćanja joj nije stalo;
Ljubi domaćicu kol'ko ti je srce dalo!
Tamo ćemo sada, sada,
Julka nam je nada.

Ulazi **Drugi dečak**

Drugi dečak: Gospodine, ne mogu da dobijem hleb za večeru.

Meritot: Mani hleb i večeru! Sačuvajmo vedrinu, i nikad nećemo osećati glad, kad ti ja kažem. Zapevajmo zajedno, momci; za mnom, hajde!

(Pevaju)

Ho, ho, nema nikog kod kuće!
Ni mesa, ni pića, samo srce vruće.
Ovamo, vrčeve napuni,
Pa iz duše pesmu suni!

Meritot: Tako je, momci; dosta sada. Za mnom! Promenimo kafanu, pa ćemo iznova da se smejemo.

(Izlaze)

(Žena: Pusti ga, nek' ide, Džordže; taj neće doživeti da se mi malo zauzmemo za njega, niti lepu reč od ma koga u ovom društvu, ako se samo *ja* tu nešto pitam.

Građanin: Vala, gotovo je s njim, ljubavi. Nego, ženice, sa'ću da Ralf uradi nešto strašno otmeno, zarad večne časti i slave svih piljara. – Dete! Ti tamo, momak! Zar ste svi tamo ogluveli!?

Pojavljuje se **Dečak**

Dečak: Gospodine, izvoleli ste?

Građanin: Nek' se Ralf pojavi na Praznik proleća, u rano jutro, pa da drži govor nad vodovodom, sav u šarenim maramama, i u perjanicama, i pun brezletni i raznih drangulija.

Dečak: Jao, gospodine, pa Vi ne mislite na zaplet našeg komada; šta će od njega onda da ispadne, šta?

Gradanin: Vala, gospodičiću, mnogo me pa briga šta će da ispadne. 'Oću da se on pojavi, il' ću sâm da ga izvučem ovamo. Ima da uradim nešto u čast ovog grada; osim toga, dosta se on već nalomatao u raznim peripetijama. Dovlači ga ovamo, brzo! Ili, ako vam *ja* uletim tamo—

Dečak: Dobro, gospodine, izaći će on, al' ako nam komad propadne, gospodine, Vi ćete to da snosite.

Gradanin: Onda, daj ga ovamo!

Žena: Ovo će da bude krvišna stvar, vere mi! Džordže, a zar neće on i da đuska malo, na čast celom Štrandu?!

Gradanin: Ne, srculence, bilo bi to premnogo za mladića. Nego, evo njega, malecka! Dosta je dobro natrontan; jedino nema dovoljno đinđuva.)

Pojavljuje se **Ralf**,
obučen kao *Gospodar proleća* („Kralj maja“)

Ralf: Londone! Tebi sada predajem vedri mesec maj;
Nek' svaki iskreni podanik voljno čuje šta ću da kažem:
Jer s vrha vodovoda, kako lepo može da se vidi,
Reći ću vam svima i svoje ime, i kojim poslom dolazim.
Zovem se Ralf, porekla običnog, mada ne i ništak, ja sam,
A opet daleko ispod milostivog piljarskog sloja;
I po složnoj odluci mojih drugova na Štrandu,
Sa zlatnom palicom i prekrštenom lentom, kao Kralj maja ovde stojim.
Veselite se, o engleska srca, veselite se! Radujte se, o, vi koji se volite!
Veseli se, o, grade, i varoši, i zemljo! Veseli se,
svako seoce malo!
Jer, sada mirisno cveće pupi i buja, od divnih vrsta,
Ptičice skakuću i pevaju, jaganjci se živahno preskaču;
Sada brezove grane pupe, od kojih nestašni školarac plače;
Kolo se vrti, dok drveni konjići nose junake u podvige;
Gospoda i dame sad su u polju, da se razonode i igraju,
I ljube se ponekad usred trave, a pokatkad u senu;
Sad je lanilist, uz malo žalfije, dobar da pročisti vene;
Daleko bile pijavice i puštanje krvi, jer nijedno ne valja;
Sada ribice o oblo kamenje taru stomake da se presvuku,
A tromi puževi, koji su spavali u kućicama, puze polako iz svojih školjki;
Brbotave reke sve su toplije, da bi mališani mogli u vodu;
Snažni paripi sada odlaze na pašu, dok sedla vise i čekaju;
Matori jelen, rikavi srndać, mršavko i dvogodac
Sad su seljaku međ' lejama graška, sve bežeći iz mračnih šuma:
I, budite kao oni, o, vi, obraćam vam se, vi iz ovog uzvišenog grada,
I dižite visoko svoje baršunaste glave, i zbacujući teške ogrtače,
Sa zvončićima na nogama i maramicama čistim na ramena privezanim,

S maramama i podvezicama, kako vam je volja, i uz povik „Živeo naš grad!“,
 Napolje izletite, i pokažite revnosnu volju, sve po dvadeset vas,
 U Hogzdon ili u Njuington¹⁵⁶, na gomile piva i kolača;
 I nek' se nikad ne čuje za sramotu da mi, omladina Londona,
 Ostadosmo da ležimo u kući i zapustismo naš divan običaj.
 Dižite se, onda, kažem ja, i mladi i stari, i muško i žensko, svi u susret
 maju,
 S bubnjevima i kuburama koje glasno krešu, dok veseli doboši bruje!
 A da sve to traje, Bog nek' poživi našeg kralja, i nek' mu mir zemlji
 podari,
 A nek' iskoreni izdajstvo iz države ! I, u to ime, prijatelji, ja vas
 pozdravljam.

(Izlazi)

¹⁵⁶ ... *Hogsdon* je srednjovekovni naziv dĕla Londona koji je danas poznat kao Hokston – *Hoxton*. U komediji *Alhemičar – The Alchemist* Ben Džonson (Benjamin Jonson, 1573?-1637) pominje Hogzdon kao mesto ne naročito visoke reputacije, ali izletište i središte jeftine zabave koje su pohađali doslovno svi, od vitezova i dama do prodavačica ribe i školjki, kad bi im bilo do hrane, piva i razuzdanosti. Slično se odnosilo i na Njuington – *Newington*, stecište noćnih dama i masovnog provoda u južnom delu Istočnog Londona.

V ČIN

I scena – soba u Venčervelovoj kući

Ulazi Venčervel

Venčervel: Neću neku silnu bulumentu na venčanju; najbliže komšije i njihove žene; a imaćemo debelog uštrojenog petla u čorbi od povrća, s moždinom, i jedan dobar komad govedine, ruzmarinom¹⁵⁷ špikovan.

Ulazi Džasper, nabrašnavljenog¹⁵⁸ lica

Džasper: Džabe se trudiš, brbljivko matori! Kasno ti je.

Venčervel: Joj, pomozí Bože! Džasper!

Džasper: Da, ja sam duh onoga
Kog si ranio zbog njegove stamene ljubavi;
Šašavi smrtni bedniče! Ne razumeš
Da u smrti verna srca ne mogu biti rastavljena.
Znaj prvo, kćer ti je daleko odletela odavde
Na krilima anđela, kroz vazduh lepršavi,
Daleko od tvoga dohvata, i nikada više
Ti nećeš ugledati njeno lice; već ćemo ona i ja
U drugom svetu uživati svoju ljubav;
Gde ni očev gnev, ni siromaštvo,
Ni ma kakva muka koja gnječi zemaljske ljude,
Neće nas naterati da razdvojimo naša sjedinjena srca.
A ti nikada nećeš sedeti u društvu niti biti sâm
Ma gde a da te ja ne pohodim
S jezivim izgledom, i vratim ti u ūm
One silne grehe koje meni si naneo.
Kad si za stolom s tvojim prijateljima,
Veseo u srcu i naduven od silnog vina,
Ja ću ti doći usred ponosa i veselja,
Nevidljiv za sve ostale sem za tebe,
I šapnuti tako tužnu priču tebi na uvo
Da ćeš od nje ispustiti vrč iz ruke,
I stajati nê m i bled k'o Smrt sâma.

Venčervel: Oprosti mi, Džaspere! Joj, šta bi' mog'o da uradim,
Kaži mi, da udovoljim tvom uznemirenom duhu?

¹⁵⁷ *rosemary* – *ruzmariin* je simbolično služio za sećanje, za uspomenu, za spomen; bio je običaj da se iznosi uz meso na svadbenim proslavama, i povodom sahrana.

¹⁵⁸ "... his face *mealed*." znači da mu je lice *nabeljeno brašnom* (*whitened with flour*).

Džasper: Nema načina; kasno si se setio.

Venčervel: Ali, reci mi, šta bi mi bilo ipak najbolje?

Džasper: Pokaj se za ono što si učinio, i oduži se mom ocu,
A bubotkama benavog Hamfrija kroz vrata izguraj.

(Izlazi)

(**Žena:** Pazi, Džordže! Čak mu i duh njegov namešta ljudima batine!)

Ulazi **Hamfri**

Hamfri: Oče, moja nevesta je nestala, lepa gospojca Luca;
Moja duša osvete je vrêlo, na pokoru strelama puca.

Venčervel: Beži, budalo, sklanjaj mi se s očiju, s tom tvojom blesavom strašću! *Ti* me upropasti!

(Bije ga)

Hamfri: Stani, moj oče najdraži,
Za ljubav Luce, tvoje kćeri,
koju duša večno traži!

Venčervel: Kakav tvoj otac, blesavko! Evo ti još ćuška;
Gubi se! –

(Tuče ga)

Džaspere, nadam se da je tvoj duh lepo stišan
Kad vidi da se tvoja sprovodi volja. Sada hitam
Da tvom se ocu odužim za neprevdu tebi nanesenu.

(Govori to postrance, i izlazi)

Hamfri: Šta jadan ja da radim? Istučen sam i opet modar,
A gospojice Luce nema. Nek' mi je u pomoći duše gospodar,
Kad je moja prava ljubav nestala, više nikad ja
Dok sam živ videti neću Sunce dok sja;
Već ću u mraku, zgrbljen, trošiti pendžeta
U skrušenoj molitvi¹⁵⁹, 'spod Kapele Svete Vere kubeta¹⁶⁰.

(Izlazi)

¹⁵⁹ U originalu je „In *passion* ...“, i to *passion* ima značenje *grief* – jad, jadi, muka, bol, žalost, tuga, kidanje; zastarelo značenje aludira i na povredu, ozledu, stradanje, propast.

¹⁶⁰ „... *Saint Faith's Church under Paul's*.“ je jedna mala crkva, kapela, u kripti ispod pevnice stare Katedrale Sv. Pavla u Londonu – *Crkva Svete Vere, pod Pavlovom*.

Žena: Džordže, zovi Ralfa 'vamo; ako me voliš, zovi Ralfa 'vamo: imam nešto straobalno veliko za njega da uradi, Džordže; joj, zovi ga, brzo, ljubim te!

Gradanin: Ralfe! Čuješ, Ralfe, dečko!

Pojavljuje se **Ralf**

Ralf: Evo sam, gospodine.

Gradanin: Dođi ovamo, Ralfe; dođi kod tvoje gazdarice, dečko.

Žena: Ralfe, 'oču da ti okupiš sve mladiće u ratnoj opremi, s dobošima, i tandžarama, i barjacima, pa da marširate do na kraj Londona, onako naveliko, pa da tamo osokoliš svoju vojsku, da budu čili i mudri, al' da paze brade da im se ne oprlje, Ralfe; a onda ono postrojavanje, i nek' ti se barjaci viju, i urlaj „Smrt! Ubijaj! Bodi!“ . Moj će muž da ti pozajmi njegov koporan, Ralfe, a evo ti od mene marama; a sve ostalo ima ovi ovde da ti nabace, a mi ćemo da platimo. Samo skupi kuraž, Ralfe; i pamti pred kim ti to glumiš i koju ličnost ti zastupaš.

Ralf: Ne ber'te brige, gazdarice; ako ne izvedem ja to, u slavu grada i za obraz moga gazde, nek' sam šegrt doveka!

Žena: Lepo si to rek'o, Ralfe, na časnu reč. 'Ajde sada na svoj zadatak; baš si pčelica mudrica, nego šta si!

Gradanin: Ralfe, Ralfe, udvoj redove hrabro, Ralfe!

Ralf: Garantovano, gospodine.

(Izlazi)

Gradanin: Nek' se samo lepo pripremi za manevre; ako ne, glavu ću da mu otkinem, ja ću mesto njega. I sâm sam jednom tamo bio pešak kopljanik, po najvrelijoj žezi, curo moja! Perušku mi zrno načisto oduvalo, resa na koplju mi od baruta izgorela, tintaru mi rascopali drškom od partviša, a opet, Bogu hvala, evo me sada ovde.

(Čuju se doboši)

Žena: Slušaj, Džordže, bubnjevi!

Gradanin: Ran, tan, tan-tan, tan-tan! Jao, curo moja, da si samo onda videla malog Neda iz Aldgejta¹⁶¹, dobošara Neda, kako je to njemu bubanj grmeo! Pa onda treska k'o despot, pa onda doboša polako dok se vojska skupi, pa onda ponovo zagrmu i onda svi krenemo! „Ta, ta, ta, da-ammm!“ – gruvaju one tandžare; „Hrabro, junaci moji!“ – urlaju kapetani; „Za Svetoga

¹⁶¹ Aldgejt – *Aldgate* je nekadašnja najistočnija kapija u Londonskom zidu – London Wall. Kroz taj prolaz se išlo od Grada Londona – the City of London – do Vajtčepela i londonskog Ist Enda.

Dorđa!“ – ciče kopljanici; i u svoj toj furtutmi, ovamo već leže; i onamo leže, i tamo se prostrli; i opet, pored svega toga, mene evo ovde, curo moja.

Žena: Bogu reci hvala, Džordže; jer, zbilja, pravo je čudo.)

II scena – ulica, a posle toga Majlend¹⁶²

Pojavljaju se **Ralf** i četa vojnika (među kojima su **Viljem Hamerton** i **Džordž Gringus**), s dobošima i zastavama

Ralf: Propisno marširaj tamo; hajde, junačine! Kaplare, podbodi malo začelje. – Stegonošo, razmotaj barjak; samo dobro pazi na kasapske kuke u Vajtčepelu¹⁶³; mnogu su slavnu zastavu one pocepale. – U vrstu stanite, da mogu da osmotrim i vas kakvi ste, i vašu opremu. – Kaplare, naređuj zbor!

Narednik: Mir-no! – Viljem Hamerton, kalajdzija!

Hamerton: Ja, kap'tane!

Ralf: Grudni štit i špansko koplje; dobro je. A umeš li da vitlaš njim i da zadaješ zort?

Hamerton: Valda umem, kap'tane.

Ralf: Jurni na mene. (**Hamerton** krene na **Ralfa**) – To ti je baš slabo. Mora to jače, Viljeme Hamertone, snažnije. Na svoje mesto! – Nastavi, naredniče!

Narednik: Džordž Gringus, živinarski trgovac!

Gringus: Izvol'te!

Ralf: Da ti vidim oružje, komšo Gringuse: kad je ispucano?

¹⁶² Naziv Majlend – *Mile End* – potiče od miljokaza – *milestone* – kamene oznake pored druma koja je pokazivala kraj prve milje (1,6 km) od istočnog oboda Grada Londona u Aldgejtju.

¹⁶³ *Whitechapel* – *Vajtčepel* je predgrađe koje je narastalo, spajalo se s okolinom, i krajem XVI veka uveliko postajalo „druga polovina“ Londona. Istočno od Aldgejta, izvan gradskih zidina, što znači i van neke stroge zvanične kontrole, jačalo je središte onih ne naročito čistih i miomirisnih delatnosti za potrebe Grada kao što su štavljenje kože, varenje piva, pa i klanje i tranžiranje stoke – otuda aluzija na kasapnice i *kasapske kuke*. Čuvana je i Livnica zvona u Vajtčepelu, koja je kasnije izlila Zvono slobode u Filadelfiji, SAD, kao i londonskog Velikog Bena – *Big Ben*.

Gringus: Ako dopustite, gazda kap'tane, ja opalio pucanj baš maločas – malko da probam, a i malo da skupim petlju.

Ralf: Pa i reklo bi se tako, jer dah joj još prži; a osim toga, imaš i gadan kvar na prašniku – evo, curi i smrdi; a ja još da ti kažem, slušaj me, deset takvih je gore nego triša među vojskom. Nađi četkicu, komšo, uzmi neku perušku, zejtina i hartije, pa ti puca možda još ispadne kako valja. Gde ti je barut?

Gringus: Evo.

Ralf: Štaaa, u novini! Oficirske mi i gospodske časti, pa ovo je za preki sud! Imalo bi da te nema za ovo. Gde ti je rôg? Odgovori mi šta te pitam!

Gringus: Ako dopustite, gospodine, poboravio sam.

Ralf: Boga mi, ne valja ti pos' o, ne sviđa se meni to; sramota za tebe, i bruka za sve naše komšije, kad si čovek od imetka i ugleda – da tako zaboraviš na rôg: bojim se da ne počnu tako i drugi. Ali, da ti više ne pričam o tome. – Na mesto, da vas sada sve pogledam. – Šta se tebi desilo s kljunom od barutnice?

Prvi vojnik: Stvarno, duše mi, kap'tane, barut je razvalio.

Ralf: Stavi novu, na trošak grada. – Gde je kremen u ovoj pucaljki?

Drugi vojnik: Dobošar mi ga uz' o da pali duvan.

Ralf: Ne valja, drugar; da ga vratiš na mesto! – Tebi fali kljun, ... tebi kremen. – Kaplare, zabeleži deder ovo, moram ipak da im odbijem od plate. – Na mesto, i – marš!

(Marširaju)

Polako i propisno, gospodo, lepše to! U dvojne redove! Ponovo u vrstu! Na le-vo! Sada, ti, ti s kiselim licem, priđi tamo! Pazi na fitilj, momak, samo što ti nije upao onome u rôg. Dobro; stan'te sad u polukrug; napred koplja. Na mestu voljno, i – slušaj ovamo! – Gospodo, zemljaci, prijatelji, i moji saborci vojničine, izvuk'o sam vas danas iz sigurnosti radnji i od mira vaših tezgi, da mi na ovim divljim utrinama premerimo čast aršinima, a junaštvo tonama. Nemoj da mi se, jao, nemoj da mi se, slušaj kad vam kažem, posle priča da je otmeni podmladak ovoga grada padao u nesves'; ima da se držite u ovim odvažnim delima k'o muškarci, k'o prave kuronje i slobodni ljudi! Ne bojte se morskog neprijatelja, niti puška kad grune, jer, verujte mi braćo, grubo tandrkanje pivarovih kolica daleko je užasnije, a na njega ste vi svakodnevno navikli; nemoj ni da vam miris baruta vređa njuh, pošto još gušći smrad noćom pod krevetom držite.

Odlučnom umu dom je svuda:
Ne govorim ovo da zбриšem vam

Nadu u vaš povratak; jer, videćete vi
 (Ne sumnjam ja) i to uskoro sasvim
 Vaše voljene ženice ponovo, i slatku dečicu vašu,
 Čija vam briga društvo pravi u kotaricama koje poneste.
 Pamтите, onda, čiju sudbinu držite u rukama,
 I k'o rođeni lešinari da ste,
 Zbrišite mi ovo čuveno neprijatelja carstvo.

Nema više šta da vam pričam, do ovo: drš'te se svoje opreme, ljudine, i
 nek' svet vidi da umete da vitlate mačem isto k'o što tresete kecelju. Sveti
 Đorđe i svi sveci! Napred, delije!

Svi: Sveti Đorđe! Sveti Đorđe¹⁶⁴!

(Izlaze)

(Žena: Lepo izvedeno, Ralfe! Poslaću ti pečenog pevcu na teren, i flašu jâkog
 piva; a možda i sâma zapucam tamo, da te obiđem.

Gradanin: Nelice, ovaj me dečko mnogo bio prevario; nisam mog'o da mislim da baš
 ovol'ko ima u sebi! Pa on je izveo takvu stvar, curo, da, samo nek' sam
 živ, iduće godine ima da mi glumi kapetana lađe, il' ne bio ja koji sam!)

¹⁶⁴ *St. George* – Sveti Đorđe je svetac zaštitnik Engleske, tradicionalno prizivan naročito kad je potrebna pomoć u dvoboju, ratu, jurišu na neprijatelja, kad se zaklinje na veru i poziva na istinu. Sveti Đorđe koji ubija aždaju zato je često prisutan i na zastavama, grbovima, medaljama, ordenju.

III scena – soba u Meritotovoj kući

Pojavljuje se **Meritot**

Meritot: Opet, Boga hvalim, na meni ni borice više no što sam već imao. Niste valda klonuli¹⁶⁵, momci? Brigo moja, brigice, pređi na kucice i na macice¹⁶⁶: plezim ti se! Srce mi je zdravo k'o dren; i, mada mi treba piće da okvasim pištaljku, da zapevam mogu;

(Peva)

Ne odlas'te tamo, momci, ne odlas'te više tamo;
I nećemo više dok smo živi, nećemo više tamo!

Ulaze **Dečak** i **dvojica**, koji nose *kovčeg*

Dečak: Bog Vas čuvao, gospodine!

Meritot: Ovo je neko dobro momče. Je l' umeš da pevaš?

Dečak: Da, gospodine, umem da pevam; samo, nije baš za pesmu u ovom trenu.

Meritot (peva): Zapevajmo, i nežno ša'nimo:
Dok ljubavi ima – živimo!

Dečak: Gospodine, gospodine, da znate šta sam Vam doneo – malo bi Vam do pesme bilo.

¹⁶⁵ *stoup* je *krčag*, *testija*, tako da pitanje „Not a stoup, boys?“ znači „Nećete (više) krčag, momci?“, odnosno „Niste se valda umorili...?“ ili „Niste valda klonuli...?“.

¹⁶⁶ Na ovom mestu u originalu je: „Care, live with *cats*...“, što doslovno znači „Brigo, živi s mačkama...“ ili „Brigo, živi kod mačaka...“.

Meritot (peva): O, Vrag na vidiku!
 Odavno sam te i dugo ček'o,
 A sad najzad imam priliku;
 I, šta sam to od tebe stek'o?

Dečak: Kovčeg, gospodine, i Vašeg mrtvog sina Džaspera unutra.

(Izlazi, s **ljudima**)

Meritot: Mrtvog!

(Peva)

Pa, zbogom poći izvoleo!
 Bio si lepota dečko,
 I zbilja sam te voleo.

Ulazi **Džasper**

Džasper: Onda, molim Vas, gospodine, volite me i dalje.

Meritot: Džasperov duh!

(Peva)

Dobro došao sa Stigijskog jezera¹⁶⁷ tako brzo, sine;
 Pričaj mi kakva se čudesa na Plutonovom dvoru čine!

Džasper: Ruku na srce, gospodine, nikad nisam ni silazio tamo; nije ona vrućina za mene.

Meritot: Ves'o neki duh, šaljivko prâvi!

(Peva)

A gde je tvoja verna ljuba?
 Gde je ljubav tvoja?

Džasper: Sreća, gledajte, gospodine!

(Skida *pokrov*, a **Luca** ustaje iz *kovčega*)

Meritot: A-ha-ha! I tu si čaroliju uvežbao, je li!?

(Peva)

¹⁶⁷ *Stigijsko jezero* je u stvari reka *Stiks – Styx*, prema grčkoj mitologiji glavna u podzemnom svetu; pošto nju pređe, čovek se nalazi u zemlji mrtvih.

Dok seno bocka i grebe,
 Vrti se celog sveta lice;
 Kad mlad momak-
 U vis lete bele nožice.

Spolja se čuju **gospođa Meritot i Majkl**

Gđa Meritot (spolja): Jao, gazda Meritote! Ne puštate nas unutra? I, šta mislite da bude s nama?

Meritot (peva): Kakav to glas doziva me pred vratima?

Gđa Meritot (spolja): Dobro Vi mene znate! Sigurna sam da Vam nisam bila baš stranac.

Meritot (peva): I neki su zviždali, a neki pevali,
 Hej, Bog te se otarasio!
 I neki su glasovi brundali teži;
 A kad se lordov rôg oglasio,
 Beži, zveri, beži!

Gđa Meritot (spolja): Nećete valda da skapamo od gladi ovako, kažite, gazda Meritote?

Džasper: Nemojte, dobri gospodine, popustite; majka mi je:
 Ako Vam je uvredu veliku nanela,
 Nek' Vas vlastita ljubav podseti da je ona Vaša,
 I tako joj oprostite.

Luca: Dobri gospodine Meritote,
 Kad Vas ja preklinjem; nemojte mene da odbijete!

Gđa Meritot (spolja): Jao, gazda Meritote, zar ćete još da se na nas durite?

Meritot: Ženo, primam te pod svoju ljubav ponovo; al' ima da pevaš pre no što uđeš! Hajde, da čujem pesmu, to ti je ulaznica!

Gđa Meritot (spolja): Pa, nek' Vam bude, na kraju krajeva. – Majki, dete, koju pesmicu umeš da pevaš?

Majkl (spolja): Ne znam nijednu, majke mi, samo „Leptiriću Šareniću“¹⁶⁸.

¹⁶⁸ Na ovom mestu Majkl u stvari kaže: „I can sing none, forsooth, but *A lady's Daughter, of Paris properly...*“. To je potpuno redukovani naslov balade koji u celini glasi: *A Rare Example of a Virtuous Maid in Paris, who was by her own Mother procured to be put in Prison, thinking thereby to compel her to Popery, but she continued to the end, and finished her life in the fire – Redak primer vrle deve u Parizu, kojoj je rođena majka namestila zatvor, misleći tako da je privede papskoj veri, ali je ona*

Lep-ti-riću, ša-re-niću, ...

Meritot otvori vrata; ulaze **gospođa Meritot** i **Majkl**

Meritot: Hajde, dobro se vratili domu svomu.

(Peva)

Ako je igra opasnosti garancija,
I sprdnja mora da se vrati zbilji,
Presešće vam više zajebancija –

Venčervel (spolja): Ima li koga!?! Gospodine? Gazda Meritote!

Džasper: Moga gazde glas! Dobri gospodine, haj'te zadržite ga pričom Vašom, dok se mi sklonimo unutra, u sobu.

(Izlazi s **Lucom**)

Meritot: Koji ste sad pa Vi? Veseljak li ste?
Morate šale da ste puni, ako 'oćete 'vamo.

Venčervel (čuje se spolja): Hoću, gospodine.

Meritot: Onda – pevajte!

Venčervel (spolja): Ne, dobri gospodine, otvorite mi!

Meritot: Pevajte, kad kažem,
Ili, tako mi duše vesele, ostadoste napolju!

Venčervel (spolja): Dobro, gospodine, pevam.

(Peva)

Prokleta bila, Sudbo kleta,
Sudbino moja zla!
O majko, majko, što me rodi
Kad sreće nemam ja?! ...

Meritot otvori vrata; ulazi **Venčervel**

*gurala do kraja, pa je skončala u vatri. Prva strofa glasi: "It was a Ladies Daughter / of Paris properly, / Her mother her commanded / to Mass that she should hie: / 'O pardon me, dear mother', / her daughter dear did say, / 'Unto that filthy Idol / I never can obey'". Ceo tekst ove balade štampan je u *Roksburškim baladama – The Roxburghe Ballads* urednika Viljema Čapela (William Chappell).*

Meritot: Dobro došli, gospodine, dobro mi došli: vidite koja Vas lepa zabava očekuje; veseli budite, molim Vas!

Venčervel: Joj, gazda Meritote, tu sam da od Vas molim
Oproštaj za grehe koje Vam nanesoh,
I Vašem punom vrline sinu! Neizmerni su oni;
Ipak, moja poniznost biće još veća od greha:
Priznajem, zbilja, moja mu okrutnost srce salomi,

Za koju mi je pravedno Nebo kaznu odredilo
Težu no što moja stara pleća podnose; njegov vrludavi duh,
Neuspokojen još, proganja me svuda,
I kriči „Ne dâm ti mira, tvrdokorna ludo“.
Moja kći, nestala je, i to ne znam kako,
Neviđenom rukom odnesena, i da li živi
Il' u grobu leži – pametan nisam.
Joj, gazda Meritote, ti će me tegovi
U grob potopiti! Praštajte meni, gospodine.

Meritot: Pa, gospodine, zbilja Vam je oprosteno; i – vesel' te se;
I, ako je moj lola za života igrao se barabe,
Možete li i Vi njemu da oprostite?

Venčervel: Od sveg srca, gospodine.

Meritot: Opet da Vas čujem, glasnije!

Venčervel: Opraštam, gospodine;
Evo, duše mi, opraštam!

Ponovo se pojavljuju **Luca i Džasper**

Meritot (peva): Na to se pojavi njegova dragana,
Bila je bela k'o cvet ljiljana;
Hej-la, di-da, di-da!
Na to izade vitez, njena ljubav,
K'o u svakoj bici pre – prav i ubav....

Gospodine, ako ćete im oprost dati, čvrsto im ruke spojite; nema tu više šta da se priča.

Venčervel: Hoću, hoću.

(Građanin: Ne sviđa se meni ovo. Miiir, momci! Čujte me, ko je tu zadužen: svako je ulogu odigr'o do kraja, samo nije Ralf! Njega ste ispiškali!

Dečak: Ali to je na Vama, gospodine; mi nemamo veze s njegovom ulogom.

Građanin: Ralfe, dolazi 'vamo! – Nek' se s njim svrši, kad ste svi vi već gotovi; 'ajde!

Žena: Sad, sad, mužiću moj dobri, 'ajde nek' se pojavi on, i – nek' umre!

Građanin: 'Oće, vala, ženice. – Ralfe, dolazi 'vamo, brzo, i da umreš, momče!

Dečak: Biće baš nezgodno – da umre, gospodine, bez veze – i to još u komediji...

Građanin: Ne beri ti brige za to, gospodičiću; zar nije i njegovoj ulozi kraj, 'ajde reci, kad lepo umre? – 'Ajde, Ralfe, izlazi, 'ajde ovamo!)

Pojavljuje se **Ralf**, s dvozubom (račvastom¹⁶⁹) *strelom* probodenom kroz glavu

Ralf: Kad sam smrtnik bio, ovo moje od zatvora patno telo
Lapalo je smokve i groždice kraj Temze;
I, tako sedeći, ugledah damu ljupku,
Čiji je gazda pos'o radio šilom i katranisanim koncem¹⁷⁰,
A u svom podrumu je taj zakrpio mnogu čizmu.
Smesta je njena ljubav podbola mene, nežnu mladicu,
Da sledim podvige oružja u ratobornom duhu
Kroz Voltamsku pustaru; u kojoj ostvarih
Podvige mnoge, i gde tresnuh o zemlju
Džinovskog Barbarosu, tog nagrdnog diva,
Da sve njegove sužnje potom u slobodu vratim.
Onda me je čast pavela s moga rodnog tla
U Moldaviju, gde ljubav zadobih
Pompione, kraljeve mile kćeri;
Al' opet dokazah vernost devi prebijenog palca –
Suzani, i prezreh ljubav Pompioninu;
A opet širokogrud sam bio, te darovah joj ukosnice,
I pare joj dadoh za očeve činovnike
Onda sam se kući vratio, i bacio sebe
U delanje, i od svih ljudi izabran bih
Da budem Gospodar Proleća, gde sam rascvetano se proslavio,
S maramama i brezletnama, i s kiticom u ruci.
Posle te svečanosti namolili su me
I izabrali za ratnog kapetana na kraju Londona,

¹⁶⁹ Original opisuje tu strelu kao "... a *forked* arrow...", gde *forked* ima značenje *barbed* – bodljikav, s kukicama.

¹⁷⁰ *lingel* je jâk (katranom ulepljen) konac koji je korišćen pri šivenju kože.

Sa šešiom i peruškom, i s komandnom palicom,
 Gde sam vežbao vojsku, i sve ih žive-zdrave iz podviga vratio,
 Osim jednog koji je odlepio¹⁷¹ od gruvanja vatre silne.
 Ali sva sam ta junaštva ja, Ralf, preduzeo
 Samo za moje ljubljene Suzane ime.
 Onda, kad kući dođoh, dok sam u radnji sedeo
 S keceljom plavom, Smrt dođe pred moju tezgu
 Da se cenka¹⁷² oko mučenice prepečenice; al' pre no
 Skidoh flašu s rafa da uspem da proba,
 Smrt zagrabi kilo bibera svojom crnom šakom
 I zasu mi lice i naskroz telo,
 I u trenu ispari.

(Gradanin: Lepo smišljeno, majke mi.)

Ralf: Tad dohvatih svoj lûk, i džilit zgrabih,
 I požurih na Bare¹⁷³ da se o'ladim;
 Al' tamo mračna okrutna Smrt prepade me opet,
 I svoju mi zubatu strelu prosvira kroz glavu;
 I sada polako ja jenjavam; stoga poslušajte mene,
 Moji dragi svi do jednog – glavu čuvajte od strela!¹⁷⁴
 Zbogom, svi vi dobri momci u veselom Londonu!
 Nikad se više na poklade¹⁷⁵ nećemo sresti,
 Da čerupamo i koljemo iskušenja mrsnog greha; –
 Bolovi sve jači; – nikada više neću ja
 Krêčiti, dok moj deo pumpa, lepe nožice u stranu,
 Niti flekati satenske halje pokvarenim jajima;
 Opklade praviti, jao, nikada više ja!
 Umirem! Leti, leti, dušice moja, u Piljarski esnafski dom!
 Jao, jao, jo-ooj, ...

(Žena: Fino si to rek'o, Ralf! 'Ajd' se sada lepo pokloni ovoj gospodi, pa idi, slobodno, gotov si. Baš si pametno deklamov'o, Ralf!)

(Ralf ustaje, klanja se duboko, i odlazi)

¹⁷¹ U originalu: „... one man that *beray'd him* with the noise.“, gde *beray'd him* ima značenje *befouled himself* – isprljao se, ukaljao se, ublatio se; dakle – upropastio se, stradao (poludeo).

¹⁷² U značenju *bargain for* – *cenkati se, nagadati se*, original koristi „*To cheapen...*“, što bi doslovno značilo: sniziti cenu, obarati cenu, oboriti cenu, ubiti cenu.

¹⁷³ *Bare* su *Moorfields* – močvarni teren severno od Londona, koji je (počev od) 1606. godine uređen stazama i drvoredima, tako da je postao omiljeno letnje šetalište i mesto za izlaske i okupljanja građana. Ima priča i zapisa da su se na *Barama* često odigravali dvoboji.

¹⁷⁴ Na ovom mestu u originalu je „... Therefore be warned by me, / My fellows every one, of *forked heads*.“, gde *forked heads* ima značenje *cuckolds*, što je aluzija na rogove, odnosno na prevaru, prevarene muževe, *rogonje*.

¹⁷⁵ Na ovom mestu u originalu je *Shrove Tuesday*; isprva je to bio dan za ispovedanje, ispovest, ali je kasnije postao posebno praznik šegrta, koji su ga obeležavali navalom na burdelje.

Meritot: A ja mislim da svi mi, ovako srećno i sasvim iznenada među sobom pomireni, ne bi trebalo da se razidemo bez jedne lepe pesme.

Venčervel: Dobar predlog.

Meritot: Raspalimo, onda!

Pesma - Song

Za lepšu muziku ne ću niko od nas
 Od hora srca spojenih u glas;
 Naućimo jedno drugo,
 Svi koje žuč je pekla dugo,
 Kako da držimo ćelo
 Glatko i vedro, lice veselo;
 Pevajmo, makar pred smrti ćas;
 On će se dići i ozariti nas:
 „Hej-ho, sve je ništa do veselje
 Da zadrži telo od grobne postelje!“

(Izlaze)

Gradanin: Hajde, ženice, 'oćemo i mi polako? Komad je gotov.

Žena: Jok, majke mi mile, Džordže, nije meni fino da odemo tek tako; 'oću prvo da se obratim ovim gospodinima. – Zahvaljujem vam svima, otmeni, na vašem strpljenju, i što ste prihvatili Ralfa, siroto dete od neznanog oca; a ako možda mogu da vas primim kod mene kući, to bi, doduše, išlo malo teže, al' imala bi' flašu¹⁷⁶ vina i po lulu duvana za vas; vaistinu, nadam se da vam se stvarno momće svidelo, al' bi me radovalo odistinski da znam; ostavljam to vašoj diskretenciji, da l' ćete da mu pljeskate il' nećete; evo, ja da zažmurim, da ne vidim, a vi onda kako vas je volja. Od svega vam srca hvala. Božija vam milost laku noć dala! – Idemo, Džordže.

K r a j

¹⁷⁶ U originalu: *pottle* – mera za tećnost, jednaka dva *kvarta*, a *kvart* – *quart* je nešto malo manje od jednog litra.

CIP - Каталогизacija у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

821.111-2

БОМОНТ, Франсис, 1584-1616

Vitez plamenog tučka [Elektronski izvor]
/ Fransis Bomont ; s engleskog preveo
Slobodan D. Jovanović. - 1. srpsko izd. -
Beograd : Fokus - forum za interkulturnu
komunikaciju, 2013. - 113 str.

Način dostupa (URL):

<http://www.komunikacijaikultura.org/Ebooks.html>. - Izv. stv. nasl.: The Knight of the
Burning Pestle / Francis Beaumont. - Nasl. sa
matične strane. - Opis izvora dana 10. 09.
2013.

ISBN 978-86-88761-04-8

COBISS.SR-ID 200915724